

NHH

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Bergen, våren 2010

Omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter i IFRS og US GAAP

En studie av finansielle foretak i Skandinavia og USA

Av Eldar Paulsrud & Stian Ytterdal

Veileder: Professor Frøystein Gjesdal

Masterutredning i fordypningsområdet økonomisk styring

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen inntår for de metoder som er anvendt, de resultater som er fremkommet eller de konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

En konsekvens av den finansielle krisen i 2008 var at IASB endret reklassifiseringsreglene for finansielle instrumenter. Reklassifisering av finansielle instrumenter var i utstrakt grad allerede lovlig i US GAAP. Denne utredningen skal se om det på bakgrunn av regnskapsreglene i Europa og USA var forskjeller i omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter for regnskapsperioden 2008. Fokus er på finansielle foretak i Skandinavia og USA.

I teoridelen gjennomgås og sammenlignes relevante regnskapsstandarder i IFRS og US GAAP. I tillegg ser utredningen på hvordan finansielle foretak må forholde seg til kapitaldekningsreglene.

I analysen benyttes data fra 14 årsrapporter til å kartlegge omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter, og mulige regnskapsmessige årsaker bak disse. Analysen kommer frem til at skandinaviske foretak i omfang reklassifiserte mer enn amerikanske. Dette mener vi i hovedsak skyldes at IFRS ga adgang til å tilbakedatere reklassifiseringene, samt at skandinaviske foretak i større grad holdt finansielle instrumenter målt til fair value.

Forord

Denne utredningen er et resultat av det selvstendige arbeidet som fullfører vår mastergrad i økonomi og administrasjon, med fordypning i økonomisk styring. Oppgaven er skrevet våren 2010 ved Norges Handelshøyskole (NHH), og har et omfang på 30 studiepoeng.

Tema for oppgaven ble valgt på bakgrunn av ønsket om å skrive en utredning om aktuell problematikk rundt regnskapsregler og finanskrisen. Den regnskapsmessige behandlingen av finansielle instrumenter i IFRS har lenge vært et omstridt tema, og finanskrisen fikk konsekvenser for regelverket. Dette var noe vi ønsket å finne virkningene av. Samtidig var vi interessert i å trekke en sammenligning over mot den regnskapsmessige behandlingen av tilsvarende instrumenter i USA.

De inngående forhåndskunnskapene om temaet var svært begrenset, noe som har medført at vi har måttet sette oss inn i mye nytt og ukjent stoff. Dette har vært krevende, og til tider bydd på mange utfordringer. Siden vi i utgangspunktet ledet oss selv ut på ukjent farvann, har vi underveis i reisen funnet nye innfallsvinkler som kan ha hatt påvirkning på problemstillingen. Dette har medført at vi sitter igjen med en utredning som omhandler mer enn hva vi i utgangspunktet hadde sett for oss. På den andre siden har hele prosessen vært svært lærerik på mange ulike måter.

I forbindelse med arbeidet med denne utredningen vil vi rette en stor takk til vår veileder professor Frøystein Gjesdal. Han har bidratt med nyttige innspill på utredningens tema, konstruktive tilbakemeldinger og god rettleiding. I tillegg har han alltid satt av tid til eventuelle spørsmål vi har hatt underveis. Vi vil også rette en takk til stipendiat Jeff Downing, for hans positive innstilling og utmerkede hjelp når det gjelder spørsmål om US GAAP. Til slutt vil vi rette en takk til statsautorisert revisor Lars Inge Pettersen for god hjelp med oppklarende spørsmål om finansielle instrumenter.

Bergen, juni 2010

Eldar Paulsrud

Stian Ytterdal

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Forord	3
Innholdsfortegnelse	4
Figurer og tabeller	7
Forkortelser	8
1) Innledning	10
1.1) Bakgrunn	10
1.2) Formål og problemstilling	12
1.3) Sentrale begrep	13
1.4) Begrensninger	13
1.5) Videre struktur i oppgaven	14
2) TEORIDEL	15
2.1) Innledende om regnskap	15
2.1.1) Målsettinger med regnskapet	15
2.1.2) Kvalitetskrav	16
2.2) IFRS	18
2.2.1) IASB historisk bakgrunn	18
2.2.2) Utviklingen i behandlingen av finansielle instrumenter frem mot finanskrisen	20
2.2.3) Finanskrisen og dens påvirkning på regelverket for finansielle instrumenter	21
2.2.4) Lovverket for behandling av finansielle instrumenter anno 2008	25
2.2.4.1) Definisjoner	25
2.2.4.2) Kategorisering	26
2.2.4.3) Måling	30
2.2.4.4) Reklassifisering	36
2.2.4.5) Nedskrivning av finansielle instrumenter	43

2.2.4.6) Krav til opplysninger om finansielle instrumenter	46
2.3) US GAAP.....	49
2.3.1) Historisk bakgrunn	49
2.3.2) FASB i dag	50
2.3.3) Lovverket for behandling av finansielle instrumenter anno 2008	51
2.3.3.1) Definisjoner.....	51
2.3.3.2) Kategorisering og måling.....	53
2.3.3.3) Reklassifisering.....	57
2.3.3.4) Nedskrivning av finansielle instrumenter	61
2.3.3.5) Krav til opplysninger om finansielle instrumenter	63
2.4) Kapitaldekningsregulering	65
3) METODE.....	72
3.1) Utforming av problemstilling	72
3.2) Datainnsamling	74
3.3) Valg av kilder til dokumentundersøkelsen	75
3.4) Validitet og reliabilitet	76
4) ANALYSEDEL	78
4.1) Generelt om finansielle foretak	78
4.2) IFRS	79
4.2.1) Kategorisering og måling	79
4.2.2) Reklassifisering	87
4.2.2.1) Omfanget av reklassifisering	88
4.2.2.2) Kategoriseringens påvirkning på reklassifisering	93
4.2.2.3) Påvirkning på resultat før skatt	93
4.2.2.4) Påvirkning på ”other comprehensive income”	95
4.2.3) Nedskrivning	96
4.2.4) Presentasjon i forhold til minstekrav	98

4.2.4.1) Klasser og kategorier	99
4.2.4.2) Reklassifisering.....	100
4.3) US GAAP.....	104
4.3.1) Kategorisering og måling	104
4.3.1.1) US GAAP og IFRS i forhold til kategorisering.....	109
4.3.2) Reklassifisering	110
4.3.2.1) Omfang	111
4.3.2.2) Påvirkning på resultat og ”other comprehensive income”.....	112
4.3.2.3) US GAAP og IFRS i forhold til reklassifisering.....	113
4.3.3) Nedskrivning	114
4.3.3.1) US GAAP og IFRS i forhold til nedskrivning	116
4.3.4) Presentasjon i forhold til minstekrav	118
4.3.4.1) US GAAP og IFRS i forhold til opplysningskrav	119
4.4) Kapitaldekningsregulering	120
4.4.1) Påvirkning på kategorisering og reklassifisering av finansielle instrumenter	120
4.4.1.1) US GAAP og IFRS i forhold til kapitaldekningsregulering	123
5) KONKLUSJON	124
6) Forslag til videre forskning.....	126
Appendix A	127
Appendix B	128
Referanseliste	129

Figurer og tabeller

Figur 1: Reklassifisering ut av kategorien "fair value med verdiendring over resultatregnskapet"	38
Figur 2: Reklassifisering ut av kategorien "tilgjengelig for salg"	40
Figur 3: Kapitaldekningsbrøk.....	67
Figur 4: Innholdet i en problemstilling	72
Figur 5: Kategorisering av finansielle eiendeler (IB 2008).....	81
Figur 6: Kategorisering av finansielle eiendeler (UB 2008)	84
Figur 7: Utvikling i forholdet mellom amortisert kost og fair value.....	86
Figur 8: Reklassifiseringens påvirkning på resultatet og "other comprehensive income"	94
Figur 9: Prosentvis forbedring av resultat som følge av reklassifisering	94
Figur 10: Resultateffekt av nedskrivninger	97
Figur 11: Eksempel på presentasjon av kategorisering av finansielle eiendeler	100
Figur 12: Eksempel på presentasjon av reklassifisering av finansielle eiendeler	103
Figur 13: Kategorisering av verdipapirer og lån (IB 2008)	105
Figur 14: Kategorisering av verdipapirer og lån (UB 2008)	107
Figur 15: Utvikling i forholdet mellom amortisert kost, fair value og laveste verdi av kost og fair value.....	109
Figur 16: Resultateffekt av nedskrivninger på lån og verdipapirer.....	115
Tabell 1: Sentrale begrep i IAS 32 og IAS 39.....	25
Tabell 2: Oversikt over kategorisering og måling.....	31
Tabell 3: Reklassifisering av debt securities etter US GAAP	58
Tabell 4: Størrelse på finansielle foretak.....	76
Tabell 5: Reklassifiseringens omfang per foretak	88
Tabell 6: Omfang reklassifiseringstyper	90
Tabell 7: Utregning av resultateffekt av nedskrivninger	97
Tabell 8: Overholdelse av notekravene i IFRS 7.12A	101
Tabell 9: Prosentvis omfang av reklassifisering	111
Tabell 10: Omfang av nedskrivninger på lån og verdipapirer.....	117
Tabell 11: Effekt av AfS instrumenter på kapitaldekning.....	121

Forkortelser

Profesjonelle og regulerende organ

AICPA American Institute of Certified Public Accountants
APB Accounting Principles Board
ARC Accounting Regulatory Committee
BIS Bank for International Settlement
CAP Committee on Accounting Procedure
CESR The Committee of European Securities Regulators
CICA Canadian Institute of Chartered Accountants
EITF FASB Emerging Issue Task Force
EU European Union
EØS Europeiske Økonomiske Samarbejdsområde
FAF Financial Accounting Foundation
FASAC Financial Accounting Standards Advisory Council
FASB Financial Accounting Standards Board
FCAG Financial Crisis Advisory Group
FDICIA Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act
FSF Financial Stability Forum
IASB International Accounting Standards Board
IASC International Accounting Standards Committee
IFRIC International Financial Reporting Interpretations Committee
IMF International Monetary Fund
JWG Joint Working Group of Standard Setters
JWGBA Joint Working Group of Banking Associations
SAC Standards Advisory Council
SFAS Statement of Financial Accounting Standards
SEC Securities and Exchange Commission
US GAAP US Generally Accepted Accounting Principles

Regnskapsrelaterte begrep og uttrykk

AfS Tilgjengelig for salg

ARB Accounting Research Bulletins

ASC Accounting Standards Codification

BHC Bank Holding Companies

CDO Collateralized Debt Obligations

CRD Capital Requirement Directive

FVO Fair Value Option

HfT Holdt for omsetning

HtM Holde til forfall

IAS International Accounting Standards

IFRS International Financial Reporting Standards

IRB Internal Ratings Based

LaR Utlån og fordringer

LHFLI Lån holdt for langsiktig investering

LHFS Lån holdt for salg

OCI Other comprehensive income

SAB SEC Staff Accounting Bulletins

SOP AICPA Statement Of Position

1) Innledning

1.1) Bakgrunn

Hendelsene som skjedde i finansmarkedene i perioden 2007-2009 er i ettertid blitt kalt finanskrisen, og er omtalt som den verste nedturen i den globale økonomien siden krisen i mellomkrigstiden (Larsen & Mjøllhus, 2009). I løpet av denne perioden skjedde det mye som har vist viktigheten av å ha klare reguleringer for finansielle institusjoner og rapportering til statlige organer.

Mange har prøvd å definere finansielle kriser, den belgisk-amerikanske professoren i økonomi Raymond Goldsmith har sagt at finansielle kriser er *"vanskelige å definere, lette å kjenne igjen i ettertid"* (Grytten, 2008, s. 3). En annen økonom ved navn Michael Bordo har definert finansiell krise som følgende; *"Signifikant reduksjon i finansielle nøkkelstørrelser, som pengemengde, aksjer, obligasjoner, forventninger, inflasjonsrate, renter, omsetning av finansielle objekter, langsiktig investering o.l."* (Grytten, 2008, s. 2)

Skal man se på årsakene til krisen må man rette blikket over mot det amerikanske boligmarkedet i tiden før og etter at dot.com-boblen sprakk 10. mars 2000 (Bakken, 2010). Investorene så etter alternative investeringsmuligheter til aksjemarkedet på grunn av frykten for krakk, noe de fant i boligmarkedet. Det amerikanske boligmarkedet hadde i perioden 1997-2006 en årlig prisvekst på 9,7 % (Ryan, 2008), og var regnet som en sikker investering. I midten av 2003 begynte den amerikanske styringsrenten å stige igjen etter å ha nådd sitt bunnpunkt med 1 % (Knutsen, 2008). I et forsøk på å opprettholde lånevolumene økte bankene sine andeler av såkalte subprime lån. Dette er omsettelige lån gitt til kunder med lav kredittverdighet og dertil høy risiko. Bankene anså risikoen for relativt liten siden de hadde sikkerhet i et boligobjekt med økende verdi. Dersom kundene fikk betalingsproblemer kunne bankene selge boligen i markedet uten særlige tap. Mot slutten av 2006 begynte etterspørselen etter eiendom å bli mett, og prisene begynte å falle (Knutsen, 2008). På grunn av økende rentenivå, og gode betingelser kun i begynnelsen av låneperioden, begynte flere og flere kunder nå å få problemer med å betjene lånene. Samtidig opplevde bankene at de på grunn av fallende priser ikke fikk dekket kostnadene sine gjennom tvangssalg av boliger. Bankene reagerte med å stramme inn på lånebetingelsene, noe som resulterte i enda flere boliger på

tvangssalg og en forsterkning av prisfallet i boligmarkedet. Krisen i det amerikanske boligmarkedet var et faktum.

Men hvordan fikk problemene i det amerikanske boligmarkedet konsekvenser for finansielle markeder verden over? Fordringene fra subprime lånene ble solgt videre til store investeringsbanker som strukturerte disse lånene til forskjellige obligasjonspakker, såkalte Collateralized Debt Obligations (CDOs), for på den måten å spre risiko. Disse ble igjen solgt videre til amerikanske og internasjonale investorer, mye på bakgrunn av kredittrating fra ratingbyråene (ssb, 2007). Lite regulering av investeringsbankene i forhold til de tradisjonelle bankene førte til at svært få investorer eller kunder egentlig hadde oversikt over hvilken risiko som inngikk i produktene som ble ”sydd sammen” (ssb, 2007). På grunn av misligholdte lån med sikkerhet i boliger med fallende verdi, var det nå mange finansielle institusjoner som kom i vanskeligheter. Amerikanske myndigheter måtte ved flere anledninger gå inn å redde store institusjoner fra konkurs (Bawden, 2008). Aktørene i gjeldsmarkedene ønsket ikke lenger å holde slike risikable instrumenter, noe som førte til overtilbud og stupende priser. I et forsøk på å holde likviditeten i foretaket oppe, så mange seg nødt til å utføre såkalte ”brannsalg”. Som en følge av dette sank prisene i markedene ytterligere og påvirket igjen andre finansielle foretaks kapitalsituasjon. Disse ble nå også nødt til å selge unna instrumenter og hele markedet var inne i en ”ond spiral”. Dette stadiet av krisen er i senere tid blitt kjent som ”credit-crunch”-stadiet, og fikk store konsekvenser for den globale økonomien, og deriblant europeiske markeder. De økonomiske urolighetene dreide seg nå ikke lenger kun om subprime markedet i USA.

Krisen i verdensmarkedene eskalerte ytterligere 15. september 2008 som følge av konkursen til Lehman Brothers, en av verdens største investeringsbanker. Det aktørene i markedene til nå hadde trodd var umulig, var et faktum. Som følge av en økende kredittrisiko reduserte bankene sin utlånsvirksomhet. Samtidig var tilliten til institusjonene og produktene deres sterkt redusert. Disse faktorene resulterte i en økende pengemarkedsrente (den renten banker låner penger til, seg imellom) og videre en ytterligere forverring i muligheten til å skaffe ny kapital.

I ettertid er det satt spørsmålsteget ved hvorvidt regelverket rundt den finansielle rapporteringen har bidratt til ytterligere å forverre finanskrisen. Det er spesielt satt

spørsmålstegn ved måling av finansielle instrumenter til fair value, hvor denne behandlingen førte til store tap i de rådende markedsforholdene. Gjeldende regelverk for regnskapsføring av finansielle instrumenter i Europa og USA var på enkelte områder i mindre grad samsvarende. Spesielt gjaldt dette adgangen til reklassifisering av finansielle instrumenter. Dette var i mye større grad tillatt i USA enn hva var tilfelle i Europa. I et forsøk på å oppnå mer like ”spilleregler” i regnskapsregelverkene i USA og Europa, ble det i EU 15. oktober 2008 enstemmig vedtatt en lovendring som ga adgang til større muligheter for reklassifisering av finansielle instrumenter (The accounting regulatory committee and contact committee, 2008) Dette ble sett på som en så prinsipielt viktig sak at den vanlige prosessen for å foreta endringer i regnskapsstandarder ble fraveket (Pettersen, 2008).

1.2) Formål og problemstilling

Regelendringene i IFRS som ga adgang til reklassifisering gjorde at behandlingen av finansielle instrumenter i USA og Europa i større grad ble samsvarende. Selv om motivet for like ”spilleregler” mellom amerikansk og europeisk regnskapsbehandling var en drivende faktor, kan det virke som at det var målingen av finansielle instrumenter til fair value og konsekvensene av dette som var den utløsende årsaken for debatten om regelendringen. Forholdene i de finansielle markedene høsten 2008 førte til at foretak i USA og Europa med store verdier i finansielle instrumenter ble nødt til å ta store tap. Slik reglene for reklassifisering av finansielle instrumenter ble utformet i Europa, var det mulig å unngå deler av disse tapene. Basert på dette er oppgavens problemstilling som følger:

Er det forskjeller i omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter, for finansielle foretak som rapporterer etter IFRS og US GAAP, sett i lys av finanskrisen høsten 2008?

Skyldes eventuelle forskjeller i omfang ulikheter i regelverkene?

Problemstillingen krever utdypning på noen punkter. Oppgaven skal se på omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter i Skandinavia og USA. Med omfang menes hvor store verdier som er reklassifisert, antall reklassifiseringer, og hvilke typer reklassifiseringer som er gjort. I tillegg vil dette også omfatte hvilke effekter disse reklassifiseringene har hatt på foretakenes resultat og ”other comprehensive income”.

1.3) Sentrale begrep

Det vil innledningsvis være nødvendig med en utdypning av begrep som er sentrale i den videre drøftelsen.

Det eksisterer ingen offentlig definisjon på reklassifisering, men vi mener det vil være hensiktsmessig å gi en utdypning av hva oppgaven legger i begrepet. *Reklassifisering er endring i kategoriseringen av en finansiell eiendel etter at den opprinnelig er innregnet.* Med det mener vi at man flytter en finansiell eiendel fra en kategori til en annen kategori av finansielle instrumenter.

Hovedfokuset i oppgaven er på International Financial Reporting Standards (IFRS), og av den grunn velger vi å benytte dette regelverket sin definisjon av fair value som utgangspunkt. *Fair value is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties in an arm's length transaction* (IAS 32.11). Fair value er det beløp en eiendel eller forpliktelse kan omsettes for ved et ikke-påtvunget salg mellom velinformerte og villige parter på armlengdes avstand. Det eksisterer en norsk oversettelse av fair value. Siden vi mener denne oversettelsen ikke er dekkende for hva begrepet omfavner, velger vi i fortsettelsen å benytte det engelske uttrykket.

Oppgaven har fokus på finansielle foretak og deres rapportering av finansielle instrumenter. *Med finansielt foretak menes en gruppe av mer eller mindre selvstendige enheter der hovedvirksomheten er banktjenester, men hvor det også er innslag av forsikring og kapitalforvaltning.* Banktjenester vil i hovedsak si mottak av innskudd, og utlån til kunder i husholdnings- og bedriftsmarkedet, samt ulike betalingsformidlingstjenester.

1.4) Begrensninger

Endringshastigheten i regnskapsregelverkene har de siste årene vært stor. Siden oppgaven har fokus på hendelser som fant sted regnskapsåret 2008, vil vi følgelig benytte de regnskapsreglene som var gjeldende 31.12.2008. Eventuelle senere endringer i regnskapsreglene som vi mener er relevante, vil bli kommentert. Oppgaven fokuserer på reklassifisering av finansielle eiendeler, og vil av den grunn legge mindre vekt på behandlingen av derivater, finansielle forpliktelser og instrumenter i kategorien "fair value

option”. Oppgaven skal analysere og sammenligne det europeiske og amerikanske regelverket i måten finansielle instrumenter blir behandlet, men hovedfokuset vil være på det europeiske regelverket.

1.5) Videre struktur i oppgaven

Utredningen består videre av fem hoveddeler. Dette er henholdsvis teori, metode, analyse, konklusjon og forslag til videre forskning.

Teoridelen begynner med en kort introduksjon om regnskap, for deretter å rette fokus mot IFRS-regelverket. Her gir vi en kort introduksjon av organisasjonen bak, samt hvordan de aktuelle standardene under IFRS har utviklet seg frem mot, og i løpet av finanskrisen. Videre går vi gjennom standardene som var gjeldende for regnskapsføring av finansielle instrumenter i 2008. Tilsvarende gjennomgang blir gjort for regnskapsstandardene under US GAAP i etterfølgende delkapittel. Til slutt i teoridelen presenteres kapitaldekningsregler som vil være aktuelle for de foretakene som er studert. På denne måten blir det satt en teoretisk ramme rundt problemstillingen.

I metodedelen går oppgaven først gjennom problemstillingen og dens utforming, før det blir foretatt en kritisk drøftelse av dataene som er blitt samlet inn og hvilke kilder som er benyttet. Til slutt diskuteres oppgavens funn opp mot begrepene validitet og reliabilitet. Gjennom metodedelen forsøkes det å bevisstgjøre leser på eventuelle svakheter og styrker ved de arbeidsmetodene som er benyttet i oppgaven.

Analysedelen begynner med en praktisk tilnærming til IFRS-regelverket. Innsamlede data blir benyttet til å se på kategorisering og måling, reklassifisering, nedskrivning og presentasjon av finansielle instrumenter innenfor rammen av problemstillingen. Tilsvarende blir gjort for innsamlede data fra foretak som rapporterer etter US GAAP. Her vil oppgaven også foreta en sammenligning mellom de to regelverkene. Til slutt i analysedelen foretas en praktisk tilnærming til de gjennomgatte kapitaldekningsreglene.

I konklusjonen vil oppgaven oppsummere de resultatene som er funnet i analysen og problemstillingen vil bli besvart. Til slutt vil oppgaven komme med forslag til videre forskning.

2) TEORIDEL

Kapittelintroduksjon

Denne delen av oppgaven vil først gå kort gjennom innledende teori om regnskap. Deretter vil IFRS-regelverket bli gjennomgått, der det først blir foretatt en historisk presentasjon av organisasjonen bak og utviklingen til de aktuelle standardene. Videre vil oppgaven gjennomgå relevante standarder for regnskapsføring av finansielle instrumenter, med fokus på reklassifisering. Tilsvarende gjennomgang vil bli gjort for den regnskapsmessige behandlingen under US GAAP. Til slutt i kapitlet presenteres aktuelle kapitaldekningsregler.

Når det gjelder gjennomgangen av regnskapsreglene, har oppgaven tatt utgangspunkt i de engelske utgavene som er utarbeidet av IASB og FASB. Dette for å kunne sammenligne de to regelverkene på like premisser, siden det ikke finnes en offisiell norsk oversettelse av US GAAP. Oversettelser som gjøres i oppgaven av disse reglene er dermed fritt oversatt.

2.1) Innledende om regnskap

Oppgaven skal forsøke å kartlegge variasjoner i omfanget av reklassifisering som følge av bruken av ulike prinsipper for regnskapsrapportering. På bakgrunn av dette vil det innledningsvis være nødvendig med en kort klargjøring angående hva som er målsettingen med et regnskap, og hvilke kvalitetskrav som bør ligge til grunn for at regnskapet skal kunne oppfylle sin rolle.

2.1.1) Målsettinger med regnskapet

Målsettinger med regnskapet består av regnskapets hovedformål, samt hvem som er de primære brukerne av informasjonen som blir gitt.

Regnskapets hovedformål

Hovedformålet med regnskapet er å gi beslutningsnyttig finansiell informasjon, både overfor investorer (beslutningsformål) og eiere (kontrollformål) (Kvifte & Johnsen, 2008). Hvis beslutningsformålet er regnskapets hovedformål, er det brukernes økonomiske beslutninger som skal underbygges med relevant informasjon. Her vil regnskapet typisk brukes som

grunnlag for verdsettelse og investeringsanalyser. Hvis kontrollformålet er av størst betydning i bruken av regnskapet, er målet med rapporteringen å minimere avstandsforholdet mellom eierne og ledelsen (prinsipal-agent-problemet). Regnskapet gir i dette tilfellet eierne relevant informasjon om ledelsens prestasjoner i den aktuelle perioden (Kvifte & Johnsen, 2008). Både IASB og FASB vektlegger begge formålene.

Regnskapsbrukerne

Investorene er av IASB sett på som primærbrukerne av regnskapet (Kvifte, 2006). Bakgrunnen for dette er tosidig, og basert på at investorene har større behov for informasjon enn andre potensielle brukere. I tillegg vil en investor ha begrenset tilgang til annen finansiell informasjon, sett i forhold til hva ledelsen har tilgang på. FASB har på sin side et videre syn på hvem som er primærbrukerne, da de velger å se på de fleste potensielle brukergruppene som målgrupper. Her er imidlertid investorer, långivere og deres rådgivere spesielt vektlagt (Kvifte & Johnsen, 2008).

2.1.2) Kvalitetskrav

For at informasjonen som blir gitt gjennom regnskapet skal kunne være nyttig for brukerne må den oppfylle bestemte kvalitetskrav. Informasjonen må være forståelig, relevant og pålitelig, men også sammenlignbar over tid mellom ulike regnskapsenheter. Både IASB og FASB ser på disse kravene som viktige, men det kan være forskjeller med tanke på hvilke krav som kan karakteriseres som primære og sekundære, og hva som legges til grunn i beskrivelsen av dem (Kvifte & Johnsen, 2008). Oppgaven fokuserer på IASB sin behandling.

Forståelig

Med forståelig menes at brukere med rimelig god kunnskap om bedriftsøkonomi og regnskap skal ha mulighet til å forstå informasjonen som regnskapet presenterer. Dersom informasjonen er av en slik karakter at disse brukerne vil få problemer med å forstå innholdet, skal informasjonen likevel gis. Det vil si at full informasjon til en smalere gruppe av brukere sees på som viktigere enn å gi begrenset informasjon til en større krets av brukere (Kvifte, 2006).

Relevans

Informasjonen i regnskapet må være relevant for at den skal kunne gi grunnlag for å påvirke beslutninger eller fortelle noe om ledelsens prestasjoner. Det innebærer at informasjonen må være tidsriktig. Krav til tidsriktighet er en begrensning i kravet til relevans (Kvifte, 2006). Informasjon som på et bestemt tidspunkt er relevant vil ikke nødvendigvis være relevant på et senere tidspunkt dersom brukeren har fått tilgang til denne informasjonen gjennom andre kilder i mellomtiden. IASB legger til grunn at kun vesentlig informasjon er relevant og betrakter derfor vesentlighet som en dimensjon av kravet til relevans. Ikke-vesentlig informasjon vil normalt ikke være egnet som grunnlag for brukerens beslutninger, og anses dermed ikke som relevant.

Pålitelighet

Det forutsettes at pålitelig informasjon er informasjon som måler det den gir seg ut for å måle, det vil si at den skal være valid. I tillegg må målemetoden som er benyttet være verifiserbar og nøytral, det vil si at den må kunne bekreftes av andre enn utgiver av informasjonen og at informasjonen ikke er påvirket av målerens forutinntatte preferanser. Valid informasjon kan være pålitelig, til tross for at den ikke nødvendigvis er verifiserbar eller nøytral. I enkelte situasjoner vil informasjonens pålitelighet kunne øke selv om verifiserbarheten reduseres (Kvifte, 2006). IASB vektlegger i større grad kravet om validitet fremfor verifiserbarhetskravet, noe som kommer til uttrykk i utviklingen av IFRS og bruken av fair value, da fair value i mange tilfeller vil være vanskeligere å verifisere enn kostpris. *”Pålitelig informasjon forutsetter at substans overstyrer form i henhold til IASB. Regnskapsinformasjonen skal reflektere økonomiske realiteter”* (Kvifte, 2006, s. 47).

Sammenlignbarhet

Kravet om sammenlignbarhet er viktig for å oppnå beslutningsnyttig informasjon. Ifølge Kvifte har kravet til sammenlignbarhet to nivåer, kravet til konsistens og kravet til ensartethet (Kvifte, 2006). Konsistens viser til sammenlignbarhet over tid, mens ensartethet viser til sammenlignbarhet mellom ulike foretak. Bruker må kunne sammenligne rapporterte tall fra foretaket over flere perioder for at et regnskap skal kunne gi grunnlag for beslutninger. I tillegg bør det være mulig for brukere å sammenligne informasjon gitt fra to forskjellige foretak i samme bransje for å få best mulig beslutningsgrunnlag. I denne oppgaven vil vi i

hovedsak ha fokus på sammenlignbarhet og dimensjonen ensartethet, da vi er interessert i å sammenligne tall fra bruken av utvalgte standarder mellom foretak i samme bransje. IASB har gjennom standardsettingen prøvd å sikre kravet om sammenlignbarhet gjennom at eventuelle endringer i estimater skal behandles retrospektivt ved omarbeiding av tidligere års sammenligningstall (IAS 8). Videre er de blitt strengere når det gjelder bruk av tillatte alternativer i en rekke standarder for på den måten å sikre ensartethet (Kvifte, 2006).

Bak kvalitetskravene ligger det i IASB-regelverket to hovedforutsetninger til grunn, det er periodiseringsprinsippet (accrual accounting) og fortsatt-drift forutsetningen (going-concern). Det er altså forutsatt at transaksjoner og hendelser regnskapsføres i den perioden de skjer, og effektene av disse henføres til periodene de vedrører. I tillegg forutsettes det at virksomheten vil fortsette i all overskuelig fremtid. Disse to forutsetningene representerer premisser som de nevnte kvalitetskravene skal forstås innenfor (Kvifte, 2006).

2.2) IFRS

Denne delen av oppgaven vil ta for seg regnskapsreguleringen som er gjeldende i Europa. Kapitlet starter med en kort oversikt over den historiske utviklingen til organisasjonen bak IFRS, for så å ta for seg den historiske utviklingen til regnskapsstandardene som er aktuelle for oppgavens problemstilling. Videre skal vi se på finanskrisens påvirkning på standardene, for deretter å gå gjennom de standardene som har påvirkning på behandlingen og rapporteringen av reklassifisering av finansielle instrumenter.

2.2.1) IASB historisk bakgrunn

International Accounting Standards Committee (IASC) ble stiftet i juni 1973 i London. IASC var opprinnelig en medlemsorganisasjon for nasjonale revisorforeninger, hvor de største økonomiene i Europa og resten av verden var representert. Drivkraften bak dannelsen var tydelige ønsker om en harmonisering av regnskaps- og revisjonsprosedyrer mellom de ulike medlemslandene. Formålet med organisasjonen var å gi ut internasjonale standarder for føring av regnskap for offentlighetens interesse som raskt kunne bli akseptert og implementert i alle medlemslandene. De publiserte standardene ble kalt International Accounting Standards (IAS), og det ble i perioden 1974-2000 gitt ut 41 standarder. Den siste som ble publisert var IAS 41 (i februar 2001) om regnskapsføring av biologiske eiendeler (Kristoffersen, 2008).

IASC-organisasjonen gjennomførte mot slutten av 1990-tallet en restrukturering som resulterte i at den fra 1. april 2001 endret navn til International Accounting Standards Board (IASB), der International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF) ble et overvåkende organ. Reorganiseringen resulterte i at nye standarder som ble publisert av IASB skulle hete International Financial Reporting Standards (IFRS). IASene skulle fortsatt gjelde frem til de eventuelt ble erstattet av en IFRS. Den første IFRSen (IFRS 1 *First-time Adoption of International Financial Reporting Standards*) ble publisert juni 2003. IASB organisasjonen består også av et Standards Advisory Council (SAC), et forum av deltakere med interesser innenfor internasjonal regnskapsføring som kommer med råd til medlemmene i IASB vedrørende utarbeidelse av standarder. I tillegg har man også et råd kalt International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC), med oppgave å tolke og utarbeide løsninger på ulike praktiske problemstillinger som dukker opp i forbindelse med standardene (Kristoffersen, 2008). Fra hjemmesiden til IASB kan man tydelig se hva organisasjonen jobber mot: *“To develop a single set of high quality, understandable, enforceable and globally accepted financial reporting standards based upon clearly articulated accounting principles”* (IASB, 2010).

13. februar 2001 publiserte den Europeiske Union (EU) en høringsuttalelse om at alle børsnoterte selskap innenfor EU skulle rapportere sine konsernregnskap etter IFRS med virkning fra senest 1. januar 2005. Dette forslaget ble vedtatt i Europaparlamentets- og rådsforordning nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 (Cook et al., 2002). Formålet var å bedre effektiviteten i handelen med finansielle instrumenter og redusere kostnadene ved å innhente kapital i Europa gjennom lettere å kunne sammenligne regnskaper mellom selskaper i ulike land (Finansdepartementet, 2003). Dette fikk også konsekvenser for norske børsnoterte selskaper, da man gjennom EØS-avtalen ble nødt til å implementere IFRS i konsernregnskapet til norske foretak fra 2005 (med tillatelse til å anvende IFRS i selskapsregnskapene) (Lov 2004-12-10, 2004). Innføringen av IFRS-rapportering innenfor EU var et stort skritt i retning av harmonisering av internasjonal regnskapspraksis innenfor Europa.

Før beslutningen i EU i 2002 var IFRS et lite anerkjent og anvendt regnskapsspråk, og få anså IFRS som et potensielt globalt regnskapsspråk. Vedtaket i EU, sammen med at IASB inngikk en konvergeringsavtale kalt ”the Norwalk Agreement” (IASB, 2002) med Financial

Accounting Standards Board (FASB) i 2002, gjorde at IFRS for første gang ble sett på som et reelt alternativ til å bli et internasjonalt anvendt regnskapsspråk. Den gangen trodde man at IFRS i praksis skulle konvergeres mot US GAAP, og ikke motsatt som man i senere tid har sett antydninger til (Kvifte & Johnsen, 2008).

2.2.2) Utviklingen i behandlingen av finansielle instrumenter frem mot finanskrisen

Standardene som i dag omhandler finansielle instrumenter er IAS 32 *Financial Instruments: Presentation*, IAS 39 *Financial Instruments: Recognition and Measurement*, IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures*, og IFRS 9 *Financial Instruments*. Disse har opp gjennom de senere årene gjennomgått store forandringer i takt med endringene i finansmarkedene. Alle endringene er ikke like relevant for problemstillingen i oppgaven, og denne delen vil ta for seg de mest relevante endringene som har skjedd siden innføringen og frem til finanskrisen.

Arbeidet med å få en mer fullstendig og samlende behandling av finansielle instrumenter startet i 1991 med et høringsutkast fra IASC kalt *E-40 Financial Instruments* og ble fulgt opp med et nytt høringsutkast kalt *E-48 Financial Instruments* i 1994. Noteopplysnings- og presentasjonskravene fra høringsutkastet *E-48 Financial Instruments* ble så vedtatt i IAS 32 mars 1995, mens arbeidet med innregning og måling fortsatte. I mars 1997 publiserte så IASC og Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA) et diskusjonsnotat *Accounting for Financial Assets and Financial Liabilities*, hvor det blant annet ble foreslått at alle finansielle instrumenter skulle rapporteres til fair value. Dette skapte stor diskusjon og er en diskusjon som fortsatt pågår. I mai 1998 publiserte IASC høringsutkastet *E-62 Financial Instruments: Recognition and Measurement* som resulterte i at IAS 39 ble utgitt i mars 1999. Dette var en meget omfattende og komplisert standard (Bonham et al., 2008).

Etter opprettelsen av IASB i 2001 ble det satt i gang et prosjekt for å få klarhet i innholdet av IAS 39, ettersom mange bedrifter hadde vanskeligheter med å etterleve kravene i standarden (Bonham et al., 2008). I juli 2002 vedtok EU at alle børsnoterte selskap skulle ta i bruk IFRS i sine konsernregnskap fra og med regnskapsåret 2005, og EU ble dermed en viktig deltaker i IASBs utforming av standardene.

Som et resultat av IASBs prosjekt for å få klarhet i IAS 39, og EU sitt vedtak om å benytte IFRS, ga IASB i juni 2002 ut et høringsutkast kalt *Amendments to IAS 32 Financial Instruments: Disclosure and Presentation, and IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement*. Både de foreslåtte endringene som IASB fikk inn på høringsutkastet, og standarden i seg selv var imidlertid veldig omstridte. Det at EU nå var en viktig aktør i IASB sin utforming av standardene gjorde sitt til at den reviderte og endelige utgaven av IAS 39 ikke ble utgitt før i desember 2003 som følge av politiske uenigheter. Selv etter at den endelige standarden var utgitt var det store diskusjoner, og da særlig rundt den såkalte "fair value option". Kritikken gikk i hovedsak på at det ble gitt lov til for utstrakt bruk av fair value på finansiell gjeld. Etter flere høringsutkast og en rekke rundbordkonferanser ga imidlertid IASB i juni 2005 ut en revidert utgave av IAS 39 som begrenset bruken av "fair value option" (Bonham et al., 2008).

Ved opprettelsen av IASB i 2001 overtok også organisasjonen et prosjekt IASC hadde hatt gående på å endre IAS 30 *Disclosures in Financial Statements of Banks and Similar Financial Institutions*. Dette førte til at IASB i juli 2004 publiserte høringsutkastet *ED7-Financial Instruments: Disclosures*, et forslag til en standard som gjennomgikk opplysningskravene for alle finansielle instrumenter. Resultatet av dette arbeidet var utgivelsen av standarden IFRS 7 i august 2005, som erstattet IAS 30 og noteopplysningskravene i IAS 32 fra 1. januar 2007 (Bonham et al., 2008).

2.2.3) Finanskrisen og dens påvirkning på regelverket for finansielle instrumenter

Som diskutert var og er IAS 39 *Financial Instruments: Recognition and Measurement* omstridt. Standarden ble oppfattet som kompleks av regnskapsprodusenter, revisorer og regnskapsbrukere. Dette resulterte i at IASB ga ut et diskusjonsnotat *Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments* i mars 2008 (IASB-a, 2008) for å prøve å redusere denne kompleksiteten. Det langsiktige målet som ble foreslått var måling av alle finansielle instrumenter til fair value (BD26 i nevnte diskusjonsnotat). Bakgrunnen for dette var å redusere antall mulige kategorier å kategorisere finansielle instrumenter i, noe som trekkes fram som den vesentligste årsaken til kompleksitet i standarden (BD17 i nevnte diskusjonsnotat).

Konsekvensen av en fair value måling i et marked med synkende priser og som nærmest er illikvid, er store nedskrivningstap og problemer rundt måling av hvilke verdier bedriftene egentlig besitter. Dette førte til diskusjoner og endringer i standarden i løpet av 2008.

Som følge av en forverring i finansmarkedene første del av 2008 og en stadig synkende likviditet oppnevnte IASB i mai 2008 et ekspertpanel som skulle se nærmere på spørsmål knyttet til verdsettelse og noteopplysninger av finansielle instrumenter i markeder som ikke lenger var aktive og likvide. IASB sitt ekspertpanel ble opprettet som et resultat av en anbefaling fra Financial Stability Forum (FSF) etter at FSF 7. april 2008 ga ut rapporten *Enhancing Market and Institutional Resilience* (Financial Stability Forum, 2008). Det oppnevnte ekspertpanelet fra IASB ga 31. oktober ut rapporten *Measuring and disclosing the fair value of financial instruments in markets that are no longer active* (IASB-b, 2008). Denne rapporten var en guide til prosessen og bedømmelsen av måling og noter til fair value (Paragraf 4 i nevnte rapport). The Committee of European Securities Regulators (CESR) kom samtidig ut med rapporten *Fair value measurement and related disclosures of financial instruments in illiquid markets* (CESR, 2008) som tok for seg de samme problemstillingene som ekspertpanelet oppnevnt av IASB.

I USA jobbet Financial Accounting Standards Board (FASB) og Securities and Exchange Commission (SEC) med de tilsvarende problemstillingene, og dette resulterte i en pressemelding 30. september 2008 (SEC, 2008). Her ble det gitt veiledning for produsenter og interessenter av regnskapet knyttet til hvordan fair value skulle måles i illikvide markeder. IASB ga kort tid etter ut en pressemelding hvor de slo fast at veiledningen gitt av FASB og SEC var i henhold til, og konsistent med IAS 39 (IASB-c, 2008). 10. oktober publiserte FASB FSP 157-3 *Determining the fair value of a Financial Asset when the Market for That Asset is Not Active*. Dette var en utdyping av standarden SFAS 157 *Fair Value Measurements*, hvor de blant annet kom med et eksempel på hvordan instrumenter skulle måles i markeder som ikke lenger var aktive. Igjen kom IASB med en pressemelding like etterpå hvor de presiserte at den amerikanske utdypningen av måling til fair value var konsistent med IAS 39 (IASB-d, 2008). I ettertid er det kommet flere uttalelser og utdypninger angående fair value måling, men dette anses som mindre relevant for problemstillingen.

Diskusjonene rundt fair value måling gikk også i andre medier, hvor det ble hevdet at en slik måling var med på å forverre finanskrisen ved at denne var prosyklisk. Det vil altså si at finansielle foretak blir nødt til å ta nedskrivninger og tap i tider hvor det er nedgang i markedene og på den måten gjøre likviditeten og tilgangen på kreditt enda dårligere. Derimot kan de i gode tider godskrive gevinster som gir overdreven lønnsomhet og som kan skape gale insentiver. Beregninger International Monetary Fund (IMF) har gjort viser også at IFRS var mer prosyklisk enn US GAAP, noe som kunne gi de europeiske finansielle foretakene en konkurranseulempe i forhold til sine amerikanske konkurrenter (Hauglid, 2008).

3. oktober 2008 ga IASB ut pressemeldingen *IASB announces next steps in response to credit crisis* (IASB-e, 2008) hvor de fremhever at IASB jobbet mot å redusere forskjeller i regelverket i forhold til US GAAP, og da særlig med tanke på reklassifisering. Dette skulle drøftes videre på et møte i løpet av dagene 13-17. oktober. Resultatet av møtet var at IASB 13. oktober vedtok endringer i IAS 39 hvor de tillot reklassifisering fra visse kategorier under gitte omstendigheter, og endringer i IFRS 7 om hva som skulle vises i noter i forbindelse med en eventuell reklassifisering (IASB-f, 2008). Det spesielle med disse endringene var at den vanlige prosessen for å foreta endringer i standarder ble fraveket (Pettersen, 2008). 15. oktober ble så disse endringene enstemmig vedtatt på EUs ARC møte, og var dermed EU-godkjente standarder (The accounting regulatory committee and contact committee, 2008)

Bakgrunnen for endringene skyldtes at en ønsket å redusere forskjellene mellom IFRS og US GAAP, og da særlig med tanke på reklassifisering (Pettersen, 2008). I US GAAP har det etter SFAS 115 *Accounting for Certain Investments in Debt and Equity Securities* vært lov å reklassifisere finansielle instrumenter fra gitte kategorier av verdipapirer i sjeldne situasjoner. Tilsvarende er det etter SFAS 65 *Accounting for Certain Mortgage Banking Activities* lov å reklassifisere låneinstrumenter dersom foretaket har både hensikt og evne til å holde lånet i overskuelig framtid eller til forfall. Ifølge IFRS var det før 15. oktober 2008 ikke lov å reklassifisere finansielle instrumenter til eller fra kategorien "holdt for omsetning" (IAS 39.BC104A, IAS 39.50), og de fleste mente at man gjennom endringene i IAS 39 og IFRS 7 nå ville oppnå mer like "spilleregler" for finansiell rapportering i Europa og USA. To av styremedlemmene i IASB mente derimot at man på grunn av ulike nedskrivningsregler i de to standardene uansett ikke ville oppnå like "spilleregler" gjennom å tillate reklassifisering av gitte kategorier av finansielle instrumenter i IFRS (IAS 39.DO1).

På bakgrunn av henvendelser fra brukerne kom IASB 24. oktober ut med en klargjørende veiledning til endringene som var gjort i IAS 39 og IFRS 7 (IASB-g, 2008). Her ble det slått fast at reklassifiseringer gjort før 1. november kunne tilbakedateres til tidligst 1. juli eller senere dato. Reklassifiseringer gjort 1. november eller senere hadde effektiv dato på dagen for reklassifiseringen. Det faktum at reklassifiseringer gjort før 1. november 2008 kunne gi regnskapsmessig virkning fra og med 1. juli samme år var oppsiktsvekkende, siden endringer i lovverket normalt ikke gis tilbakevirkende kraft (Fardal, 2008). Adgangen til dette gjorde at foretak kunne unngå store tap i tredje kvartal 2008.

Det er i perioden etter oktober 2008 blitt vedtatt enkelte endringer i IAS 39 av mindre karakter, men siden disse endringene ikke er relevant for oppgavens problemstilling er de ikke videre nevnt. 5. mars 2009 kom IASB ut med en pressemelding der de offentliggjorde endringer i IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures*, med virkning fra 1. januar samme år. Her ble det blant annet introdusert et hierarki for fair value måling som ville gjøre det lettere for brukerne å bestemme verdien når begrenset informasjon er tilstede. Bakgrunnen for endringen var å bringe kravene til presentasjon nærmere hva som var gjeldende i US GAAP (IASB-a, 2009).

IFRS 9

12. november 2009 publiserte IASB første steg av totalt fire som går på å erstatte IAS 39 med den nye standarden IFRS 9 *Financial Instruments*. Den nye standarden kommer som et resultat av ønsket om å redusere kompleksiteten rundt regnskapsføring av finansielle instrumenter (IFRS 9.IN3). I første rekke er det kun klassifikasjon og måling av finansielle eiendeler som er ferdigbehandlet i den nye standarden, men det er planlagt at de resterende stegene i prosessen med å erstatte IAS 39 er ferdig i løpet av 2010 (IASB-b, 2009). IFRS 9 skal anvendes for regnskapsperioden som starter fra og med 1. januar 2013, men det er åpnet for tidligere anvendelse allerede fra regnskapsåret 2009 (IFRS 9). Siden dette er en standard som ikke var gjeldende regnskapsåret 2008, og siden det mange år fremover fortsatt vil være tillatt å anvende IAS 39 i regnskapsrapporteringen, vil ikke IFRS 9 bli behandlet i oppgaven. Derimot er dette med på å vise hvor dynamisk utviklingen av regnskapsstandarder er.

2.2.4) Lovverket for behandling av finansielle instrumenter anno 2008

Denne delen vil ta for seg det aktuelle lovverket som omhandler finansielle instrumenter og endringene som gir adgang til reklassifisering. Det vil først bli en gjennomgang av sentrale begrep i standardene. Oppgaven tar så for seg kategorisering og måling av finansielle instrumenter, noe som er med på å gi en viktig bakgrunnsforståelse for problemstillingene rundt reklassifiseringen. Deretter drøftes regelverket for reklassifisering, før oppgaven tar for seg nedskrivningsreglene for finansielle instrumenter. Til slutt diskuteres kravene til presentasjon i finansregnskapet i forbindelse med kategorisering og reklassifisering.

2.2.4.1) Definisjoner

Før en gjennomgang av regelverket for finansielle instrumenter i IFRS, vil det være nødvendig å definere sentrale begrep. Fair value er innledningsvis blitt definert.

Finansielle instrumenter er i IAS 32 definert som “*any contract that gives rise to a financial asset of one entity and a financial liability or equity instrument of another entity*” (IAS 32.11). Av definisjonen fremgår det at et finansielt instrument kan omfatte mange ulike instrumenter, og det vil derfor være hensiktsmessig å eksemplifisere begrepene finansielle eiendeler, finansiell gjeld og egenkapitalinstrumenter. Disse begrepene er også definert i IAS 32.11. I tillegg er begrepet derivater sentralt i behandlingen av finansielle instrumenter i IAS 39, og vil derfor også bli eksemplifisert.

Tabell 1: Sentrale begrep i IAS 32 og IAS 39

Sentrale begrep i IAS 32 og IAS 39	
Begreper	Eksempler
Finansielle eiendeler	Kontanter, kundefordringer, utlån og obligasjoner som innehas av selskapet
Finansielle forpliktelser	Leverandørgjeld, innlån og utstedte obligasjoner
Egenkapitalinstrumenter	Aksjer uten innløsningsrett, opsjoner
Derivater	Opsjoner, forwards, futures og swapper

Et annet sentralt begrep er "other comprehensive income", dette er ikke klart definert i en standard og er således et omdiskutert tema i IFRS (PwC, 2009). Hovedregelen er at alle inntekter og kostnader skal innregnes i resultatregnskapet. Noen standarder krever eller tillater imidlertid at enkelte komponenter holdes utenfor resultatregnskapet og skal istedenfor innregnes i "other comprehensive income" (IAS 1.88-89). Eksempler på slike komponenter kan være; endring i fair value på finansielle eiendeler i kategorien "tilgjengelig for salg" og gevinster og tap som oppstår ved omregning av årsregnskapet fra utenlandske datterselskap.

2.2.4.2) Kategorisering

Det fremgår av IAS 39 at finansielle instrumenter skal kategoriseres i ulike grupper ved førstegangsinnregning. Den regnskapsmessige behandlingen av instrumentet vil avhenge av hvilken kategori instrumentet blir plassert i, og således vil også kategoriseringen påvirke mulighetene for senere reklassifisering. Standarden har positivt angitt fire kategorier av finansielle instrumenter, men det foreligger i realiteten syv (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006). De fire kategoriene er "finansiell eiendel eller finansiell forpliktelse til fair value med verdiendringer over resultatet", "utlån og fordringer", "holde til forfall" og "tilgjengelig for salg". Oppgaven vil i hovedsak fokusere på kategoriene som angår finansielle eiendeler, men kategoriseringen og målingen av finansielle forpliktelser vil også bli gjennomgått.

Finansiell eiendel eller finansiell forpliktelse til fair value med verdiendringer over resultatregnskapet

Denne kategorien omhandler finansielle instrumenter som enten er "holdt for omsetning" (trading) eller utpekt av foretaket til å bli regnskapsført til fair value med endringer over resultatregnskapet (den såkalte "fair value option").

"Holdt for omsetning" vil si instrumenter som oppfyller ett av følgende krav; *"it is acquired or incurred principally for the purpose of selling or repurchasing it in the near term; on initial recognition it is part of a portfolio of identified financial instruments that are managed together and for which there is evidence of a recent actual pattern of short-term profit-taking; or it is a derivative (except for a derivative that is a financial guarantee contract or a designated and effective hedging instrument)"* (IAS 39.9). Fritt oversatt vil dette altså si instrumenter som er anskaffet med tanke på salg eller gjenkjøp i nær fremtid med det formål å

skape overskudd gjennom kortsiktige kurssvingninger eller handelsmarginer. Instrumentet kan også være en del av en portefølje med historisk mønster av kortsiktig realisasjon av gevinster, eller være et derivat som ikke er holdt for sikringsformål.

Instrumenter kan bli utpekt av foretaket til å bli regnskapsført til fair value med endringer over resultatregnskapet ("fair value option") kun når det er tillatt etter IAS 39.11A (innbygde derivater) eller hvis en slik måling gir mer relevant informasjon. Mer relevant informasjon vil her si at det enten *"eliminates or significantly reduces a measurement or recognition inconsistency (sometimes referred to as 'an accounting mismatch') that would otherwise arise from measuring assets or liabilities or recognising the gains and losses on them on different bases; or a group of financial assets, financial liabilities or both is managed and its performance is evaluated on a fair value basis, in accordance with a documented risk management or investment strategy, and information about the group is provided internally on that basis to the entity's key management personnel (as defined in IAS 24 Related Party Disclosures (as revised in 2003)), for example the entity's board of directors and chief executive officer (IAS 39.9).* Mer relevant informasjon vil være informasjon som eliminerer eller signifikant reduserer inkonsistenser i måling eller innregning av gevinster og tap på instrumenter som tidligere ble ulikt behandlet. I tillegg vil mer relevant informasjon kunne komme frem for en gruppe av finansielle instrumenter som er forvaltet og resultatene er evaluert gjennom en fair value betraktning i samsvar med dokumentert risikostyring eller investeringsstrategi. Informasjonen om gruppene av finansielle instrumenter er på bakgrunn av den dokumenterte risikostyringen eller investeringsstrategien formidlet internt til sentrale personer i ledelsen.

Utlån og fordringer

Av IAS 39.9 fremgår det at ikke-derivative finansielle eiendeler som har fastsatte eller bestembare betalinger og som ikke er notert i et aktivt marked havner i kategorien "utlån og fordringer". Dette gjelder med unntak av de finansielle eiendelene som *"the entity intends to sell immediately or in the near term, which shall be classified as held for trading, and those that the entity upon initial recognition designates as at fair value through profit or loss; those that the entity upon initial recognition designates as available for sale; or those for which the holder may not recover substantially all of its initial investment, other than because of credit deterioration, which shall be classified as available for sale"*. Det vil altså si at finansielle

eiendeler som foretaket ønsker å selge i nær framtid, eiendeler som ved førstegangsinnregning ble utpekt til å bli regnskapsført til fair value med endringer over resultatregnskapet, og finansielle eiendeler som ved førstegangsinnregning ble kategorisert som ”tilgjengelig for salg” ikke kan kategoriseres i ”utlån og fordringer”. I tillegg vil dette også gjelde for de instrumentene hvor innehaveren kanskje ikke vil kunne inndrive praktisk talt hele den opprinnelige investeringen.

Denne kategorien utgjør en stor del av de finansielle instrumentene for finansielle foretak, siden de stort sett har kategorisert sin utlån og fordringer i denne kategorien. De finansielle foretakenes beholdning av børsnoterte obligasjoner kan ikke kategoriseres i ”utlån og fordringer”, selv om de har fastsatte eller bestembare betalinger. Dette skyldes at obligasjonene er notert i et aktivt marked og dermed ikke tilfredsstillir kriteriene til kategorien.

Holde til forfall

Finansielle eiendeler som er ikke-derivater kan kategoriseres i ”holde til forfall” dersom de har fastsatte eller bestembare betalinger og fastsatt forfallstidspunkt, samt at foretaket har en positiv hensikt og evne til å holde instrumentet til forfall (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006). Fastsatte eller bestembare betalinger, og fastsatt forfallstidspunkt, blir i IAS 39.AG17 beskrevet som kontraktfestede vilkår som definerer både beløp og dato for innbetalingene til innehaver av instrumentet. På bakgrunn av denne karakteristikken vil følgelig ikke aksjer kunne inngå i kategorien ”holde til forfall”. Kategorien ”holde til forfall” gjelder ikke for finansielle instrumenter som *”the entity upon initial recognition designates as at fair value through profit or loss; those that the entity designates as available for sale; and those that meet the definition of loans and receivables.” (IAS 39.9)*. Det vil si at kategorien ikke gjelder for de instrumentene som faller innenfor definisjonen av ”utlån og fordringer”, altså instrumenter som ikke er notert i et aktiv marked. Kategorien ”holde til forfall” gjelder heller ikke de instrumentene som er utpekt ved førstegangsinnregning til ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet” eller ”tilgjengelig for salg”.

Kravet om måling til fair value er sterkt gjeldende i IAS 39 spesielt for instrumenter som omsettes i et aktivt marked. Det er derfor strenge kriterier som må oppfylles for at et instrument skal kunne måles til amortisert kost (Madsen et al., 2007). Ifølge IAS 39.AG20 er

”holde til forfall” kategorien et unntak hvor det skal måles til amortisert kost dersom foretaket har en positiv hensikt og evne til å holde investeringen til forfall.

Av IAS 39.AG16 følger det at en hensikt ikke er positiv *“if the entity intends to hold the financial asset for an undefined period; the entity stands ready to sell the financial asset (other than if a situation arises that is non-recurring and could not have been reasonably anticipated by the entity) in response to changes in market interest rates or risks, liquidity needs, changes in the availability of and the yield on alternative investments, changes in financing sources and terms or changes in foreign currency risk; or the issuer has a right to settle the financial asset at an amount significantly below its amortised cost”*. Som det fremgår er hensikten ikke positiv dersom foretaket har planer om å holde den finansielle eiendelen i en ikke-definert periode, eller dersom foretaket står klar til å selge den finansielle eiendelen på bakgrunn av omkringliggende forhold, eller til sist hvis utstederen har rett til å gjøre opp den finansielle eiendelen til et beløp som ligger vesentlig under den amortiserte kosten.

Ifølge IAS 39.AG23 har et foretak ikke demonstrert evne til å holde investeringen til forfall hvis foretaket *“does not have the financial resources available to continue to finance the investment until maturity; or it is subject to an existing legal or other constraint that could frustrate its intention to hold the financial asset to maturity”*. Det vil altså si at et foretak som ikke har de finansielle ressursene, eller som er underlagt eksisterende juridiske eller andre restriksjoner som kan hindre hensikten om å holde det finansielle instrumentet til forfall, ikke har demonstrert den evnen som er nødvendig for å holde investeringen til forfall. Intensjonen om og evnen til å holde foretakets investering til forfall må vurderes ved førstegangsinnregning, og også senere ved hver regnskapsperiodes slutt (IAS 39.AG25).

Salg eller reklassifisering fra kategorien ”holde til forfall” kan få påvirkning på de andre kategoriene av finansielle instrumenter. Dersom foretaket gjennom inneværende regnskapsår, eller de to foregående regnskapsårene, har solgt eller reklassifisert mer enn en ubetydelig del av eiendelene som er kategorisert i ”holde til forfall” før forfall, oppstår det en karanteneperiode hvor det ikke lenger skal kategoriseres finansielle eiendeler i denne kategorien. Her vil ubetydelig vurderes i forhold til den totale mengden av eiendeler i kategorien ”holde til forfall”. Dette vil gjelde for salg eller reklassifiseringer med unntak av

de som *”are so close to maturity or the financial asset’s call date (for example, less than three months before maturity) that changes in the market rate of interest would not have a significant effect on the financial asset’s fair value; occur after the entity has collected substantially all of the financial asset’s original principal through scheduled payments or prepayments; or are attributable to an isolated event that is beyond the entity’s control, is non-recurring and could not have been reasonably anticipated by the entity”* (IAS 39.9). Disse kriteriene er ytterligere utdypet i IAS 39.AG22. Dersom foretaket selger eller reklassifiserer mer enn en ubetydelig mengde av porteføljen ”holde til forfall”, og det ikke går inn under unntakene nevnt ovenfor, vil den resterende delen av porteføljen bli reklassifisert og målt til fair value under kategorien ”tilgjengelig for salg”. Som nevnt over vil det da eksistere en karanteneperiode på to årlige regnskapsperioder, hvor foretaket ikke kan kategorisere eiendeler i ”holde til forfall” (Grant Thornton, 2009). På den måten vil salg og reklassifisering fra denne kategorien få påvirkning på andre kategorier av finansielle eiendeler.

Det vil for finansielle foretak i hovedsak være obligasjoner notert i et aktivt marked som faller inn under denne kategorien.

Tilgjengelig for salg

I denne kategorien havner ikke-derivative finansielle eiendeler som er utpekt til ”tilgjengelig for salg” eller som ikke er kategorisert som ”utlån og fordringer”, ”holde til forfall” eller ”til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet” (IAS 39.9). Med andre ord kan denne kategorien sees på som en restpost.

De fleste finansielle foretak vil blant annet inkludere aksjer i denne kategorien. Årsaken til dette er at aksjer ikke har faste eller bestembare betalinger og dermed ikke kan kategoriseres i ”holde til forfall” eller ”utlån og fordringer”. Dersom aksjen ikke må kategoriseres i ”finansiell eiendel til fair value med verdiendringer over resultatet”, vil aksjen automatisk bli kategorisert i ”tilgjengelig for salg”.

2.2.4.3) Måling

Måling av finansielle instrumenter har vært et tema for diskusjon der spesielt den utbredte bruken av fair value har vært i fokus. Standarden skiller mellom måling ved initiell

regnskapsføring og påfølgende måling. Hovedregelen er at førstegangsmåling skal skje til fair value, som normalt vil være transaksjonsprisen i et aktivt marked og dermed også kostprisen. Påfølgende måling vil enten være fair value eller amortisert kost, avhengig av kategorisering. Ulike kategorier vil altså ha forskjellig måling, noe som kan gi incentiver til reklassifisering for å få en mer gunstig behandling av de finansielle instrumentene i regnskapet. Den videre diskusjonen vil drøfte reglene for måling mer inngående. I tabell 2 vises en oversikt over kategorier av finansielle eiendeler og forpliktelser, og tilhørende målemetode.

Tabell 2: Oversikt over kategorisering og måling

Kategori		Initiell måling	Påfølgende måling	Endring balanseført verdi	
Eiendeler	Til fair value over resultatet	Holdt for omsetning	Fair value	Fair value *	Resultatføres
		Fair value option			
	Holde til forfall		Fair value pluss transaksjonskostnader	Amortisert kost	Resultatføres
	Utlån og fordringer		Fair value pluss transaksjonskostnader	Amortisert kost	Resultatføres
Tilgjengelig for salg		Fair value pluss transaksjonskostnader	Fair value *	Føres mot egenkapitalen	
Forpliktelser	Til fair value over resultatet	Holdt for omsetning	Fair value	Fair value	Resultatføres
		Fair value option			
Øvrige forpliktelser		Fair value pluss transaksjonskostnader	Amortisert kost	Resultatføres	

* Egenkapitalinstrumenter og derivater på slike instrumenter som ikke kan måles pålitelig skal måles til kost (IAS 39.46).

Kilde: (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006)

Initiell måling

Av IAS 39.43 skal man ved førstegangsinngangen måle alle finansielle eiendeler og forpliktelser ”at its fair value plus, in the case of a financial asset or financial liability not at fair value through profit or loss, transaction costs that are directly attributable to the acquisition or issue of the financial asset or financial liability”. Det fremgår altså av standarden at finansielle eiendeler og forpliktelser ved førstegangsinngangen skal måles til

fair value inkludert transaksjonskostnader. Dette gjelder med unntak av finansielle instrumenter i kategorien "fair value med verdiendring over resultatregnskapet", for disse skal ikke transaksjonskostnadene medregnes i målingen. Transaksjonskostnader inkluderer ifølge IAS 39.AG13 blant annet honorarer og provisjoner til agenter, rådgivere og meglere, og overføringsskatter. Det fremkommer også at overkurs eller underkurs på gjeld, finansieringsutgifter eller interne administrasjons- eller innehaverutgifter ikke inngår i transaksjonskostnader. Alle finansielle instrumenter må kategoriseres ved førstegangsinnregning. Det vil si at valg av kategori vil påvirke påfølgende målinger av instrumentet.

Normalt vil fair value på transaksjonstidspunktet være transaksjonsprisen, men det kan forekomme at fair value på instrumentet vil avvike fra virksomhetens transaksjonspris. Hvis dette er tilfellet, vil det oppstå såkalte "dag 1 gevinster og tap", som skal regnskapsføres ved førstegangs målingen. Slike tilfeller oppstår for instrumenter som ikke handles i et aktivt marked, men hvor det finnes andre observerbare transaksjoner i det samme instrumentet som angir en annen fair value for instrumentet enn virksomhetens transaksjonspris. Videre kan dette oppstå dersom en verdsettingsteknikk som kun baserer seg på observerbare markedsdata viser en annen verdi enn transaksjonsprisen (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006).

Påfølgende måling

Påfølgende måling av finansielle instrumenter avhenger av hvilken kategori de er blitt kategorisert i ved førstegangsinnregningen. Dette vil ha stor påvirkning for påfølgende målinger, noe regnskapsprodusenten bør være bevisst på.

Finansielle eiendeler:

Påfølgende måling av finansielle eiendeler, inkludert derivater som er eiendeler, avhenger av hvilken av de fire hovedkategoriene eiendelen er blitt kategorisert i, jf. diskusjonen over samt IAS 39.45. Etter IAS 39.46 er hovedregelen at alle finansielle eiendeler skal måles "*at their fair values, without any deduction for transaction costs it may incur on sale or other disposal*". Det eksisterer imidlertid unntak fra hovedregelen; "*loans and receivables as defined in paragraph 9, which shall be measured at amortised cost using the effective interest method; held-to maturity investments as defined in paragraph 9, which shall be measured at amortised cost using the effective interest method; and investments in equity instruments that*

do not have a quoted market price in an active market and whose fair value cannot be reliably measured and derivatives that are linked to and must be settled by delivery of such unquoted equity instruments, which shall be measured at cost” (IAS 39.46 (a-c)). Unntakene i standarden er altså at finansielle eiendeler i kategoriene ”utlån og fordringer” og ”holde til forfall” skal måles til amortisert kost ved hjelp av effektiv rente metode. Investeringer i egenkapitalinstrumenter som ikke har noen notert markedspris i et aktivt marked og hvor fair value ikke kan bli målt pålitelig, og derivater som er knyttet til og må gjøres opp ved levering av slike instrumenter skal ifølge standarden måles til anskaffelseskost.

Regnskapsføring av gevinst eller tap:

Regnskapsføringen av gevinst eller tap som følge av endring i verdi vil også variere avhengig av hvilken kategorisering eiendelen har. I kategorien ”til fair value med verdiendringer over resultatet” gjelder følgende; *“a gain or loss on a financial asset or financial liability classified as at fair value through profit or loss shall be recognised in profit or loss”* (IAS 39.55 (a)). Når det gjelder kategorien ”tilgjengelig for salg” skal gevinster og tap *“be recognised in other comprehensive income, except for impairment losses (see paragraphs 67–70) and foreign exchange gains and losses, until the financial asset is derecognised. At that time the cumulative gain or loss previously recognised in other comprehensive income shall be reclassified from equity to profit or loss as a reclassification adjustment.”* (IAS 39.55 (b)). Med det menes at gevinster og tap i kategorien ”tilgjengelig for salg” skal regnskapsføres direkte mot egenkapitalen i ”other comprehensive income”, med unntak av verdifall som fører til nedskrivninger og gevinster og tap på valuta. Disse innregnes i resultatregnskapet med en gang. De kumulative gevinster eller tap som fortsatt er innregnet i egenkapitalen etter eventuelle nedskrivninger, skal innregnes i resultatet når den finansielle eiendelen blir fraregnet (IAS 39.55 (b), IAS 39.67-70).

For kategoriene ”utlån og fordringer” og ”holde til forfall” som måles etter amortisert kost *“a gain or loss is recognised in profit or loss when the financial asset or financial liability is derecognised or impaired, and through the amortisation process”* (IAS 39.56). Gevinst eller tap på disse to kategoriene skal innregnes i resultatregnskapet når den finansielle eiendelen blir fraregnet, eller nedskrevet, og gjennom amortiseringsprosessen.

Finansielle forpliktelser:

Påfølgende måling av finansielle forpliktelser skal etter hovedregelen i IAS 39.47 skje til amortisert kost ved bruk av en effektiv rentemetode. Dette gjelder med unntak av finansielle forpliktelser i kategorien ”til fair value med verdiendringer over resultatet”. ”*Such liabilities, including derivatives that are liabilities, shall be measured at fair value except for a derivative liability that is linked to and must be settled by delivery of an unquoted equity instrument whose fair value cannot be reliably measured, which shall be measured at cost*” (IAS 39.47 (a)). Slik det fremgår, skal finansielle forpliktelser i kategorien ”til fair value med verdiendringer over resultatet”, inkludert derivater som er forpliktelser, måles til fair value. Derivative forpliktelser som er knyttet til og må gjøres opp ved levering av et unotert egenkapitalinstrument hvor fair value ikke kan bli målt pålitelig, skal bli målt til anskaffelseskost.

Regnskapsføring av gevinst eller tap:

På samme måte som finansielle eiendeler, skal gevinster og tap ved finansielle forpliktelser i kategorien ”til fair value med verdiendringer over resultatet” innregnes i resultatregnskapet (IAS 39.55 (a)). For de resterende finansielle forpliktelsene som måles til amortisert kost, skal gevinster og tap innregnes i resultatregnskapet når de blir fraregnet, nedskrevet eller gjennom amortiseringsprosessen (IAS 39.55 (b)).

Målemetoder

Begrepene amortisert kost og fair value er sentrale i forbindelse med måling av finansielle instrumenter. Disse vil nå bli nærmere drøftet.

Amortisert kost

Amortisert kost er et begrep som går igjen i behandlingen av finansielle instrumenter, og er således sentral i forståelsen av standarden. IAS 39.9 definerer amortisert kost slik; ”*the amount at which the financial asset or financial liability is measured at initial recognition minus principal repayments, plus or minus the cumulative amortisation using the effective interest method of any difference between that initial amount and the maturity amount, and minus any reduction (directly or through the use of an allowance account) for impairment or uncollectibility*”. Amortisert kost er det totale lånet som ble innvilget, fratrukket kostnadene

som oppsto ved etablering (initialt beløp målt til fair value), minus fradrag for betalte avdrag, med tillegg eller fradrag for akkumulert amortisering og fradrag for eventuelle nedskrivninger. Det vil altså si at amortisert kost tilsvarer nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Den årlige amortiseringskostnaden vil være kontantstrømmen til lånet justert for forventet effektiv rentekostnad.

Effektiv rentemetode:

Effektiv rentemetode som legges til grunn for å beregne den effektive rentekostnaden er lånets internrente på fremtidige kontantstrømmer medregnet alle kostnader bortsett fra fremtidige kredittap. Endringer i nominell rente og lånets løpetid vil påvirke den effektive rentesatsen og dermed også påvirke amortisert kost.

Måling til fair value

Definisjonen av fair value forteller oss at begrepet brukes om det beløpet en eiendel eller forpliktelse omsettes for i en armlengdes transaksjon mellom informerte og villige parter (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006). Fair value gjelder altså ikke beløp en virksomhet vil få i en eventuell tvungen transaksjon, ufrivillig likvidering eller annen påtvungen transaksjon (IAS 39.AG69). I beregningen av fair value skal en legge til grunn et tredelt hierarki avhengig av hvilke type input som er benyttet i verdsettelsesprosessen. De tre nivåene er omtalt under.

Aktivt marked (nivå 1):

Ifølge IAS 39.AG71 er eksistensen av noterte priser i et aktivt marked det beste beviset for fair value. Et finansielt instrument er ansett som handlet i et aktivt marked hvis noterte priser er raskt og regelmessig tilgjengelig fra børs, trader/dealer, megler, industrigruppering/bransjeorganisasjon, prissettingsbyrå eller reguleringsmyndighet, og disse prisene representerer faktiske og regelmessige markedstransaksjoner som er foretatt på armlengdes avstand. Målsettingen med denne metoden å beregne fair value på er å bestemme den prisen instrumentet ville blitt omsatt for i en transaksjon ved regnskapsperiodens slutt i det mest fordelaktige aktive markedet hvor virksomheten har umiddelbar tilgang. Dersom noterte priser ikke er tilgjengelige på verdsettelsestidspunktet benyttes prisen på den siste transaksjonen som bevis på fair value, såfremt de økonomiske forholdene ikke er endret signifikant etter at transaksjonen fant sted (IAS 39.AG72).

Ikke aktivt marked – verdsettelsesteknikk (nivå 2):

Dersom det ikke eksisterer et aktivt marked for det finansielle instrumentet skal virksomheten benytte verdsettelsesteknikker for å finne fair value (IAS 39.AG74). Verdsettelsesteknikker inkluderer ifølge standarden nylige markedstransaksjoner i det aktuelle instrumentet mellom velinformerte, villige parter på armlengdes avstand, verdsettelse gitt ut fra fair value til et tilsvarende instrument (substansielt likt), nåverdi av fremtidige estimerte kontantstrømmer til instrumentet og opsjonsprisindeksmodeller. Det kommer frem i standarden at man skal benytte verdsettelsesteknikker som andre markedsaktører ville benyttet dersom de skulle ha verdsatt et tilsvarende instrument, og man skal i mest mulig grad benytte markedsinformasjon i verdsettelsesprosessen. Av IAS 39.AG77 fremgår det at den initiale målingen av instrumentet gir et fundament for estimeringen av fair value som bør vurderes ved videre prising av instrumentet.

Unoterte egenkapitalinstrumenter (nivå 3):

Som nevnt over skal man etter IAS 39.46 (c) og IAS 39.47 (a) måle unoterte egenkapitalinstrumenter, og derivater med slike instrumenter, til anskaffelseskost dersom verdien på instrumentet ikke kan måles pålitelig. Ifølge IAS 39.AG80 er instrumentet pålitelig målbart dersom *“the variability in the range of reasonable fair value estimates is not significant for that instrument or, the probabilities of the various estimates within the range can be reasonably assessed and used in estimating fair value”*. Er et av disse kriteriene tilfredsstillt skal instrumentet måles til fair value. Motstandere mener at standarden gir mangelfull utdypning av sentrale begrep, og at den kan bli offer for en for vid tolkning. Spesielt er det rettet kritikk for mangelfull forklaring på begrepene significant og reasonable (Thrane-Nielsen & Pettersen, 2006).

2.2.4.4) Reklassifisering

Hovedfokus i denne oppgaven er lovverkets behandling og omfanget av reklassifisering høsten 2008. Oppgaven har til nå gått gjennom utviklingen i regelverket frem til i dag, og hvordan man kategoriserer og måler finansielle instrumenter. Denne delen av oppgaven vil ta for seg hva som står i IFRS-regelverket om adgang til reklassifisering. Vi vil på enklest mulig måte prøve å kartlegge og presentere hva som var gjeldende regler etter endringene som kom høsten 2008.

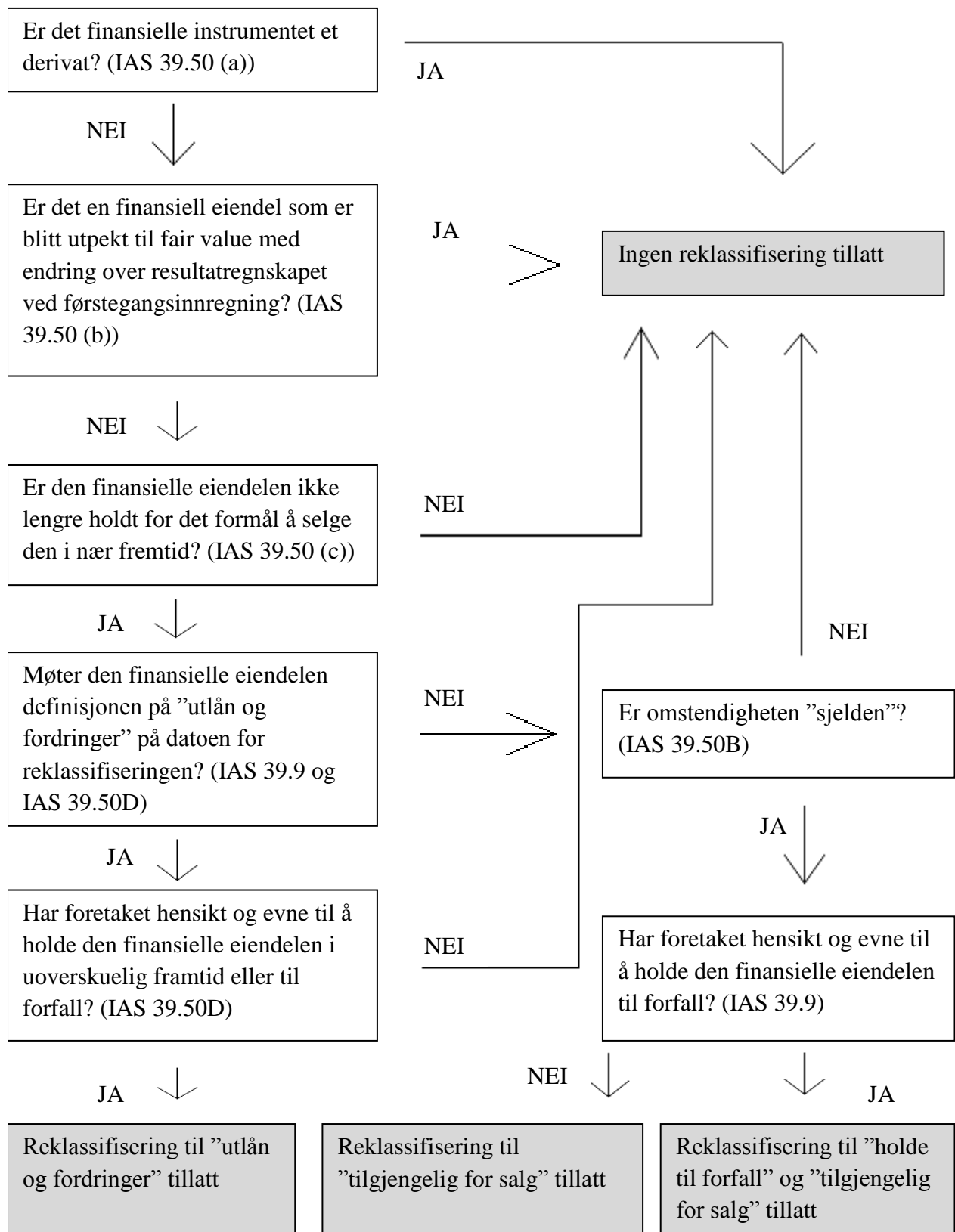
Som følge av regelendringene i IAS 39 som ble vedtatt 15. oktober 2008 ble det lov å reklassifisere ikke-derivative finansielle eiendeler fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategoriene ”holde til forfall”, ”utlån og fordringer” og ”tilgjengelig for salg” gitt visse krav. I tillegg ble det også under gitte betingelser lov å reklassifisere finansielle eiendeler fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til kategoriene ”utlån og fordringer” og ”holde til forfall”. Når det gjelder kategorien ”tilgjengelig for salg” var det her tidligere lov å reklassifisere til kategorien ”holde til forfall” dersom den finansielle eiendelen var handlet i et aktivt marked og man endret hensikten med å holde instrumentet (E&Y-a, 2008). Formålet med endringene var som kjent å utligne forskjellen mellom IFRS og US GAAP for å få mer like ”spilleregler”. Det er her viktig å poengtere at reklassifiseringer kun var tillatt for finansielle eiendeler.

Oppgaven vil nå ta for seg de konkrete reglene for reklassifisering slik de er fremstilt i IAS 39. Ser man først på IAS 39.50 heter det at et foretak *”shall not reclassify a derivative out of the fair value through profit or loss category while it is held or issued” (IAS 39.50 (a))*. Det er ikke lov å reklassifisere et derivat ut av kategorien ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet”. Videre har man at et foretak *”shall not reclassify any financial instrument out of the fair value through profit or loss category if upon initial recognition it was designated by the entity as at fair value through profit or loss” (IAS 39.50 (b))*. Med det menes at det heller ikke er tillatt å reklassifisere finansielle instrumenter som ved førstegangsinnregning var utpekt av foretaket til fair value med verdiendring over resultatregnskapet, den såkalte ”fair value option”-kategorien.

Reklassifisering ut av ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet”:

Figur 1 viser hvilke muligheter som finnes for å kunne reklassifisere finansielle eiendeler ut av kategorien ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet”.

Figur 1: Reklassifisering ut av kategorien "fair value med verdiendring over resultatregnskapet"

Kilde: (E&Y-b, 2008) (fritt oversatt)

I IAS 39.50 (c) fremgår det at et foretak *“may, if a financial asset is no longer held for the purpose of selling or repurchasing it in the near term (notwithstanding that the financial asset may have been acquired or incurred principally for the purpose of selling or repurchasing it in the near term), reclassify that financial asset out of the fair value through profit or loss category if the requirements in paragraph 50B or 50D are met”*. Det er altså ifølge standarden lov å reklassifisere finansielle eiendeler fra kategorien ”holdt for omsetning” dersom hensikten om å selge eller kjøpe i nær fremtid er endret og gitte betingelser er innfridd.

I tillegg til at hensikten må være endret må også visse betingelser oppfylles for at reklassifiseringen skal være lovlig. Det første kravet er at den finansielle eiendelen må ha innfridd definisjonen for ”utlån og fordringer” på tidspunktet for reklassifisering, og at foretaket har hensikt og evne til å holde eiendelen i uoverskuelig fremtid eller til forfall. Hvis dette er tilfelle kan en reklassifisere eiendelen fra ”holdt for omsetning” til ”utlån og fordringer” (IAS 39.50D). I tillegg er det lov å reklassifisere ut av kategorien ”holdt for omsetning” til kategorien ”holde til forfall” og ”tilgjengelig for salg” i sjeldne tilfeller (IAS 39.50B). Av IAS 39.BC104D kommer det frem at sjeldne tilfeller *“arise from a single event that is unusual and highly unlikely to recur in the near term”*. IASB presiserte i en pressemelding 13. oktober 2008 at finanskrisen var å anse som et slikt sjeldent tilfelle. (IASB-f, 2008).

Det fremgår videre fra IAS 39.50 at det ikke er lovlig å reklassifisere finansielle instrumenter til kategorien ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet” etter førstegangsinnregning.

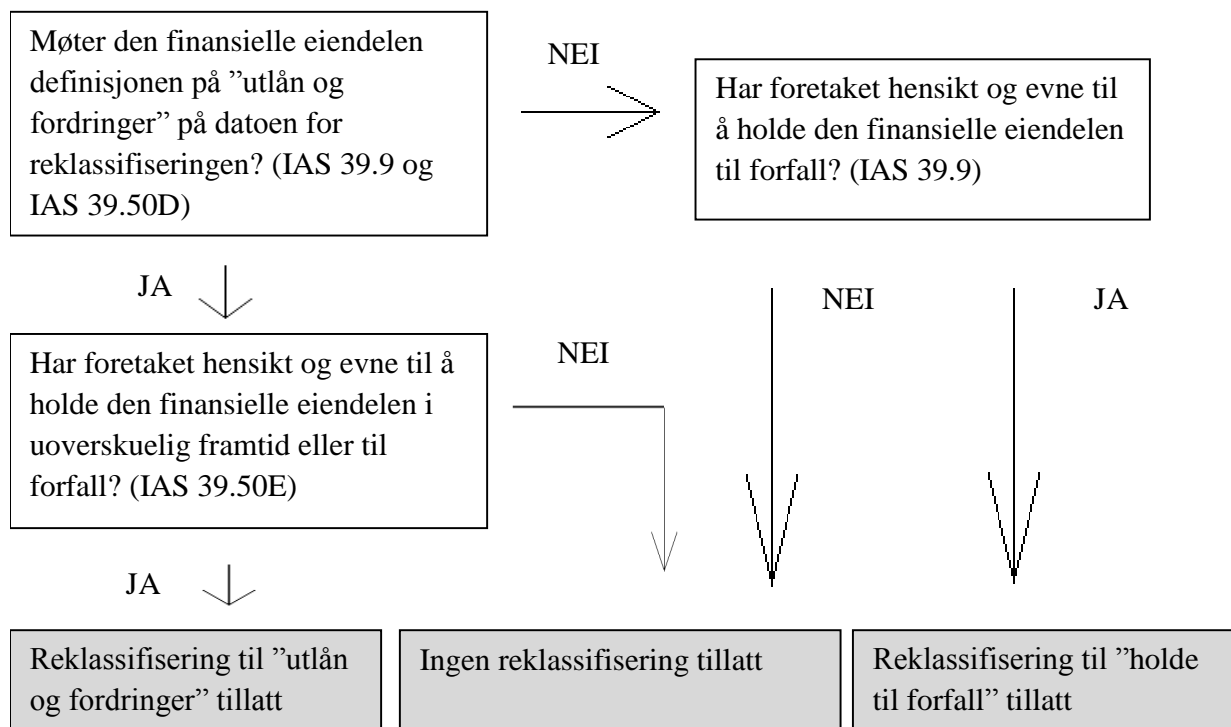
Inngangsverdien til en finansiell eiendel som blir reklassifisert ut av kategorien ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet” er fair value på reklassifiseringstidspunktet. Gevinst eller tap som allerede er regnskapsført i resultatregnskapet skal ikke reverseres. Den finansielle eiendelens fair value på tidspunktet for reklassifisering blir dermed den nye anskaffelseskosten eller eventuelt dens nye amortiserte kost (IAS 39.50C, IAS 39.50F).

Som nevnt over er det et krav at den finansielle eiendelen må ha innfridd definisjonen for "utlån og fordringer" på tidspunktet for reklassifisering for at reklassifisering til denne kategorien skal være lovlig. Det har imidlertid vært drøftet om det er forholdene på tidspunktet for førstegangsinnregning eller forholdene på reklassifiseringstidspunktet som skal være gjeldende når man vurderer om et instrument ikke lenger er omsatt i et aktivt marked og dermed oppfyller betingelsene for kategorien "utlån og fordringer". I et nyhetsbrev fra Ernst & Young er følgende tolkning lagt til grunn: *"vi mener ordlyden i standardendringen gir grunnlag for å kunne legge til grunn forholdene på reklassifiseringstidspunktet. Dette betyr at et rentebærende instrument som var omsatt i et aktivt handlet marked ved førstegangs regnskapsføring, men hvor det aktivt handlede markedet hadde falt bort på reklassifiseringstidspunktet, kan reklassifiseres til "utlån og fordringer"* (E&Y-c, 2008, s. 3)

Reklassifisering ut av "tilgjengelig for salg":

Figur 2 viser hvilke muligheter som finnes for å kunne reklassifisere finansielle eiendeler ut av kategorien "tilgjengelig for salg".

Figur 2: Reklassifisering ut av kategorien "tilgjengelig for salg"

Kilde: (E&Y-b, 2008) (fritt oversatt)

Det er også lovlig å reklassifisere ut fra kategorien ”tilgjengelig for salg”. Dersom eiendelen tilfredsstillere kriteriene for ”utlån og fordringer” kan den finansielle eiendelen reklassifiseres til denne kategorien hvis foretaket har hensikt og evne til å holde eiendelen i uoverskuelig framtid eller til forfall (IAS 39.50E). Dersom kriteriene for å kategorisere eiendelen som ”utlån og fordringer” ikke er innfridd ved tidspunktet for reklassifisering, men foretaket har hensikt og evne til å holde eiendelen til forfall, er det lov å reklassifisere til kategorien ”holde til forfall”.

En finansiell eiendel som er reklassifisert ut av kategorien ”tilgjengelig for salg” vil få en inngangsverdi lik fair value av eiendelen på tidspunktet for reklassifisering. I tillegg skal alle tidligere gevinster eller tap på eiendelen som er innregnet i ”other comprehensive income” (jf. IAS 39.55 (b)) regnskapsføres i henhold til IAS 39.54 (IAS 39.50F). Av IAS 39.54 a) heter det; *“in the case of a financial asset with a fixed maturity, the gain or loss shall be amortised to profit or loss over the remaining life of the held-to-maturity investment using the effective interest method. Any difference between the new amortised cost and maturity amount shall also be amortised over the remaining life of the financial asset using the effective interest method, similar to the amortisation of a premium and a discount. If the financial asset is subsequently impaired, any gain or loss that has been recognised in other comprehensive income is reclassified from equity to profit or loss in accordance with paragraph 67”*. Det fremgår av paragrafen at det for finansielle eiendeler med fastsatt forfallstidspunkt skal gevinst eller tap bli amortisert til resultatregnskapet over den gjenværende levetiden av investeringen ved bruk av effektiv rentemetode. Eventuelle forskjeller mellom den nye amortiserte kosten og forfallsbeløpet skal også bli amortisert over den gjenværende løpetiden til den finansielle eiendelen ved bruk av effektiv rente metode. Hvis den finansielle eiendelen i ettertid blir nedskrevet, skal gevinst eller tap som har blitt regnskapsført i ”other comprehensive income” bli reklassifisert fra egenkapital til resultatregnskapet.

Dersom den finansielle eiendelen ikke har fastsatt forfallstidspunkt; *“the gain or loss shall be recognised in profit or loss when the financial asset is sold or otherwise disposed of”* (IAS 39.54 (b)). Gevinsten eller tapet skal altså bli regnskapsført i resultatregnskapet når eiendelen blir solgt eller ved annen avhending. Regnskapsføringen av eventuelle nedskrivninger er den samme som for finansielle eiendeler med fastsatt forfallstidspunkt.

Eksisterende reklassifiseringsregler før finanskrisen:

Det eksisterte regler for reklassifisering av kategorier av finansielle instrumenter som var gjeldende uavhengig av finanskrisen. Dersom en finansiell eiendel ikke lenger var egnet for å bli kategorisert i ”holde til forfall”, som et resultat av endring i hensikten eller evnen til å holde til forfall, skulle den bli reklassifisert til kategorien ”tilgjengelig for salg” og målt til fair value. Differansen mellom tidligere balanseført verdi og fair value skal bli regnskapsført i henhold til IAS 39.55 (b) (IAS 39.51). Dette er en type reklassifisering som ikke kan tilbakedateres, ettersom den ikke faller innenfor reglene i IAS 39.50B-F (IAS 39.103H).

Som nevnt i diskusjonen rundt kategorisering av ”holde til forfall” skal et foretak som selger eller reklassifiserer mer enn en ubetydelig mengde av porteføljen ”holde til forfall”, og det ikke går inn under unntakene i IAS 39.9, skal den resterende delen av porteføljen bli reklassifisert og målt til fair value under kategorien ”tilgjengelig for salg”. Ved en slik reklassifisering skal differansen mellom balanseført verdi og fair value også her bli regnskapsført i henhold til IAS 39.55 (b) (IAS 39.52). Dersom en pålitelig måling blir tilgjengelig for en finansiell eiendel eller en finansiell forpliktelse, hvor slike målinger tidligere ikke har vært tilgjengelig, og eiendelen eller forpliktelsen skal måles til fair value hvis en pålitelig måling er tilgjengelig, skal eiendelen eller forpliktelsen bli målt på nytt til fair value, og differansen mellom bokført verdi og fair value skal bli regnskapsført i henhold til IAS 39.55 (IAS 39.53).

Endringer som ikke skal sees på som reklassifiseringer:

IAS 39.50A definerer hva slags endringer som ikke skal sees på som reklassifisering i henhold til nevnte paragrafer; *”a derivative that was previously a designated and effective hedging instrument in a cash flow hedge or net investment hedge no longer qualifies as such; a derivative becomes a designated and effective hedging instrument in a cash flow hedge or net investment hedge; financial assets are reclassified when an insurance company changes its accounting policies in accordance with paragraph 45 of IFRS 4”*. Det vil si at et derivat som tidligere var et tilegnet og effektivt sikringsinstrument i en kontantstrømsikring eller nettoinvesteringssikring og som ikke lenger kvalifiserer for dette, ikke er å regne som en reklassifisering. Det samme gjelder når et derivat blir et tilegnet og effektivt sikringsinstrument for en kontantstrømsikring eller nettoinvesteringssikring, og når et

forsikringsselskaps finansielle eiendeler blir reklassifisert som følge av endring i regnskapsmetoder.

2.2.4.5) Nedskrivning av finansielle instrumenter

Adgangen til å reklassifisere enkelte kategorier av finansielle eiendeler gir foretaket en begrenset mulighet til å unngå eventuelle umiddelbare tap på finansielle eiendeler målt til fair value i markeder hvor disse verdiene er sterkt synkende (Fardal, 2008). Oppgaven vil i denne delen ta for seg det aktuelle lovverket for nedskrivning av finansielle eiendeler, og se på hvilken påvirkning nedskrivningsreglene kan ha for eventuelle reklassifiseringer.

Med nedskrivninger mener vi verdifall (impairment) på finansielle eiendeler målt til amortisert kost som er av en slik karakter at det må innregnes i resultatregnskapet. Det vil si at nedskrivninger er aktuelt for kategoriene ”holde til forfall” og ”utlån og fordringer”. I tillegg vil også unoterte egenkapitalinstrumenter målt til kost inngå her. Verdifall på finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” vil også bli regnet som nedskrivning, når disse tapene må innregnes i resultatregnskapet.

Av IAS 39.58 fremgår det at foretaket ved hver regnskapsperiodes slutt skal vurdere om det eksisterer objektive bevis som tilsier at man har opplevd verdifall på en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler. Hvis slike bevis eksisterer skal foretaket bestemme beløpet på eventuelle nedskrivningstap. Objektive bevis på verdifall kommer som et resultat av *“one or more events that occurred after the initial recognition of the asset (a ‘loss event’) and that loss event (or events) has an impact on the estimated future cash flows of the financial asset or group of financial assets that can be reliably estimated”* (IAS 39.59). “Loss events” som skjedde etter førstegangsinnregningen og som vil ha en effekt på estimerte fremtidige kontantstrømmer til den finansielle eiendelen, og som kan måles pålitelig, sees på som objektive bevis for verdifall. Eksempler på ”loss events” er ifølge lovteksten blant annet bortfall av et aktivt marked for den finansielle eiendelen på grunn av finansielle uroligheter, eller økt sannsynlighet for at låntaker vil gå konkurs eller oppleve andre finansielle reorganiseringer. Det er imidlertid viktig å understreke at det ifølge IAS 39.59 fremgår at forventede tap på bakgrunn av en fremtidig hendelse ikke skal regnskapsføres uansett hvor sannsynlig hendelsen er.

Nedskrivning av "holde til forfall" og "utlån og fordringer":

Dersom det eksisterer bevis på at et verdifall har funnet sted på finansielle eiendeler i kategoriene "holde til forfall" eller "utlån og fordringer" "*the amount of the loss is measured as the difference between the asset's carrying amount and the present value of estimated future cash flows (excluding future credit losses that have not been incurred) discounted at the financial asset's original effective interest rate (ie the effective interest rate computed at initial recognition)*" (IAS 39.63). Nedskrivningstapet tilsvarer differansen mellom bokført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rente. Den opprinnelige effektive renten legges til grunn fordi "*discounting at the current market rate of interest would, in effect, impose fair value measurement on financial assets that are otherwise measured at amortised cost*" (IAS 39.AG84). Tapet skal innregnes i resultatregnskapet.

Dersom i en etterfølgende periode "*the amount of the impairment loss decreases and the decrease can be related objectively to an event occurring after the impairment was recognised (such as an improvement in the debtor's credit rating), the previously recognised impairment loss shall be reversed either directly or by adjusting an allowance account*" (IAS 39.65). Tidligere regnskapsførte nedskrivningstap skal bli reversert dersom nedskrivningstapet i en senere periode reduseres og reduksjonen objektivt kan relateres til en hendelse som skjedde etter det opprinnelige verdifallet. Reverseringen skal ikke føre til at bokført verdi blir høyere enn hva den amortiserte kosten ville vært dersom en nedskrivning ikke hadde funnet sted. Reverseringen skal innregnes i resultatregnskapet.

Nedskrivning av unoterte egenkapitalinstrumenter

Om det foreligger objektive bevis på at et verdifall har funnet sted på et unotert egenkapitalinstrument eller derivater på slike instrumenter hvor fair value ikke kan måles pålitelig skal nedskrivningstapet måles som "*the difference between the carrying amount of the financial asset and the present value of estimated future cash flows discounted at the current market rate of return for a similar financial asset*" (IAS 39.66). Nedskrivningstapet er altså differansen mellom bokført verdi og netto nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med den gjeldende markedsrenten for tilsvarende eiendeler. Slike nedskrivninger kan ikke reverseres.

Nedskrivning av "tilgjengelig for salg"

Dersom en reduksjon i fair value på en finansiell eiendel i kategorien "tilgjengelig for salg" har blitt regnskapsført i "other comprehensive income", og det er objektive bevis på at eiendelen har opplevd verdifall *"the cumulative loss that had been recognised in other comprehensive income shall be reclassified from equity to profit or loss as a reclassification adjustment even though the financial asset has not been derecognised"* (IAS 39.67). Det kumulative tapet som er blitt innregnet i "other comprehensive income" skal altså bli overført fra egenkapitalen til resultatregnskapet selv om den finansielle eiendelen ikke er blitt fraregnet. Beløpet som skal overføres er differansen mellom anskaffelsesprisen og nåværende fair value, fratrukket eventuelle tidligere nedskrivninger på eiendelen som er blitt regnskapsført i resultatregnskapet (IAS 39.68).

Nedskrivningstap som er innregnet i resultatregnskapet for investeringer i egenkapitalinstrumenter i kategorien "tilgjengelig for salg" skal ikke reverseres gjennom resultatregnskapet (IAS 39.69).

Dersom man i en etterfølgende periode opplever at fair value til et gjeldsinstrument i kategorien "tilgjengelig for salg" øker, og denne økningen objektivt kan relateres til en hendelse som inntraff etter at nedskrivningstapet ble innregnet i resultatregnskapet *"the impairment loss shall be reversed, with the amount of the reversal recognised in profit or loss"* (IAS 39.70).

Nedskrivningsregler som pådriver for reklassifisering

Som nevnt gir reglene for reklassifisering foretakene en begrenset mulighet til å unngå eventuelle umiddelbare negative resultatvirkninger som følge av endring i fair value. Ved å reklassifisere den finansielle eiendelen vekk fra kategorien "holdt for omsetning" og til kategorier med måling til amortisert kost, vil man i markeder med sterkt fallende priser kunne redusere resultatvirkningen. Dette ved at eventuelle nedskrivningstap foretaket må ta ved amortisert kost måling vil kunne være mindre enn de urealiserte tapene en måtte ha tatt som følge av en endring i fair value. Bakgrunnen for dette er at verdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med den originale effektive renten sannsynligvis vil være høyere enn fair value i et marked som ikke lenger er velfungerende og har sterkt fallende priser.

Samtidig ga adgangen til å tilbakedatere reklassifiseringen til 1. juli, eller senere dato, mulighet for å unngå store tap i tredje kvartal 2008.

2.2.4.6) Krav til opplysninger om finansielle instrumenter

Sett i lys av problemstillingen der vi er interessert i å finne regnskapsmessige årsaker bak forskjellene i omfanget av reklassifisering, vil dette i stor grad være påvirket av hva regelverkene krever av presentasjon, og i hvilken grad det enkelte foretak overholder dette. Denne delen av oppgaven vil ta for seg aktuelle lovformuleringer fra IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures* der fokus vil være på reklassifisering og kravene til hva som skal vises i regnskapet til et foretak. Av den grunn vil kun opplysningskrav som er relevante for reklassifisering bli diskutert. Oppgaven har allerede hatt en diskusjon om den historiske utviklingen, og vi vil derfor i denne delen konsentrere oss om hva som var gjeldende regelverk under finanskrisen.

Formål med standarden

Formålet med IFRS 7 er å pålegge foretakene å gi informasjon til brukerne av regnskapet slik at disse kan evaluere *”the significance of financial instruments for the entity’s financial position and performance; and the nature and extent of risks arising from financial instruments to which the entity is exposed during the period and at the end of the reporting period, and how the entity manages those risks”* (IFRS 7.1). Fritt oversatt er formålet å gi informasjon om betydningen av finansielle instrumenter for foretakets finansielle posisjon og prestasjon, samt omfanget og type risiko som oppstår fra finansielle instrumenter gjennom regnskapsperioden, og hvordan foretaket behandler denne risikoen. Standarden er laget for at regnskapsbrukerne skal kunne få opplysninger om de finansielle instrumentenes betydning for virksomheten. Det siste året har IFRS 7 fått enkelte endringer som stammer fra ytterligere ønsker om bedre opplysninger, spesielt om måling til fair value, i lys av de rådende markedsforholdene høsten 2008 (Fardal, 2008).

Krav til opplysninger om klasser og kategorier

Etter IFRS 7.6 skal foretaket gruppere finansielle instrumenter i klasser som er hensiktsmessig med tanke på hvilken informasjon som skal bli gitt om instrumentet, og som tar hensyn til instrumentenes karakteristikk. Klassene blir bestemt av foretaket, og det er viktig å presisere

at disse er forskjellig fra kategoriene som er spesifisert i IAS 39. Kategoriene er de som bestemmer hvordan de finansielle instrumentene blir målt, og hvordan endringer i fair value blir innregnet (IFRS 7.B1).

Foretaket skal enten i selve regnskapet eller i notene vise balanseført verdi på hver av kategoriene av finansielle instrumenter som er definert i IAS 39. Dette vil altså si at man etter IFRS 7.8 skal vise finansielle eiendeler i kategoriene ”holde til forfall”, ”utlån og fordringer”, ”tilgjengelig for salg” og ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet”. Den siste kategorien deles opp i to underkategorier, ”utpekt til fair value ved førstegangsinnregning” (”fair value option”) og ”holdt for omsetning”. Finansielle forpliktelser skal vises i kategoriene ”finansielle forpliktelser som måles til amortisert kost” og ”fair value med verdiendring over resultatregnskapet”, hvor siste kategori deles opp i underkategoriene ”utpekt til fair value ved førstegangsinnregning” (”fair value option”) og ”holdt for omsetning”.

Krav til opplysninger om reklassifisering

Dersom foretaket har reklassifisert finansielle eiendeler i samsvar med paragraf 51-54 i IAS 39 hvor man har målt til kost eller amortisert kost i stedet for fair value, eller fair value i stedet for kost eller amortisert kost, skal foretaket vise *”the amount reclassified into and out of each category and the reason for that reclassification”* (IFRS 7.12).

Dersom foretaket har reklassifisert finansielle eiendeler etter paragraf 50 B, D eller E i IAS 39 er det ytterligere krav for hva som skal vises i regnskapet. Foretaket skal vise *”the amount reclassified into and out of each category”* (IFRS 7.12A (a)), altså omfanget av reklassifiseringen inn og ut av hver kategori.

Videre skal det vises *”for each reporting period until derecognition, the carrying amounts and fair values of all financial assets that have been reclassified in the current and previous reporting periods”* (IFRS 7.12A (b)). Det vil si at for hver regnskapsperiode inntil avhending skal det vises balanseført verdi og fair value på alle finansielle eiendeler som har blitt reklassifisert i inneværende og tidligere rapporteringsperioder.

Har reklassifiseringen skjedd etter paragraf 50 B i IAS 39, på bakgrunn av en sjelden situasjon, skal foretaket opplyse om *"facts and circumstances indicating that the situation was rare"* (IFRS 7.12A (c)).

Videre skal det vises *"for the reporting period when the financial asset was reclassified, the fair value gain or loss on the financial asset recognised in profit or loss or other comprehensive income in that reporting period and in the previous reporting period"* (IFRS 7.12A (d)). For regnskapsperioden hvor reklassifiseringen fant sted, skal det altså vises for de reklassifiserte finansielle eiendelene fair value gevinst eller tap som er innregnet i resultatregnskapet, eller i *"other comprehensive income"*, i denne og den foregående regnskapsperioden.

Etter IFRS 7.12A (e) skal det for hver etterfølgende rapporteringsperiode, inkludert perioden hvor reklassifiseringen finner sted, og frem til den finansielle eiendelen blir avhendet, vises *"the fair value gain or loss that would have been recognised in profit or loss or other comprehensive income if the financial asset had not been reclassified, and the gain, loss, income and expense recognised in profit or loss"*. Foretaket skal som det fremgår vise hvilken fair value gevinst eller tap som ville ha blitt innregnet i resultatregnskapet eller i *"other comprehensive income"* dersom den finansielle eiendelen ikke hadde blitt reklassifisert. Videre skal det også vises hvilke gevinster, tap, inntekter og kostnader som faktisk er innregnet i resultatregnskapet som en konsekvens av reklassifiseringen.

Siste krav til foretaket er at det skal vise *"the effective interest rate and estimated amounts of cash flows the entity expects to recover, as at the date of reclassification of the financial asset"* (IFRS 7.12A (f)). Med det menes den effektive renten og estimater på kontantstrømmer som foretaket forventer å inndrive på datoen for reklassifiseringen av den finansielle eiendelen.

Bakgrunnen for de utvidede kravene til informasjon rundt reklassifiseringer etter paragraf 12A var at styret i IASB mente at slik tilleggsinformasjon var nyttig fordi reklassifiseringer av finansielle eiendeler kunne ha en signifikant effekt på finansregnskapet (IFRS 7.BC23A). Endringene i IFRS 7 i forbindelse med reklassifisering skulle ha effekt fra 1. juli 2008, på lik linje med endringene i IAS 39 (IFRS 7.44F).

2.3) US GAAP

Denne delen av oppgaven vil ta for seg aktuelle regnskapsprinsipper for finansielle instrumenter i USA, for på den måten å kunne danne et sammenligningsgrunnlag i forhold til tilsvarende regnskapsprinsipper i Europa. Første del vil bestå av en generell og kort introduksjon av organisasjonen bak lovverket, før oppgaven gir en gjennomgang av standardenes behandling av kategorisering og måling, reklassifisering og nedskrivning av finansielle instrumenter. Til slutt vil oppgaven gjennomgå aktuelle krav til opplysninger i forbindelse med de finansielle instrumentene.

2.3.1) Historisk bakgrunn

US Generally Accepted Accounting Principals (US GAAP) er gjeldende lovverk for den finansielle rapporteringen i USA per i dag. Historien bak dagens lovverk strekker seg tilbake til 1930-tallet og tiden etter det store børskrakket, hvor American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) innledet et samarbeid med SEC (Securities and Exchange Commission) som gikk på utarbeidelse av overordnede prinsipper for utforming av finansregnskapet (Kristoffersen, 2008). SEC ble stiftet 6. juni 1934 gjennom Securities Exchange Act of 1934 (SEC, 2009). Denne loven kom som en direkte konsekvens av det store børskrakket få år tidligere, og SEC skulle fungere som et regulerende organ på aktørene i markedet. SEC oppfordret private aktører til å utarbeide standarder. Samarbeidet mellom AICPA og SEC resulterte i dannelsen av Committee on Accounting Procedure (CAP) som i perioden 1939-1959 ga ut 51 Accounting Research Bulletins (ARB), dette var prinsipper som håndterte problemer rundt regnskapsføringen etter hvert som de oppstod. I 1959 ble CAP erstattet med Accounting Principles Board (APB), et organ som ga ut 31 såkalte opinions og 4 statements i perioden frem til 1973. APB ble kritisert for sin struktur, og for flere av sine ståsteder på kontroversielle temaer, noe som resulterte i at organet ble erstattet med Financial Accounting Standards Board (FASB) i 1973. FASB har siden oppstarten og frem til i dag gitt ut 168 standarder, eller såkalte Statements of Financial Accounting Standards (SFAS). Det er disse standardene som i dag er en del av US GAAP, og som må følges av amerikanske børsnoterte selskaper (Bonham et al., 2008).

2.3.2) FASB i dag

FASB er en del av en organisasjonsstruktur som er uavhengig av alle andre bransje- og profesjonelle organisasjoner. Medlemmene til styret i FASB blir valgt av det overvåkende organet Financial Accounting Foundation (FAF), som for øvrig også skal sikre finansieringen av organisasjonen. I tillegg til disse to organisasjonene har man også Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC), som skal rådføre FASB på tekniske problemstillinger. På FASB sin hjemmeside kommer det frem hva som er formålet til organisasjonen; *"the mission of the FASB is to establish and improve standards of financial accounting and reporting for the guidance and education of the public, including issuers, auditors, and users of financial information"* (FASB-a, 2010).

Tidligere i oppgaven er det blitt nevnt at det foregår prosesser som jobber for å få til en konvergering mellom IFRS og US GAAP (ref. "the Norwalk Agreement"). Åtte år tilbake så man på det som mest sannsynlig at det var IFRS som skulle konvergeres mot US GAAP. I de siste årene er det blitt mer og mer klart at det er IFRS som kommer til å bli den ledende standarden for regnskapsføring. Dette inntrykket ble ytterligere forsterket etter at daværende formann i SEC Christopher Cox i 2008 gav et tidsperspektiv for når samtlige amerikanske selskaper skulle droppe US GAAP til fordel for IFRS. Dette skal ifølge forslaget skje innen 2016, hvor de største selskapene allerede fra regnskapsåret 2009 kan benytte IFRS (Crovitz, 2008).

1. juli 2009 annonserte FASB iverksettelsen av Accounting Standards Codification (ASC) som skulle bli *"the single source of authoritative nongovernmental U.S. generally accepted accounting principles"* (FASB, 2009), med effekt fra 15. september 2009. Dette vil altså si at alle autoritativt generelt aksepterte regnskapsregler for ikke-statlige bedrifter nå ble samlet på et sted. Tidligere hadde US GAAP vært bestående av både ARB, APB, SFAS, AICPA Statement of Position (SOP), FASB Emerging Issue Task Force (EITF), SEC Staff Accounting Bulletins (SAB) og i tillegg andre regler fra SEC. Gjennom Accounting Standards Codification ble US GAAP reorganisert. Regelverket gikk nå fra å bestå av tusener av erklæringer til ca 90 regnskapssemner, med hovedformål om å gjøre US GAAP mer brukervennlig og oversiktlig (FASB, 2009).

2.3.3) Lovverket for behandling av finansielle instrumenter anno 2008

Endringer i US GAAP siste året

Fra 15. september 2009 ble det gjort en omfattende restrukturering av US GAAP gjennom innføringen av Accounting Standards Codification. Dette medførte at alle regler, tolkninger, retningslinjer og lignende ble samlet på et sted, og systematisert på en ny måte. Fra pressemeldingen utgitt av FASB 1. juli 2009 kommer det frem at endringene i all hovedsak ble gjort for å øke brukervennligheten til regelverket, mens innholdet skulle forbli det samme (FASB, 2009). Denne oppgaven vil ta for seg omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter som følge av hendelsene som skjedde høsten 2008, og vil av den grunn forsøke å se på de reglene som var gjeldende på dette tidspunktet.

Utover nevnte restrukturering i US GAAP er det som følge av finanskrisen blitt gjort enkelte endringer i standardene. Disse endringene sees på som lite relevant for denne oppgaven og nevnes derfor ikke (FASB-b, 2010).

2.3.3.1) Definisjoner

Siden det eksisterer forskjeller i hvordan enkelte begrep blir behandlet under US GAAP i forhold til IFRS velger vi å se på hvordan de mest sentrale begrepene blir definert under US GAAP.

Fair value blir i SFAS 157.5 definert som *“the price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date”*. Det er i hovedsak snakk om en utgangspris (exit-price). Begrunnelsen for dette er at det for en eier av en eiendel er mest relevant med prisen fra et eventuelt salg og ikke kjøpet (Kvifte & Johnsen, 2008). Det er derimot videre beskrevet at fair value målingen forutsetter en frivillig transaksjon, og at fair value er den verdien en ville fått for eiendelen ved et hypotetisk salg på målingstidspunktet.

Definisjonen av finansielle instrumenter (SFAS 107.3) omfatter tilnærmet det samme som tilsvarende definisjon i IFRS, og vil dermed ikke bli ytterligere behandlet. I US GAAP er det i standardene et klarere skille mellom det som blir kalt securities (verdipapirer) og lån, og det

vil derfor være hensiktsmessig å definere disse begrepene. Dette er et skille som ikke eksisterer i IFRS. Securities deles videre opp i ”debt- og equity securities”. Både securities og lån er instrumenter som inngår i begrepet finansielle instrumenter.

I SFAS 115.137 defineres security som *“a share, participation, or other interest in property or in an enterprise of the issuer or an obligation of the issuer that either is represented by an instrument issued in bearer or registered form or, if not represented by an instrument, is registered in books maintained to record transfers by or on behalf of the issuer; is of a type commonly dealt in on securities exchanges or markets or, when represented by an instrument, is commonly recognized in any area in which it is issued or dealt in as a medium for investment; and either is one of a class or series or by its terms is divisible into a class or series of shares, participations, interests, or obligations”*. Av definisjonen forstår vi at en security enten må være en eierinteresse i, eller forpliktelse for utsteder av et instrument registrert av innehaver, handlet på børs eller andre velkjente markeder, eller kan deles opp i klasser eller serier av eierinteresser. På bakgrunn av disse kjennetegnene er security det man i Norge kan kalle et verdipapir. Oppgaven vil av den grunn benytte begrepet verdipapir for security der det er hensiktsmessig.

Andre sentrale begrep i rammeverket som krever dypere utredning er ”debt security” og ”equity security”. ”Debt security” er i SFAS 115.137 definert som *“any security representing a creditor relationship with an enterprise”*, det vil altså si et hvert verdipapir som representerer et kreditorforhold til et selskap. Eieren av et ”debt security” har en rett til å motta rentebetalinger over verdipapirets levetid, samt hovedstolen på forfallstidspunktet. Videre i standarden nevnes det at definisjonen på ”debt security” innbefatter blant annet obligasjoner utstedt av selskapet og konvertibel gjeld. Uttrykket ”debt security” innbefatter ikke opsjoner, futures, forwards, leasing kontrakter og fordringer som ikke tilfredsstiller definisjonen på verdipapir. På bakgrunn av data fra 1997 til 2008 samlet inn av Wharton Research Data Services har ca 98 prosent av totale verdipapirer i amerikanske bank holding companies (BHC) bestått av ”debt securities” (se Appendix A).

“Equity security” er i SFAS 115.137 definert som *“any security representing an ownership interest in an enterprise or the right to acquire or dispose of an ownership interest in an enterprise at fixed or determinable prices”*. Et slikt verdipapir gir eieren et residualt krav

(differansen mellom eiendel og gjeldsforpliktelser) på selskapet som utstedte verdipapiret. Eksempler på dette kan være aksjer og kjøps- og salgsoptaksjoner. Definisjonen av "equity security" gjelder ikke for konvertibel gjeld eller preferanseaksjer som må innløses av selskapet eller kan innløses av investor.

I US GAAP er det som nevnt en mer selvstendig behandling av lån i forhold til IFRS, gjennom at det eksisterer egne standarder som regulerer regnskapsføring av slike instrumenter. Det vil dermed være hensiktsmessig å definere begrepet lån. Av SFAS 114.4 heter det at "*a loan is a contractual right to receive money on demand or on fixed or determinable dates that is recognized as an asset in the creditor's statement of financial position*". Som det fremgår er lån en kontraktuell rettighet til å motta penger, og er regnskapsført som en eiendel på kreditors balanse. Et eksempel på lån vil være en kundefordring som strekker seg over mer enn ett år.

2.3.3.2) Kategorisering og måling

I motsetning til IFRS hvor det er definert fire kategorier hvor alle finansielle instrumenter skal kategoriseres, er det ikke like strenge krav til dette i US GAAP. I US GAAP er det kun krav til at alle verdipapirer og lån kategoriseres. De resterende finansielle eiendelene vil i all hovedsak bestå av kontanter og innskudd i sentralbanker og andre finansinstitusjoner (likviditetsportefølje). Verdipapirer kategoriseres henholdsvis i én av tre mulige kategorier, mens lån kategoriseres i én av to mulige kategorier. Kategoriseringen vil ha betydning for påfølgende måling, innregning av gevinst eller tap, mulighet for reklassifisering og regnskapsføring av eventuelle nedskrivninger for det finansielle instrumentet. Fra første regnskapsår etter 15. november 2007 ble det i tillegg også lov å velge "fair value option" for enkelte finansielle eiendels- og gjeldsinstrumenter. Oppgaven skal nå kort gå gjennom aktuelle regler for kategorisering og måling av verdipapirer og lån i US GAAP.

Verdipapirer

I US GAAP eksisterer det tre kategorier av verdipapirer, dette er "holde til forfall", "tilgjengelig for salg" og "holdt for omsetning". Et foretak skal ved anskaffelse kategorisere "debt securities" og "equity securities" inn i en av de nevnte kategoriene (SFAS 115.6). "*At each reporting date, the appropriateness of the classification shall be reassessed*" (SFAS

115.6), det heter videre at foretaket ved hver regnskapsperiodes slutt skal evaluere kategoriseringens egnethet. Et eksempel vil her være dersom foretaket ikke lenger har evne til å holde verdipapiret til forfall, vil en kategorisering som ”holde til forfall” ikke lenger være hensiktsmessig. Hvilken kategori en kategoriserer verdipapirene inn i, vil avhenge av foretakets hensikt og evne på tidspunktet for erverving. Kategoriseringen vil imidlertid kunne ha stor effekt på hvordan gevinst eller tap, og eventuelle nedskrivninger på verdipapiret blir innregnet i resultatregnskapet eller eventuelt over balansen. Denne effekten blir ytterligere forsterket av at kategoriseringen skal skje på individuelt nivå for hvert enkelt verdipapir (Gangwani et al., 2000). Dette vil bli diskutert i større detalj under.

Holde til forfall

Det følger av SFAS 115.7 at *”debt securities shall be classified as held-to-maturity and measured at amortized cost in the statement of financial position only if the reporting enterprise has the positive intent and ability to hold those securities to maturity”*. “Debt securities” som blir plassert i denne kategorien må som det fremgår holdes til forfall under forutsetning at foretaket har hensikt og evne til dette. ”Equity securities” kvalifiserer ikke til denne kategorien. Målingen skjer til amortisert kost. Bakgrunnen for denne målingen for ”debt securities” som holdes til forfall er at en ser på dette som den mest relevante målemetoden da det sjelden skjer mislighold, og midlertidige urealiserte gevinster og tap vil reversere seg (SFAS 115.58). Urealiserte gevinster og tap vil ikke påvirke resultatregnskapet med mindre eiendelen blir nedskrevet (Gangwani et al., 2000).

Videre i standarden (SFAS 115.8) nevnes en rekke endringer i omstendigheter som ikke vil bringe foretakets hensikt og evne til å holde verdipapiret til forfall i tvil. Dette kan dreie seg om isolerte, uvanlige og engangshendelser som umulig kunne blitt forutsett av foretaket. Salg eller reklassifiseringer som ikke faller innenfor disse unntakene vil imidlertid kunne få konsekvenser for de resterende verdipapirene i denne kategorien og fremtidige verdipapir som foretaket ønsker å kategorisere i denne kategorien. Som følge av et slikt salg eller reklassifisering, vil de resterende verdipapirene i ”holde til forfall” kategorien måtte bli reklassifisert og ingen nye verdipapirer vil kunne bli klassifisert i denne kategorien for en viss periode. SEC benytter en tidsramme på 2 år (Grant Thornton, 2009).

Holdt for omsetning

”Investments in debt securities that are not classified as held-to-maturity and equity securities that have readily determinable fair values” (SFAS 115.12) skal bli kategorisert i enten kategorien ”holdt for omsetning” eller ”tilgjengelig for salg” og måles til fair value. Med *readily determinable fair values* menes i all hovedsak at et ”equity security” er omsatt i et aktivt marked hvor bid-ask priser er tilgjengelig (SFAS 115.3). I kategorien ”holdt for omsetning” skal det videre kategoriseres *”securities that are bought and held principally for the purpose of selling them in the near term”* (SFAS 115.12a). Dette vil altså si verdipapirer som blir kjøpt og videresolgt i nær fremtid. Verdipapirene i denne kategorien holdes for handelsformål, og med det menes *”active and frequent buying and selling, and trading securities are generally used with the objective of generating profits on short-term differences in price”* (SFAS 115.12a). Som det fremgår er handelsformål aktivt og hyppig kjøp og salg av verdipapirer, med det formål å generere profitt på bakgrunn av svingninger i pris på kort sikt. Dette vil med andre ord være den kontoen med størst aktivitet med tanke på kjøp og salg av verdipapir.

Urealiserte gevinster og tap fra denne kategorien skal føres direkte over resultatregnskapet når de oppstår (SFAS 115.13)

Tilgjengelig for salg

Den siste kategorien er en samlepost og innebefatter alle *”debt securities and equity securities that have readily determinable fair value”* som ikke kan kategoriseres i enten ”holde til forfall” eller ”holdt for omsetning”. Disse skal kategoriseres som ”tilgjengelig for salg” og måles til fair value (SFAS 115.12b). Urealiserte gevinster og tap skal rapporteres over *”other comprehensive income”* og ikke over resultatregnskapet før tapet eller gevinsten blir realisert (SFAS 115.13). Bakgrunnen for at urealiserte tap i kategorien ”tilgjengelig for salg” ikke skal føres over resultatregnskapet er for å forhindre potensielt stor volatilitet i resultatregnskapet som følge av svingninger i fair value når bare noen eiendeler og ingen forpliktelser blir innregnet (SFAS 115.79)

Lån

Lån skal som nevnt innledningsvis kategoriseres i to kategorier. Det eksisterer ulike typer lån. En type er pantelån. Dette er lån gitt mot pant i fast eiendom og skilles i SFAS 65.28 inn i to kategorier, ”pantelån holdt for salg” og ”pantelån holdt for langsiktig investering”. Låneporteføljen til et finansielt foretak vil i tillegg til pantelån ofte også bestå av andre typer lån. Disse skal også kategoriseres i tilsvarende kategorier (Federal Reserve, 2010). Dersom foretaket velger å verdipapirisere et pantelån (securitization av lån), skal lånet klassifiseres etter SFAS 115 og kategoriseres i en av de tre kategoriene som er nevnt over (SFAS 65.6).

Lån holdt for salg

Lån som foretaket ikke har hensikt og evne til å holde til forfall skal kategoriseres i ”lån holdt for salg” og måles til ”*the lower of cost or fair value, determined as of the balance sheet date*” (SFAS 65.4). Det vil altså si at lån i denne kategorien skal måles til den laveste verdien av fair value og kost ved regnskapsperiodens slutt.

Lån holdt for langsiktig investering

Dersom foretaket har hensikt og evne til å holde lånet til forfall, skal det kategoriseres i ”lån holdt for langsiktig investering” og måles til amortisert kost (SFAS 65.6). Dette gjelder uavhengig av hvor kort løpetid lånet har. Målemetoden for denne kategorien fremgår ikke direkte av standarden SFAS 65, men kommer blant annet til uttrykk i artikkelen ”Accounting for investments in MBS and ABS” (Gangwani et al., 2000).

Fair value option

I februar 2007 ble standarden SFAS 159 *The fair value option for financial assets and financial liabilities* publisert, med effektiv dato fra første regnskapsår etter 15. november 2007 (var tillatt med anvendelse fra 1.1.2007). Innføringen av denne standarden gjorde at foretakene, under gitte omstendigheter, kunne velge å benytte fair value måling på de fleste av sine finansielle instrumenter. Denne endringen var i tråd med FASB sitt langsiktige mål om mer utstrakt bruk av måling til fair value, og ligner på ”fair value option” behandlingen under IFRS. Da kriteriene for å anvende ”fair value option” i stor grad er tilsvarende, og på enkelte punkter mindre strenge, i forhold til i IFRS, velger oppgaven ikke å gå dypere inn på disse. Med hensyn på kategoriseringen av verdipapirer og lån, vil man i regnskapene kunne ha

innslag av "fair value option" i alle de nevnte kategoriene (SFAS 159). Det er viktig å understreke at "fair value option" ikke er en egen kategori.

Sammenligning av kategorisering og måling i US GAAP og IFRS

Som det kommer frem i drøftelsen er forskjellene mellom kategorisering og måling av finansielle instrumenter i IFRS og verdipapirer i US GAAP relativt små. Definisjonene på kategoriene "holdt for omsetning", "tilgjengelig for salg" og "holde til forfall" er i stor grad overlappende mellom de to regnskapsregelverkene. Derimot er det verdt å merke seg at man i US GAAP har et klart skille mellom verdipapirer og lån, hvor alle lån blir kategorisert inn i én av to lånekategorier. Under IFRS inngår imidlertid alle finansielle instrumenter i én av de fire kategoriene definert i standardene, og det er dermed ikke noe klart skille mellom verdipapirer og lån i kategoriseringen. I tillegg eksisterer det i US GAAP en lånekategori hvor målemetoden er laveste verdi av kost og fair value. En tilsvarende kategori finnes ikke i IFRS, hvor lån hovedsakelig blir kategorisert i "utlån og fordringer" og målt til amortisert kost. En måling av slike lån til fair value er mulig i IFRS gjennom blant annet kategorien "fair value option". Uansett vil man i IFRS alltid måtte velge å måle til enten fair value eller amortisert kost, og aldri den laveste verdien av disse to.

2.3.3.3) Reklassifisering

Reklassifisering av enkelte finansielle eiendeler etter US GAAP var som tidligere nevnt allerede lovlig lenge før høsten 2008. FASB hadde dermed ingen behov for å endre lovverket på dette området som følge av uroligheter i de finansielle markedene. Det skal nå drøftes hvilke reklassifiseringer eller såkalte "transfers" som er lovlig under US GAAP, og under hvilke omstendigheter dette kan skje. I drøftelsen skiller vi mellom verdipapirer og lån.

Verdipapirer

Reklassifisering mellom ulike kategorier skal skje til fair value på datoen for reklassifiseringen. På dette tidspunktet eksisterer ulike regler for hvordan man regnskapsfører urealiserte gevinster og tap avhengig av hvilke kategorier man reklassifiserer til eller fra (SFAS 115.15).

Tabell 3: Reklassifisering av debt securities etter US GAAP

Reklassifisering av debt securities etter US GAAP			
Fra/til	Holde til forfall	Holdt for omsetning	Tilgjengelig for salg
Holdt til forfall		Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap resultatføres på tidspunktet for reklassifisering (sjelden)	Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap regnskapsføres over egen komponent i EK (sjelden)
Holdt for omsetning	Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap er allerede resultatført og reversering er ikke tillatt (sjelden)		Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap er allerede resultatført og reversering er ikke tillatt (sjelden)
Tilgjengelig for salg	Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap skal fortsatt regnskapsføres over egen komponent i EK. Dette beløpet amortiseres iht. effektiv rentemetode	Innregnes til fair value. Urealiserte gevinster og tap resultatføres på tidspunktet for reklassifisering (sjelden)	

Kilde: (Gangwani et al., 2000) (fritt oversatt)

Reklassifisering ut av “holdt for omsetning” til ”holde til forfall”

Verdipapirer som blir reklassifisert fra kategorien ”holdt for omsetning”; *”the unrealized holding gain or loss at the date of the transfer will have already been recognized in earnings and shall not be reversed”* (SFAS 115.15a). Urealiserte gevinster og tap er allerede blitt innregnet i resultatregnskapet og skal, som det fremgår av standarden, ikke reverseres. En slik reklassifisering vil dermed ikke få noen umiddelbar effekt på resultatregnskapet.

Reklassifisering til “holdt for omsetning”

For verdipapir som blir reklassifisert til kategorien ”holdt for omsetning”; *”the portion of the unrealized holding gain or loss at the date of the transfer that has not been previously recognized in earnings shall be recognized in earnings immediately”* (SFAS 115.15b). Den delen av urealiserte gevinster og tap som tidligere ikke er innregnet i resultatregnskapet skal øyeblikkelig bli innregnet på tidspunktet for reklassifisering

Reklassifisering ut av ”holde til forfall” til ”tilgjengelig for salg”

Når det gjelder ”debt securities” som blir reklassifisert ut av kategorien ”holde til forfall” og til kategorien ”tilgjengelig for salg”, skal urealiserte gevinster og tap innregnes i ”other comprehensive income” på datoen for reklassifiseringen (SFAS 115.15c).

Reklassifisering ut av ”tilgjengelig for salg” til ”holde til forfall”

Når det gjelder “debt securities” som reklassifiseres fra kategorien ”tilgjengelig for salg” og til ”holde til forfall”, *“the unrealized holding gain or loss at the date of the transfer shall continue to be reported in a separate component of shareholders’ equity, such as accumulated other comprehensive income, but shall be amortized over the remaining life of the security as an adjustment of yield in a manner consistent with the amortization of any premium or discount”* (SFAS 115.15d). Det fremgår altså av standarden at man skal fortsette å rapportere den urealiserte gevinsten og tapet på tidspunktet for reklassifiseringen i en egen komponent av egenkapitalen, som for eksempel akkumulert ”other comprehensive income”. Videre skal denne urealiserte gevinsten eller tapet amortiseres over den resterende levetiden til verdipapiret på samme måte som en amortisering av en premium eller rabatt.

Bakgrunnen for at urealiserte gevinster og tap kun blir innregnet i resultatregnskapet ved reklassifisering til kategorien ”holdt for omsetning” er for å unngå å legge til rette for spekulasjoner rundt reklassifisering for å oppnå gevinster i resultatregnskapet (SFAS 115.84-85).

Det framgår videre av SFAS 115.15 at reklassifisering fra kategorien ”holde til forfall” og reklassifisering til eller fra kategorien ”holdt for omsetning” skal være sjeldent. Siden reklassifiseringer fra kategorien ”holde til forfall” skal være sjeldne, kreves det ekstra noteopplysninger om omstendigheten rundt slike reklassifiseringer (SFAS 115.85).

Lån

I standardene er det som nevnt kun pantelån som er behandlet når det gjelder kategorisering og måling, derimot skal alle andre lån også kategoriseres og måles på lik linje som disse. Tilsvarende er det for reklassifisering også kun pantelån som er behandlet i standarden. Ut ifra

regnskapspraksis ser vi imidlertid at det også foretas reklassifiseringer av lån som er annet enn pantelån, og dermed antar vi at dette også er tillatt etter US GAAP.

Reklassifisering fra kategorien "lån holdt for salg" og til kategorien "lån holdt for langsiktig investering" er tillatt hvis foretaket *"has both the ability and the intent to hold the loan for the foreseeable future or until maturity"* (SFAS 65.6), det vil altså si at foretaket både har hensikt og evne til å holde lånet i overskuelig fremtid eller til forfall. Den nye inngangsverdien skal være den laveste verdien av fair value og kost på tidspunktet for reklassifiseringen (SFAS 65.6). Enhver differanse mellom balanseført verdi og den gjenstående hovedstolen skal innregnes som en justering ved hjelp av effektiv rente metode (SFAS 65.6). Det er ikke framsatt i standarden noen spesielle krav for når en slik reklassifisering kan skje annet enn det som er nevnt over, men slike reklassifiseringer bør ikke skje hyppig (Gangwani et al., 2000).

En reklassifisering ut av kategorien "lån holdt for langsiktig investering" og til "lån holdt for salg" må finne sted dersom foretaket ikke lenger har hensikt og evne til å holde lånet i overskuelig fremtid eller til forfall. En slik reklassifisering vil imidlertid ikke ha noen "smitteeffekt" på de resterende lånene i samme kategori, slik det er under gitte forutsetninger i IFRS og US GAAP av på hhv. reklassifisering av finansielle eiendeler og verdipapirer ut av kategorien "holde til forfall" (Gangwani et al., 2000).

Sammenligning av reklassifisering i US GAAP og IFRS

Opprinnelig var det i IFRS svært begrenset adgang til å reklassifisere finansielle eiendeler, noe som gjorde at det på dette området var store forskjeller mellom IFRS og US GAAP. Regelendringene som kom i IFRS høsten 2008, hadde som formål å utligne forskjellene mellom regelverkene. Til tross for regelendringene har vi sett at det fortsatt er enkelte ulikheter i behandlingen. I US GAAP er det ingen restriksjoner på reklassifisering mellom enkelte kategorier, så lenge de møter definisjonen på kategorien de blir reklassifisert inn i. Som følge av at US GAAP klart skiller mellom verdipapirer og lån i kategoriseringen, vil det også være et tilsvarende skille i behandlingen av reklassifisering. Til slutt er det verdt å nevne at den kanskje mest betydningsfulle forskjellen i regelverkene oppsto når IFRS gjennom de nevnte endringene tillot tilbakedatering av tidspunktet for reklassifisering. Denne tilbakedateringen var ikke lovlig i US GAAP.

2.3.3.4) Nedskrivning av finansielle instrumenter

Denne delen av oppgaven vil ta for seg det aktuelle lovverket for nedskrivning av finansielle eiendeler, og sammenligne dette med tilsvarende regelverk under IFRS og hvordan reglene eventuelt kan ha hatt påvirkning på reklassifisering av finansielle eiendeler.

På lik linje som i IFRS vil nedskrivninger være verdifall (impairment) på finansielle eiendeler målt til amortisert kost som er av en slik karakter at det må innregnes i resultatregnskapet. Det vil si at nedskrivninger er aktuelt for verdipapirer i kategoriene ”holde til forfall” og lån i kategorien ”lån holdt for langsiktig investering”. I tillegg vil verdifall på verdipapirer i ”tilgjengelig for salg” blir sett på som nedskrivning når disse tapene må innregnes i resultatregnskapet.

Verdipapirer

For individuelle verdipapirer i kategorien ”tilgjengelig for salg” eller ”holde til forfall”, skal foretaket ifølge SFAS 115.16 bestemme om en reduksjon i fair value til under den amortiserte kosten er annet enn midlertidig. Det utdypes ikke i standarden hva som menes med annet enn midlertidig, derimot er det i andre deler av US GAAP beskrevet faktorer som skal legges til grunn ved en vurdering. På bakgrunn av dette er det hevdet at nedskrivning av finansielle eiendeler baseres mye på subjektiv skjønnsvurdering (Rees & Fick, 2009). Et eksempel i standarden på annet enn midlertidig verdifall er dersom investoren har problemer med å samle inn alle skyldige beløp i henhold til kontrakten til et ”debt security”, hvor verdipapiret ved anskaffelse ikke var nedskrevet.

Videre i standarden fremgår det at dersom *”the decline in fair value is judged to be other than temporary, the cost basis of the individual security shall be written down to fair value as a new cost basis and the amount of the write-down shall be included in earnings”* (SFAS 115.16). Dersom reduksjonen i fair value er annet enn midlertidig skal verdipapiret bli nedskrevet til fair value, hvor dette blir ny kost. Beløpet som skrives ned skal innregnes i resultatregnskapet. Videre heter det at den nye kostbasen ikke skal bli endret som følge av etterfølgende økninger i fair value. Det er altså ikke lov å reversere tidligere nedskrivninger.

Etterfølgende økning i fair value på verdipapirer i kategorien ”tilgjengelig for salg” skal bli inkludert i ”other comprehensive income” i henhold til paragraf 13 i denne standarden.

Tilsvarende vil også gjelde for etterfølgende reduksjoner i fair value, dersom denne reduksjonen antas å være midlertidig (SFAS 115.16).

Lån

Kategorien ”lån holdt for salg” skal som nevnt måles til laveste verdi av kost eller fair value, og dermed vil ikke ytterligere nedskrivninger være aktuelt.

Når det gjelder eventuelle nedskrivninger av lån i kategorien ”lån holdt for langsiktig investering” gjelder reglene i SFAS 114 *Accounting by Creditors for Impairment of a Loan*. Av SFAS 114.8 heter det *“a loan is impaired when, based on current information and events, it is probable that a creditor will be unable to collect all amounts due according to the contractual terms of the loan agreement”*. Som det heter av lovteksten har kreditor opplevd verdifall på et lån når det, basert på aktuell tilgjengelig informasjon og gjeldende begivenheter er sannsynlig at kreditor ikke vil kunne inndrive alle skyldige beløp i henhold til lånekontrakten. Det er ikke beskrevet i standarden eksakt hvordan kreditor skal vurdere denne sannsynligheten, bare at foretaket skal se det i forhold til sine egne beregninger på tilbakebetaling av låneporteføljen. Beløpet som skal nedskrives sees i forhold til nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer. Dette fremgår av SFAS 114.13; *“a creditor shall measure impairment based on the present value of expected future cash flows discounted at the loan’s effective interest rate”*. Dersom nåverdien av estimerte forventede kontantstrømmer er lavere enn bokført verdi, skal lånet nedskrives med differansen. Estimeringen av forventet verdi kan eventuelt også gjøres gjennom å benytte fair value av tilsvarende lån eller fair value av objektet som er benyttet som sikkerhet til lånet, dersom denne informasjonen er tilgjengelig. Lånet nedskrives ved at det føres avsetning mot konto for tap på utlån. Dette føres over resultatregnskapet (SFAS 114.13). Eventuelle tilbakeføringer av tidligere nedskrivninger reduserer kontoen for avsetninger for tap på utlån (SFAS 114.20A).

Sammenligning av nedskrivningsregler i US GAAP og IFRS

Sammenligner man nedskrivningsreglene i US GAAP med IFRS eksisterer det enkelte forskjeller i behandlingen. Det mest i øyefallende er at man under US GAAP ikke har lov til å reversere tidligere nedskrivninger på verdipapirer, noe som kan skape vegring mot å ta eventuelle nedskrivninger. Samtidig skal man etter US GAAP uansett benytte fair value som ny kostbase dersom en nedskrivning av verdipapirer finner sted, og foretaket vil i mindre grad

ha insentiver til å reklassifisere verdipapiret for å unnsnippe fair value betraktningen i et marked med fallende verdier, dersom verdifallet synes å være annet enn midlertidig. Dette vil kunne bidra til at det blir mindre reklassifiseringer sett i forhold til foretak som rapporterer etter IFRS, hvor man ikke benytter fair value, men i stedet legger til grunn nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med opprinnelig effektiv rente på instrumentet. Ser man på behandlingen av nedskrivningsreglene av lån målt til amortisert kost i US GAAP, er disse i stor grad samsvarende som for tilsvarende instrumenter i IFRS. Her vil man i begge regelverkene få en ny kostbase som tilsvarer nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer.

2.3.3.5) Krav til opplysninger om finansielle instrumenter

Når det gjelder hvilke opplysninger som skal gis i årsrapporten i forbindelse med finansielle instrumenter, eksisterer det i US GAAP ingen egen standard. Regelverket for dette er implementert i de aktuelle regnskapsstandardene. Oppgaven skal nå gjennomgå hvilke informasjon som skal gis med tanke på kategorisering og reklassifisering.

Kategorisering

Verdipapirer skal som nevnt kategoriseres inn i tre kategorier. I SFAS 115 fremgår det at for kategoriene ”tilgjengelig for salg” og ”holde til forfall” skal det ved regnskapsperiodens slutt vises samlet bokført verdi for alle instrumentene. Samlet verdi skal også vises for verdipapirer i kategorien ”holdt for omsetning” (SFAS 157.32).

Foretaket skal i balanseoppstillingen skille lånene inn i kategoriene ”lån holdt for salg” og ”lån holdt for langsiktig investering” (SFAS 65.28).

Videre skal det i årsrapporten opplyses om hvor store verdier, av de ulike kategoriene av finansielle instrumenter, som foretaket har benyttet ”fair value option” på (SFAS 159.18).

Reklassifisering

I forbindelse med reklassifisering av et verdipapir skal foretaket ved hver regnskapsperiodes slutt vise ”*the gross gains and gross losses included in earnings from transfers of securities from the available-for-sale category into the trading category*” (SFAS 115.21c). Totale

gevinster og tap som er blitt innregnet i resultatregnskapet som følge av en reklassifisering fra kategorien ”tilgjengelig for salg” og til kategorien ”holdt for omsetning” skal altså vises i finansregnskapet.

Når det gjelder reklassifisering ut av kategorien ”holde til forfall” skal det i hver regnskapsperiode vises følgende i notene: *“the net carrying amount of the transferred security, the net gain or loss in accumulated other comprehensive income for any derivative that hedged the forecasted acquisition of the held-to-maturity security, the related realized or unrealized gain or loss and the circumstances leading to the decision to sell or transfer the security”* (SFAS 115.22). Som det fremgår av paragrafen skal det vises netto balanseført verdi av de reklassifiserte verdipapirene, netto gevinst og tap i akkumulert ”other comprehensive income” for en hvilken som helst derivat som sikret det fremtidige kjøpet av et verdipapir i kategorien ”holde til forfall”, den tilknyttede realiserte eller urealiserte gevinsten eller tapet og omstendighetene som førte til avgjørelsen om å selge eller reklassifisere verdipapiret.

Det finnes ingen spesielle krav for hva som skal vises ved en reklassifisering av pantelån. Det eneste standarden krever er at man skal vise hvilken metode som er brukt når en fastsetter laveste verdi av fair value og kost på et pantelån (SFAS 65.29).

Sammenligning av krav til opplysninger om finansielle instrumenter i US GAAP og IFRS

Som regnskapsbruker vil informasjonen som blir gitt i årsrapportene bestemme i hvor stor grad man kan forklare årsakene til reklassifiseringene. I US GAAP finnes det ingen egen standard for hva som skal vises i notene i forbindelse med finansielle instrumenter slik som man har i IFRS, ref. IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures*. I det amerikanske regelverket er kravene til hva det skal opplyses om implementert i de forskjellige standardene, og er i forhold til IFRS i mindre grad detaljerte. Dette gjelder spesielt med tanke på reklassifisering. På bakgrunn av dette kan det tenkes at det vil være vanskeligere å finne de regnskapsmessige årsakene og konsekvensene av reklassifiseringene i US GAAP.

2.4) Kapitaldekningsregulering

I tillegg til regnskapsstandardene må de finansielle foretakene forholde seg til regler som går på krav til kapitaldekning. I hovedsak vil dette si Basel-rammeverket. I markeder med fallende priser og måling til fair value er det fare for at kapitaldekningen blir forringet. Dette er forhold foretaket må håndtere for å kunne oppfylle krav satt av myndighetene. I denne sammenheng kan reklassifisering av finansielle eiendeler være en løsning. Oppgaven vil i denne delen gå kort gjennom gjeldende minimumskrav for kapitaldekning i Europa og USA, og knytte dette opp mot bruken av reklassifisering av finansielle eiendeler.

Hvorfor kapitaldekningsregler

Historisk sett har finansielle foretak vært underlagt krav fra myndighetene om minimum kapitaldekning. Denne minimumsgrensen har virket som en buffer for innskytere og kreditorer. Den er også en del av et sikkerhetsnett for å sikre finansiell stabilitet, for på den måten å hindre krise i betalingssystemet. *”Hovedhensikten med regelverket for kapitaldekning er altså at bankene skal ha en støtpute i form av ansvarlig kapital for å stå imot risiko for underskudd som de påtar seg ved sin virksomhet (forventede tap skal dekkes av tapsavsetningene)”* (Johansen, 2001). Dersom foretaket ikke overholder disse minstekravene til kapitaldekning kan myndighetene gripe inn i driften.

Gjeldende regelverk

Alle land i EU/EØS og USA har sine egne regulerende institusjoner overfor de finansielle foretakene, men felles for dem alle er at de mer eller mindre bygger reguleringen på et rammeverk som er utarbeidet av Basel-komiteen (Basel Committee on Banking Supervision). Denne komiteen er et forum underlagt organisasjonen Bank for International Settlement (BIS), en organisasjon som kan sees på som sentralbankenes bank med tilhold i Basel, Sveits. Siden det for hvert land finnes egne regulerende myndigheter, vil det eksistere nasjonale variasjoner. Av hensyn til omfang velger oppgaven å ha hovedfokus på Basel-rammeverket, da dette sees på som et veiledende minimumskrav til kapitaldekning. Imidlertid vil oppgaven behandle nasjonale forskjeller der det er hensiktsmessig.

EU/EØS

Gjennom det såkalte Capital Requirement Directive (CRD) av 14. juni 2006 ble det bestemt at alle land i EU og EØS skulle innføre Basel II rammeverket som krav til kapitaldekning (Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council, 2006); (Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council, 2006), og man fikk nå et større samsvar mellom hvordan myndighetene satte kravene, og hvordan de finansielle foretakene beregnet sitt kapitalbehov (DnBNOR, 2007). Basel II rammeverket ble fullstendig implementert i EU/EØS fra 1. januar 2008 (Holmquist, 2007).

USA

I USA er det kun de største og mest internasjonalt aktive finansielle foretakene som må følge Basel II rammeverket med visse modifikasjoner. De mindre foretakene er også underlagt regulering gjennom Basel I rammeverket og Federal Deposit Insurance Corporation Improvement Act (FDICIA) (FDIC-a, 2007).

Basel II

Basel II ble introdusert i juni 2004 som etterfølgeren til Basel I (introdusert i 1988). De nye reglene var en videreutvikling av det eksisterende regelverket. I tillegg til generelle minimums krav til kapital som Basel I besto av, innførte man i Basel II regler for et aktivt risikobasert tilsyn, samt krav til offentliggjøring av informasjon (Elgsaas, 2005). Basel II består av tre pilarer; minstekrav til ansvarlig kapital (pilar 1), aktivt tilsyn med de finansielle foretakenes risiko og kapitalbehov (pilar 2) og markedsdisiplin (pilar 3). Oppgaven vil ha fokus på pilar 1, da denne delen av reguleringen sees på som mest relevant for problemstillingen rundt reklassifisering.

Pilar 1 - Minstekrav til ansvarlig kapital

Minstekravet til ansvarlig kapital i Basel II er 8 % og regnes ut fra følgende brøk:

Figur 3: Kapitaldekningsbrøk

$$\frac{\text{Ansvarlig kapital}}{\text{Beregningsgrunnlag}} = \frac{(\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggskapital})}{(\text{Kreditrisiko} + \text{Operasjonell risiko} + \text{Markedsrisiko})}$$

Kilde: (Karlsen & Øverli, 2001)

Kreditrisiko er den risikoen som er knyttet til hvorvidt motparten vil innfri den definerte betalingsforpliktelsen, altså hvorvidt kreditor vil kunne bli påført tap. Beregningsgrunnlaget for kreditrisiko kan fastsettes etter tre forskjellige metoder; standardmetoden, grunnleggende IRB (Internal Ratings Based) og avansert IRB. De europeiske finansielle foretakene kan velge hvilke av disse tre metodene som skal benyttes, mens de største foretakene i USA er pålagt å bruke avansert IRB i utregningen av kreditrisikoen til foretaket (FDIC-b, 2007). Oppgaven vil ikke gå nærmere inn på de enkelte metodene for utregning av kreditrisiko, da dette hadde blitt for omfattende sett i lys av problemstillingen.

Operasjonell risiko er av Basel-komiteen definert som *“the risk of loss resulting from inadequate or failed internal processes, people and systems or from external events”* (Basel Committee on Banking Supervision, 2004, s. 137), det fremgår videre at denne definisjonen inkluderer juridisk risiko, men ikke risiko knyttet til strategi og omdømme. Eksempler på hendelser som kan bidra til operasjonell risiko er svindel, korrupsjon, underslag etc. Det vil i mange tilfeller være vanskelig å oppdage operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget for denne type risiko kan også fastsettes etter tre metoder; dette er basismetoden, standardmetoden eller avansert metode (Basel Committee on Banking Supervision, 2004)

Finanstilsynet (tidligere Kredittilsynet) har definert markedsrisiko som *“risikoen for tap i markedsverdier til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, renter, valutakurser eller råvarepriser”* (Sæther, 2006). Finansielle foretak må ha kapital som kan dekke en signifikant andel av potensielle tap som følge av markedsrisiko. For å beregne markedsrisikoen kan foretakene benytte enten standardmetoden eller intern metode.

Når det gjelder ansvarlig kapital, består denne av kjernekapital og tilleggskapital. I kjernekapital inngår innbetalt aksjekapital, ulike fond (overkursfond, utjevningfond, gavefond, grunnfond etc.), akkumulert overskudd og andre generelle reserver. Det er krav om at kjernekapitalen skal utgjøre minst 4 % av foretakenes beregningsgrunnlag. Tilleggskapital kan bestå av ansvarlig lånekapital og andre gjelds- og egenkapitalinstrumenter (hybridkapital), og den kan ikke være mer enn 100 % av kjernekapitalen (Basel Committee on Banking Supervision, 1988). Som nevnt over kan ikke ansvarlig kapital være mindre enn 8 % av beregningsgrunnlaget. Skjer dette, vil det være sannsynlig at myndighetene i det respektive landet griper inn.

Basel II-rammeverket består også som nevnt av ytterligere to pilarer, disse nevnes kun kort. Pilar 2 skal sørge for at tilsynsmyndighetene gjennomgår det enkelte foretaks soliditet og strategi, og at dette er i tråd med foretakets risikoprofil. Dette stiller både krav til myndighetene og foretaket, gjennom myndighetenes ettersyn og foretakets oppfyllelse av kapitalkrav. Dette gir også myndighetene større mulighet til å gripe inn i foretak på vei ned mot minstekrav for kapitaldekning. Pilar 3 setter krav til hva som skal informeres om ved foretakets risikoposisjon, noe som virker disiplinerende når dette må offentliggjøres (Johansen, 2001). Det er fra Basel-komiteen sin side poengtert at alle tre pilarene må være tilfredstilt for at foretaket skal kunne overholde regelverket.

Kritikk av BASEL i ettertid av finanskrisen

Det er i ettertid av finanskrisen blitt rettet en del kritikk mot Basel-rammeverket. Kritikken har blant annet gått på i hvilken grad kapitaldekningskravene har vært en medvirkende årsak til ”brann-salg”, der foretakene må likvidere eiendeler for å oppfylle kapitalkravene i markeder med fallende verdier. Denne likvideringen førte videre til en ytterligere reduksjon i prisene, som igjen kunne føre til at andre foretak så seg nødt til å selge unna eiendeler. Dette ble ytterligere forsterket ved fair value måling, samt at de finansielle foretakene hadde finansiert eiendelene med kortsiktig gjeld (Kashyap et al., 2009). I tillegg er det også rettet kritikk mot bruken av foretakenes interne metoder i utregning av risiko, der man i ettertid har sett at risikoen ble undervurdert som følge av gale antakelser om den underliggende fordelingen (”fat-tail” problematikk) (Elliott, 2010). Som følge av læringen i ettertid av finanskrisen har Basel-komiteen arbeidet med å utvikle og forbedre reguleringen i Basel II-rammeverket. 17. desember 2009 kom BIS ut med en pressemelding der de foreslår konkrete

utbedringer for å styrke rammeverket. Forslagene vil etter planen bli implementert innen 2012, mens noen utbedringer allerede er vedtatt implementert fra utgangen av 2010 (BIS, 2009).

Kapitaldekningsreguleringen sin potensielle påvirkning på reklassifisering for foretak i Skandinavia og USA

Som nevnt må finansielle foretak forholde seg til kapitaldekningskrav, noe som kan bli problematisk i markeder med fallende verdier. Måter å løse dette på kan være å skyte inn frisk kapital eller selge unna eiendeler for å redusere kapitalbasen. I et marked som er på vei ned vil det imidlertid være vanskelig og tidkrevende å skaffe frisk kapital, samtidig vil inntjeningen ved salg av eiendeler være relativt liten sett i forhold til opprinnelig verdi (se diskusjon over om ”brann-salg”). Et tredje alternativ kan da være å reklassifisere de finansielle eiendelene for å redusere markedets påvirkning på kapitalkravet.

Oppgaven vil nå gå gjennom regelverket for kapitaldekning i Norge og se på hvordan enkelte kategorier av finansielle eiendeler kan gi en gunstig påvirkning. Deretter vil vi sammenligne dette med øvrige land i Skandinavia og USA. Denne sammenligningen bygger på vår egen tolkning av de enkelte lands lovverk, siden det ikke har latt seg gjøre å finne en god oversikt over landenes reguleringer på dette området.

Norge

Grunnlaget for beregning av kapitalkrav varierer i utgangspunktet avhengig av hvilken kategori de finansielle instrumentene tilhører. I kategoriene ”holdt for omsetning” og ”tilgjengelig for salg” skal fair value legges til grunn, mens for de resterende kategoriene skal det benyttes bokført verdi. Det foreligger imidlertid noen spesielt gunstige justeringsregler i forbindelse med beregning av kapitaldekning for kategorien ”tilgjengelig for salg”. Dette innebærer at urealiserte tap på finansielle eiendeler i denne kategorien som ikke er egenkapitalinstrumenter (utlån, sertifikater og obligasjoner) ikke påvirker kapitaldekningen negativt. På samme måte vil urealiserte gevinster på finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” ikke påvirke kapitaldekningen positivt. Dette vil også gjelde for urealiserte gevinster på finansielle eiendeler som er egenkapitalinstrumenter (aksjer, andeler og grunnfondsbevis).

Urealiserte tap vil ikke få noen negativ effekt på ansvarlig kapital ved at de legges til kjernekapitalen, og dermed øker telleren i kapitaldekningsbrøken. På denne måten fjerner man effekten av eventuelle urealiserte tap på enkelte instrumenter i ”tilgjengelig for salg”. Tilsvarende vil urealiserte gevinster trekkes fra kjernekapitalen. Imidlertid gjelder ikke de gunstige justeringsreglene for urealiserte tap som skyldes nedskrivninger som følge av svekket kredittverdighet (FOR 1990-06-01 nr 435, 1990).

Det vil altså si at en reklassifisering fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategorien ”tilgjengelig for salg” vil kunne gi gunstig påvirkning på kapitaldekningen, så sant verdifallet skyldes andre årsaker enn svekket kredittverdighet. Dette gjelder kun for verdifall som finner sted etter tidspunktet for reklassifisering. Foretakene må som følge av dette ha kontroll på hvilke verdiendringer som har funnet sted i perioden, og årsakene til disse, for å kunne beregne riktig ansvarlig kapital (Jansrud, 2008).

Nasjonale forskjeller

Det vil være viktig å presisere at det i behandlingen av kategorien ”tilgjengelig for salg” i forhold til utregning av kjernekapitalen eksisterer forskjeller med tanke på hvilke instrumenter som kan inngå. I Sverige kan man legge til urealiserte tap på finansielle eiendeler som ikke er egenkapitalinstrumenter så lenge det ikke skyldes svekket kredittverdighet. Urealiserte gevinster må trekkes fra kjernekapitalen, men her inkluderes også urealiserte gevinster for finansielle eiendeler som er egenkapitalinstrumenter (Lag (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar, 2006). Den svenske praksisen er slik vi ser det i stor grad i tråd med den norske.

I Danmark eksisterer det ikke fratrek- eller tilleggskrav til kjernekapitalen for urealiserte gevinster for finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg”, og dermed skiller de danske kapitalreguleringene seg litt fra tilsvarende reguleringer i Norge og Sverige (LOV nr 453 af 10/06/2003, 2003). Dette kan ha sammenheng med at det i de danske nasjonale regnskapsreglene (Dansk GAAP) ikke eksisterer en kategori ”tilgjengelig for salg” for finansielle eiendeler, og at man dermed ikke har hatt tradisjon for å benytte denne posten. Det er viktig å understreke at de danske myndighetene likevel overholder Capital Requirement Directive (CRD), siden det i dette direktivet åpnes for nasjonale tolkninger og differanser. Det

vil for danske foretak dermed være vanskelig å få gunstigere utregning av kjernekapitalen gjennom å reklassifisere finansielle eiendeler til ”tilgjengelig for salg”.

I USA skal man i kjernekapitalen legge til netto urealiserte tap på ”equity securities” i kategorien ”tilgjengelig for salg” (2000 - Rules and Regulations PART 325—CAPITAL MAINTENANCE, 2010). Her skiller amerikanske regler seg ut fra de skandinaviske, siden behandlingen i Norge og Sverige gjelder for alle instrumenter som ikke er egenkapitalinstrumenter. Denne praksisen gjør at det for amerikanske foretak vil være mulig å få gunstigere beregning av kjernekapitalen gjennom å plassere verdier av ”equity securities” i kategorien ”tilgjengelig for salg”. Derimot er det som nevnt få ”equity securities” i amerikanske finansielle foretak.

3) METODE

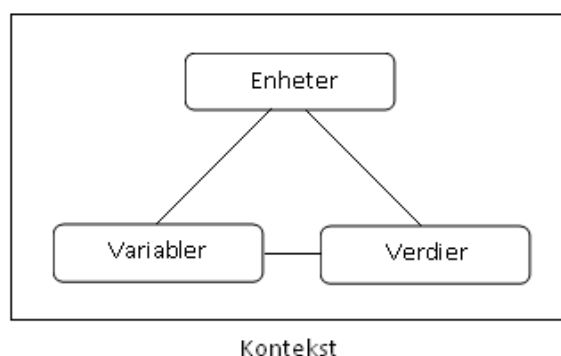
Kapittelintroduksjon

Denne delen skal gi en innføring og samtidig drøfte den metodiske tilnærmingen i oppgaven. ”Metode er læren om de verktøy som kan benyttes for å samle inn informasjon” (Sander, 2004). Som følge av definisjonen på metode, vil det bli diskutert hvordan vi har innhentet, organisert og tolket informasjonen som er blitt benyttet til å besvare problemstillingen. Det er viktig å være bevisst på de valgene man tar i forbindelse med en undersøkelsesprosess, og hvilke konsekvenser disse valgene kan ha (Jacobsen, 2005). Vi vil først diskutere valg og utforming av problemstilling, deretter hvordan vi har innhentet data og valg av kilder. Til slutt skal vi drøfte undersøkelsens gyldighet og pålitelighet. Metodedelen bygger i all hovedsak på (Jacobsen, 2005)

3.1) Utforming av problemstilling

Utgangspunktet for en undersøkelse er som regel et spørsmål man har lyst til å besvare. Dette spørsmålet er utgangspunktet for undersøkelsens problemstilling. Ved valg av problemstilling er det viktig å avgrense hva man skal fokusere på, som vil bety at man må velge å definere bort noe. Problemstillingen består i hovedsak av fire hovedkomponenter, dette er variabler (det vi ønsker å studere), enheter (de vi ønsker å studere), verdier (ulike trekk enheten kan ha på variablene) og konteksten (de rammer studien foregår innenfor) (Jacobsen, 2005). Innholdet i en problemstilling kan illustreres som i figur 4.

Figur 4: Innholdet i en problemstilling

Kilde: (Jacobsen, 2005, s. 70)

Siden det er problemstillingen som bestemmer hva slags undersøkelsesopplegg og metode som skal benyttes, er det viktig å ha en klar forståelse for hvilken type problemstilling man har. Det skilles mellom uklare eller klare, og forklarende eller beskrivende problemstillinger.

Kjennetegnet til uklare problemstillinger er at man i stor grad ikke har noe særlig kunnskap om emnet i utgangspunktet, og dermed stiller et mer åpent spørsmål om eventuelle konsekvenser. Denne type problemstilling vil være utforskende (eksplorerende) i sin utforming. Ser man på klare problemstillinger, vil disse i større grad bygge på at man har forhåndskunnskap om fenomenet, men er usikre på for eksempel konsekvensen. Det er viktig å understreke at det som regel vil eksistere glidende overganger mellom uklare og klare problemstillinger. Videre er en problemstilling beskrivende eller forklarende. Med en beskrivende problemstilling ønsker vi å finne ut noe om tilstanden på et gitt tidspunkt, eller hvordan tilstanden har utviklet seg over tid. En forklarende problemstilling vil derimot være interessert i å finne ut hva som er årsakene til hvorfor noe skjer.

Oppgavens problemstilling har to deler. Første del sier noe om hva vi ønsker å avdekke, mens andre del går på hva som kan ligge bak eventuelle funn. Problemstillingen er som følger:

*Er det forskjeller i omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter, for finansielle foretak som rapporterer etter IFRS og US GAAP, sett i lys av finanskrisen høsten 2008?
Skyldes eventuelle forskjeller i omfang ulikheter i regelverkene?*

Her vil finansielle foretak være undersøkelsesenheten, og reklassifisering av finansielle instrumenter vil være variabelen vi ønsker å studere mer konkret. Når det gjelder konteksten til problemstillingen vil studien i stor grad være innenfor rammen av regnskapsreglene som blir benyttet i Skandinavia og USA i tidsperioden 2008. Når det gjelder utdyping av problemstillingens innhold henviser vi til innledningen hvor dette er beskrevet.

Vi var klar over at reklassifisering av finansielle instrumenter for mange foretak var en aktuell problematikk i lys av finanskrisen, men utover dette visste vi lite hverken om omfanget eller om de aktuelle regnskapsstandardene. Denne graden av kunnskap var med på å forme problemstillingen, som kan påstås å være uklar på bakgrunn av sitt åpne design om mulige forskjeller i omfang. Dette kan ytterligere underbygges ved at undersøkelsen er eksplorerende,

siden vi ønsker å avdekke hvilke verdier som finnes på variabelen (reklassifiseringen). Når det gjelder spørsmålet rundt beskrivende eller forklarende vil vi påstå at oppgavens problemstilling er begge deler. Dette begrunnes med at vi både ser på omfanget av reklassifisering ved et gitt tidspunkt, og forsøker å finne årsaksforholdene bak dette omfanget.

3.2) Datainnsamling

Dataene som benyttes i en undersøkelse skilles i hovedsak mellom primær- og sekundærdata, avhengig av hvordan de er blitt innhentet (Jacobsen, 2005). Primærdata er opplysninger man samler inn direkte fra en annen person. Opplysningene blir på denne måten samlet inn for første gang og er ofte skreddersydd problemstillingen man jobber med. Sekundærdata er basert på opplysninger som er hentet inn av andre. Man har dermed ikke benyttet informasjonskilden selv, og dataene kan i utgangspunktet ha vært innhentet for andre formål. Det er også vanlig å skille mellom kvantitative og kvalitative data. Kvantitative data er empiri i form av tall, mens kvalitative data er empiri i form av ord som beskriver meninger.

Oppgaven er basert på primær og sekundær informasjon. Primærinformasjon er benyttet i den forstand at vi har brukt regnskapsstandardene til å forstå det teoretiske grunnlaget årsrapportene er utarbeidet etter. Informasjonen i dokumentundersøkelsen er i all hovedsak hentet fra foretakenes årsrapporter, i tillegg til at vi også har benyttet avisartikler og andre fagrelaterte rapporter. Dette vil være sekundærinformasjon. Fordelen med denne formen for datainnsamling er at det er tidsbesparende, samtidig som man får et bredt spekter av informasjon. Derimot vil det alltid være en fare for at dataene er samlet inn for et annet formål, og i verste fall er upålitelige. Det er en svakhet at vi i stor grad har benyttet sekundærdata i dokumentundersøkelsen, men problemstillingens omfang gjør at det praktisk talt ville vært umulig å innhente primærdata fra alle foretakene. For å få et mest mulig riktig sammenligningsgrunnlag, mente vi det var mest hensiktsmessig å samle inn data basert på like prinsipper.

Når det gjelder benyttelse av kvantitative eller kvalitative data, er oppgaven basert på begge typer. Siden vi har vært opptatt av å beregne omfanget av reklassifiseringen av finansielle instrumenter, har hovedvekten ligget på kvantitative data. Ettersom mye av informasjonen i årsrapportene blir presentert gjennom beskrivelser, har også kvalitative data blitt behandlet.

3.3) Valg av kilder til dokumentundersøkelsen

En datakilde skilles normalt inn i forhold til hvem informasjonen var tiltenkt. Offentlige kilder er ment for å publiseres til et stort publikum, i motsetning til private kilder som ikke er ment for publikasjon i det hele tatt (Jacobsen, 2005).

Dokumentundersøkelsen er blitt bygget på årsrapporter fra 14 finansielle foretak for regnskapsperioden 2008. Dette er dokumenter ment for offentlig publikasjon, der nasjonalt godkjente regnskapsregler er benyttet i utarbeidelsen, henholdsvis IFRS og US GAAP. Samtlige årsrapporter er blitt revidert av ekstern revisor. På bakgrunn av at oppgaven ønsker å se på omfanget av reklassifisering av finansielle instrumenter, og sammenligne dette mellom foretak som benytter ulike regnskapsregler, har vi valgt et tilfeldig utvalg av finansielle foretak. I Skandinavia er foretakene valgt på bakgrunn av totale finansielle eiendeler på balansen. De ti største finansielle foretakene er med i utvalget. Tanken bak dette var at disse foretakene ville gi en god indikasjon på omfanget, samtidig som et begrenset geografisk område gir bedre sammenligningsgrunnlag.

De amerikanske foretakene i utvalget tilhører listen blant de 50 største Bank Holding Companies (BHC) i USA. Vi har sett på følgende fire foretak: USbancorp, Suntrust Inc., First Horizon National Corporation og Bank of New York Mellon (BNYM). USbancorp har hovedkontor i Minneapolis, Minnesota, og virksomheten er sentrert rundt statene i nord og vest i USA. Suntrust på sin side har hovedkontor i Atlanta, Georgia, og opererer i hovedsak i stater i den sørøstlige delen av landet. Det samme gjelder for First Horizon National som har hovedkontor i Memphis, Tennessee. BNYM har hovedkontor i New York City, New York, men har sin virksomhet spredt ut over store deler av landet. De fire foretakene er valgt ut basert på at de er sammenlignbare med de skandinaviske med tanke på størrelsen på balansen (har utelukkende sett på "on-balance-sheet"). USbancop, Suntrust og BNYM er størrelsesmessig i det midterste sjiktet i forhold til de skandinaviske finansielle foretakene, mens First Horizon National er på størrelse med de mindre foretakene i Skandinavia i utvalget vårt. Tre av de fire amerikanske foretakene opererer stort sett i de samme kundesegmentene som de skandinaviske foretakene (retail-segmentet). Det fjerde amerikanske foretaket (BNYM) tilbyr i større grad investeringstjenester (investment banking). Valget av BNYM var bevisst, da vi ville se om det på bakgrunn av tjenester som blir tilbudt er antydning til ulikheter i omfang av reklassifisering.

Samtlige foretak, både i Skandinavia og USA, er valgt ut uten noen forkunnskaper om reklassifisering var blitt gjennomført i den aktuelle regnskapsperioden eller ikke. Under følger en oversikt over foretakene i utvalget og tilhørende størrelse basert på snittet av totale finansielle eiendeler.

Tabell 4: Størrelse på finansielle foretak

Størrelse på finansielle foretak		
Nr	Finansielle foretak	Totale finansielle eiendeler 2008 (snitt IB og UB mill NOK)
<i>Skandinaviske:</i>		
1	Danske Bank (DK)	4 213 854
2	Nordea (SWE)	4 180 970
3	SEB (SWE)	2 046 777
4	Handelsbanken (SWE)	1 802 562
5	DnBNOR (NOR)	1 605 058
6	Swedbank (SWE)	1 515 349
7	Nykredit Realkredit (DK)	1 507 122
8	Jyske Bank (DK)	292 171
9	Sydbank (DK)	180 163
10	Sparebank 1 SR-bank (NOR)	114 572
<i>Amerikanske:</i>		
1	USbancorp	1 553 038
2	BNYM	1 262 094
3	SunTrust Inc.	1 176 266
4	First Horizon National	219 449

3.4) Validitet og reliabilitet

Undersøkelser skal alltid forsøke å minimere problemer knyttet til gyldighet (validitet) og pålitelighet (reliabilitet). I denne delen skal vi drøfte konklusjonene i oppgaven opp mot kravene til disse begrepene.

Validitet (gyldighet)

Validitet deles i teorien opp i tre elementer, dette er (1) begrepsmessig, (2) intern og (3) ekstern gyldighet. ”*Begrepsmessig gyldighet går på om vi faktisk måler det vi tror vi måler*” (Jacobsen, 2005, s. 19). På bakgrunn av oppgavens problemstilling er den største svakheten i forhold til begrepsmessig gyldighet at vi forsøker å sammenligne foretak som benytter to forskjellige regnskapsregelverk. Dette innebærer at vi har en del overlappende begrep som nødvendigvis ikke betyr det samme, og som til en viss grad kan omfavne ulike typer instrumenter.

Intern gyldighet går på om funnene i undersøkelsen kan oppfattes som riktige (Jacobsen, 2005). En måte å styrke den interne gyldigheten på er å sammenligne med tilsvarende empiri på relaterte områder. Vi har for foretakene som rapporterer etter IFRS vurdert funnene opp mot en tilsvarende undersøkelse. Dette har vært med å styrke den interne gyldigheten. Vi har ikke funnet tilsvarende undersøkelser for foretak i USA, noe som bidrar til at vi ikke kan underbygge den interne gyldigheten i like stor grad for disse resultatene. I tillegg er utvalget av amerikanske foretak i undersøkelsen svært beskjedent, siden hovedvekten har ligget på foretak som rapporterer etter IFRS. En kritisk gjennomgang av kildene som er benyttet, og tilhørende informasjon vil også kunne bidra til å styrke den interne gyldigheten. Da kildene i hovedsak bygger på eksternt reviderte årsrapporter må man kunne anse disse å være kritisk gjennomgått, og dermed gi et riktig bilde av underliggende økonomiske forhold.

Ekstern gyldighet bygger på i hvilken grad funnene fra en undersøkelse kan generaliseres (Jacobsen, 2005). Foretakene i undersøkelsen ble valgt tilfeldig, og uten forkunnskaper om eventuelle reklassifiseringer. Dette vil kunne gi grunnlag for en viss generalisering av resultatene. Derimot kan det stilles spørsmål i hvilken grad det lar seg gjøre å generalisere resultatet for de skandinaviske foretakene, i og med at utvalget består av de ti største. Det vil være vanskelig å generalisere disse i forhold til mindre finansielle foretak, samt at det for resten av Europa vil være nasjonale forskjeller. Når det gjelder de amerikanske finansielle foretakene vil det på bakgrunn av utvalgets størrelse være vanskelig å forsvare en generalisering av resultatene. Tilsvarende gjelder i stor grad også for utvalget i Skandinavia, selv om dette er noe større.

Reliabilitet (pålitelighet)

I en vurdering av undersøkelsens pålitelighet forsøker man å finne ut om det er trekk ved selve undersøkelsen som har skapt de spesielle resultatene man har kommet fram til (Jacobsen, 2005). I valget av foretak til dokumentundersøkelsen har vi vært bevisst på at vi ikke skulle velge foretak på bakgrunn av at de hadde reklassifisert. Dette har bidratt til å øke påliteligheten i resultatene. Påliteligheten kan ha blitt svekket av at vi har lest eller tolket årsrapportene feil enkelte steder, dette har vi forsøkt å unngå gjennom møysommelig gjennomgang og dobbelsjekking av samtlige data som er benyttet.

4) ANALYSEDEL

Kapittelintroduksjon

Analysedelen av oppgaven vil først gi en kort introduksjon av finansielle foretak. Deretter gjennomføres en praktisk tilnærming til IFRS-regelverket, før en tilsvarende drøftelse vil omhandle US GAAP. I drøftelsen rundt US GAAP vil vi forsøke å sammenligne med resultatene fra IFRS. Til slutt følger en diskusjon rundt kapitaldekningsreglene.

4.1) Generelt om finansielle foretak

Undersøkelsen tar utgangspunkt i årsrapportene til finansielle foretak. Siden disse har en så sentral rolle i oppgaven, vil det være nødvendig med en beskrivelse av slike foretak. Til tross for variasjon i størrelse, antar vi at foretakene i stor grad tilbyr de samme tjenestene. Vi foretar dermed kun en generell presentasjon og beskrivelse av foretakene, uavhengig av land.

Finansielle foretak har en særegen rolle i samfunnet. Smidigheten og hastigheten på transaksjoner mellom parter ville blitt betydelig forringet uten et velfungerende system av finansielle foretak. Gjennom rollen som mottaker av overskuddskapital fra offentligheten og utsteder av lån i form av kapital til bedrifter og husholdninger, er de finansielle foretakene en viktig brikke for å flytte kapital dit verdiskapingen er størst. Med dette bidrar de til økonomisk vekst.

Kjerneområdet til de finansielle foretakene vi har studert er mottak av innskudd og innlån, og utlån av penger til bedrifter og husholdninger. I tillegg tilbyr foretakene tjenester som for eksempel betalingsformidling, porteføljeforvaltning og forsikring. På bakgrunn av disse foretakenes tjenester vil balanseoppstillingen skille seg fra hva man normalt ser i andre bransjer. Eiendelssiden til et finansielt foretak består i stor grad av lån, det vil si utlån til kunden. Gjeldssiden derimot består i stor grad av innskudd fra kunder og andre institusjoner. Ser man på hva slags typer eiendeler et finansielt foretak besitter, er dette i all hovedsak finansielle instrumenter av ulik type. De mest sentrale typene av finansielle eiendeler er obligasjoner, sertifikater, utlån og aksjer. Hvor store verdier de forskjellige finansielle foretakene besitter i de respektive typene av finansielle instrumenter, vil avhenge av strategi og hvilke kundesegment foretaket ønsker å betjene. Siden vårt utvalg baserer seg på

finansielle foretak som i hovedsak retter seg mot utlån til bedrifter og husholdninger, vil balansene stort sett vise oversikt over de samme bestanddelene. Derimot er det to foretak som skiller seg noe ut. Dette er Nykredit Realkredit og BNYM. Nykredit Realkredit er forskjellig fra de andre foretakene ved at de i stor grad finansierer sine utlån gjennom utstedelse av obligasjoner, noe som vises på gjeldssiden på balansen i form av at foretaket har lite innskudd fra kunder. BNYM på sin side er et finansielt foretak som i hovedsak retter seg mot kapital- og verdipapirforvaltning. På bakgrunn av dette består foretakets eiendelsside på balansen i mye større grad av verdipapirer enn utlån.

4.2) IFRS

Denne delen av oppgaven skal benytte innsamlede data fra årsrapportene til de 10 største finansielle foretakene i Skandinavia for regnskapsåret 2008. På bakgrunn av dette datamaterialet skal vi først se på kategoriseringen av de finansielle eiendelene, og sammenligne denne kategoriseringen mellom foretakene. Deretter skal vi se på omfanget av reklassifiseringen av de aktuelle instrumentene. Videre skal vi se på hva som eventuelt er nedskrevet av finansielle eiendeler, før vi forsøker å knytte dette opp mot kategoriseringen og reklassifiseringen. Til slutt skal vi gjøre en vurdering i hvilken grad foretakene overholder krav til opplysninger om rapporteringen av de aktuelle finansielle instrumentene.

4.2.1) Kategorisering og måling

I teoridelen ble det i diskusjonen rundt utviklingen av IAS 39 fremhevet at mye av kritikken mot standarden går på de mange valgmulighetene foretakene har når det gjelder kategorisering av finansielle instrumenter ved førstegangsinnregningen. Dette åpner for at tilsynelatende like finansielle eiendeler kan kategoriseres forskjellig i ulike foretak. Hvordan foretaket velger å kategorisere instrumentene ved førstegangsinnregningen vil kunne få store konsekvenser for hvordan det aktuelle instrumentet i ettertid blir regnskapsmessig behandlet. Oppgaven vil nå ta for seg de ti foretakene og se på hovedtrekkene i hvordan de har valgt å kategorisere de finansielle eiendelene, og om mulige årsaker til denne kategoriseringen.

Vi skal se på hovedtrekkene i kategoriseringen av de finansielle eiendelene gjennom å studere kategoriseringen på inngående og utgående balanse, for på den måten å se på eventuell utvikling gjennom regnskapsperioden 2008. Det vil være interessant å se om det eksisterer

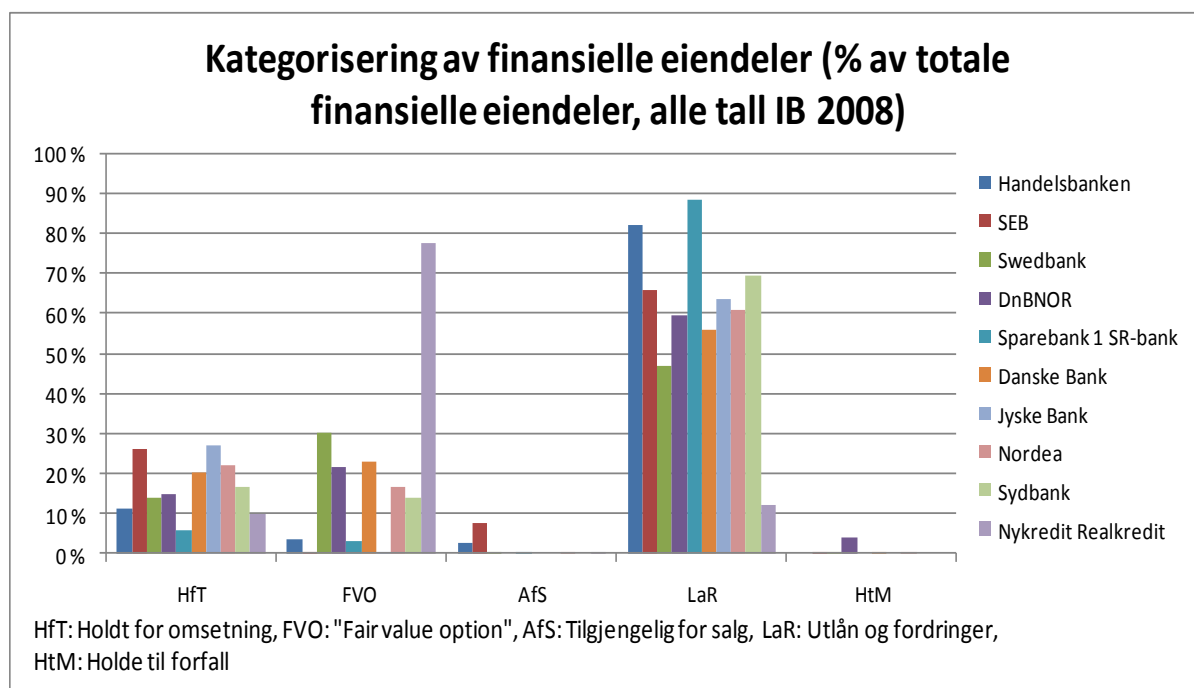
forskjeller mellom foretakene i hvordan de kategoriserer finansielle eiendeler på de to tidspunktene, og om det finnes trender i hvordan kategoriseringen har utviklet seg. Vi er altså interessert i å finne om kategoriseringen og tilhørende måling har påvirkning på omfanget av reklassifisering av finansielle eiendeler. Alle tallene er regnet om til NOK basert på gjeldende valutakurser per 31.12.08 (se Appendix B).

Utviklingen i kategoriseringen vil være påvirket av nye tilganger og fraganger i de forskjellige kategoriene, eventuell reklassifisering mellom kategorier, og til sist eventuelle nedskrivninger på finansielle eiendeler målt til amortisert kost. Eventuelle reklassifiseringer og nedskrivninger vil det være mulig å finne tall på gjennom informasjonen som blir gitt i årsrapportene. Derimot vil det være vanskelig å få informasjon om hva foretakene har av tilganger og fraganger av finansielle eiendeler i løpet av perioden, spesielt på kategorinivå. På bakgrunn av dette vil utviklingen i kategoriseringen ha en faktor som ikke kan kontrolleres, og som sannsynligvis vil ha vesentlig påvirkning. Det er også viktig å få frem at vi kun ser på kategoriseringen av finansielle eiendeler på to eksakte datoer, og man vil derfor ikke kunne fange opp alle endringene som har skjedd gjennom perioden.

Inngående balanse 2008

Vi har sett på de ulike kategoriernes andel av totale finansielle eiendeler på balansen. Av figur 5 ser man at det er stor grad av likhet i hvilke kategorier foretakene velger å plassere sine finansielle eiendeler. Derimot er det forskjeller i hvor store andeler foretakene velger å holde i de ulike kategoriene.

Figur 5: Kategorisering av finansielle eiendeler (IB 2008)

Holde til forfall (HtM)

En gjennomgående trend er at de fleste foretakene velger å ha små andeler i kategorien "holde til forfall". DnBNOR er det eneste foretaket med en nevneverdig andel på 4 %. Typiske instrumenter som inngår i denne kategorien er sertifikater og obligasjoner som handles i et aktivt marked. En mulig forklaring på at få instrumenter blir kategorisert her, kan være karantenetiden som oppstår som følge av salg eller reklassifisering av mer enn en ubetydelig andel ut av denne kategorien. Kravene til hvilke instrumenter som kan inngå i kategorien "holde til forfall" er på mange måter sammenfallende med kravene til kategorien "utlån og fordringer". Viktigste skille er imidlertid at instrumenter som er handlet i et aktivt marked ikke kan kategoriseres i "utlån og fordringer". I bransjen vi har sett på vil de finansielle eiendelene i utstrakt grad tilfredsstille kravene til kategorien "utlån og fordringer", og det vil dermed ikke være tillatt å kategorisere eiendelene i "holde til forfall". Samtidig gir en kategorisering i "holde til forfall" ikke en mer gunstig regnskapsmessig behandling i forhold til om den finansielle eiendelen var blitt kategorisert i "utlån og fordringer". Ved plassering i kategorien "utlån og fordringer" slipper foretaket å ta hensyn til nevnte karanteneproblematikk.

Utlån og fordringer (LaR)

Av figur 5 ser man at ”utlån og fordringer” er den kategorien det er plassert klart størst andeler av finansielle eiendeler i. Denne kategorien vil i stor grad bestå av kontanter, utlån og obligasjoner som ikke er notert i et aktivt marked. Den høye andelen i denne kategorien kan som nevnt virke som en gjennomgående trend i bransjen, og være forårsaket av bransjespesifikke forhold. Foruten Nykredit Realkredit varierer andelen av finansielle eiendeler i denne kategorien mellom 47 % og 89 %. Swedbank har klart minst andel av sine finansielle eiendeler i denne kategorien, mens Sparebank 1 SR-Bank har klart mest. Når det gjelder Swedbank ser vi at de velger å holde store deler av utlånsporteføljen deres i ”fair value option”, noe som delvis forklarer foretakets relativt mindre andel av finansielle eiendeler i kategorien ”utlån og fordringer”.

Tilgjengelig for salg (AFS)

Det er få foretak i vårt datamateriale som har valgt å benytte kategorien ”tilgjengelig for salg” for sine finansielle eiendeler. Denne kategorien kan som nevnt bli sett på som en restpost, og vi ser at det i hovedsak er aksjer og spesielle typer gjeldsinstrumenter som kategoriseres her. Kategorien skiller seg blant annet ut ved at urealiserte gevinster og tap på fair value føres direkte mot en egen post i egenkapitalen, noe som kan gi mindre volatilitet i resultatregnskapet. Dette vil kunne gi både positive og negative konsekvenser for foretaket. Av figur 5 ser man at det er Handelsbanken og SEB som har nevneverdige verdier plassert i denne kategorien, med henholdsvis 3 % og 8 %. På grunnlag av vårt tallmateriale vil det være vanskelig å fastslå om instrumentene kategoriseres her på bakgrunn av egenskaper, eller ønske om lavere volatilitet i resultatregnskapet.

Finansielle eiendeler til fair value med verdiendringer over resultatet (HfT og FVO)

Når det gjelder kategorier som måles til fair value, har vi nevnt at ”tilgjengelig for salg” er lite benyttet. Dette medfører at mesteparten av de finansielle eiendelene som måles til fair value kategoriseres i enten ”holdt for omsetning” eller ”fair value option”. Kategorien ”holdt for omsetning” kan bestå av de fleste typer finansielle eiendeler, så lenge foretaket holder det aktuelle instrumentet med formål om å tjene gevinster gjennom kjøp og salg på kort sikt. Av figur 5 ser man at samtlige foretak har finansielle eiendeler i denne kategorien, men andelen varierer mye. Sparebank 1 SR-Bank skiller seg særskilt ut ved at de kun har 6 % av sine

finansielle eiendeler i kategorien ”holdt for omsetning”. Jyske Bank på sin side, har 27 % av sine finansielle eiendeler i denne kategorien. Sparebank 1 SR-Bank har som nevnt plassert mesteparten av sine eiendeler i kategorien ”utlån og fordringer”, og dette vil dermed kunne forklare deres relativt lille andel av finansielle eiendeler i kategorien ”holdt for omsetning”. Dersom man ser bort fra Nykredit Realkredit kommer det frem at andelen av finansielle eiendeler i kategorien ”holdt for omsetning” i snitt er større enn ”fair value option”.

”Fair value option” er som kjent en frivillig kategori, og kan bestå av de fleste typer finansielle instrumenter. Så lenge kravene om mer relevant informasjon er tilfredsstillt kan foretakene selv velge om de vil kategorisere finansielle eiendeler her. På bakgrunn av disse kravene og tilhørende valgfrihet, vil det være naturlig at det er store variasjoner mellom foretakene i hvor store verdier de velger å kategorisere i ”fair value option”.

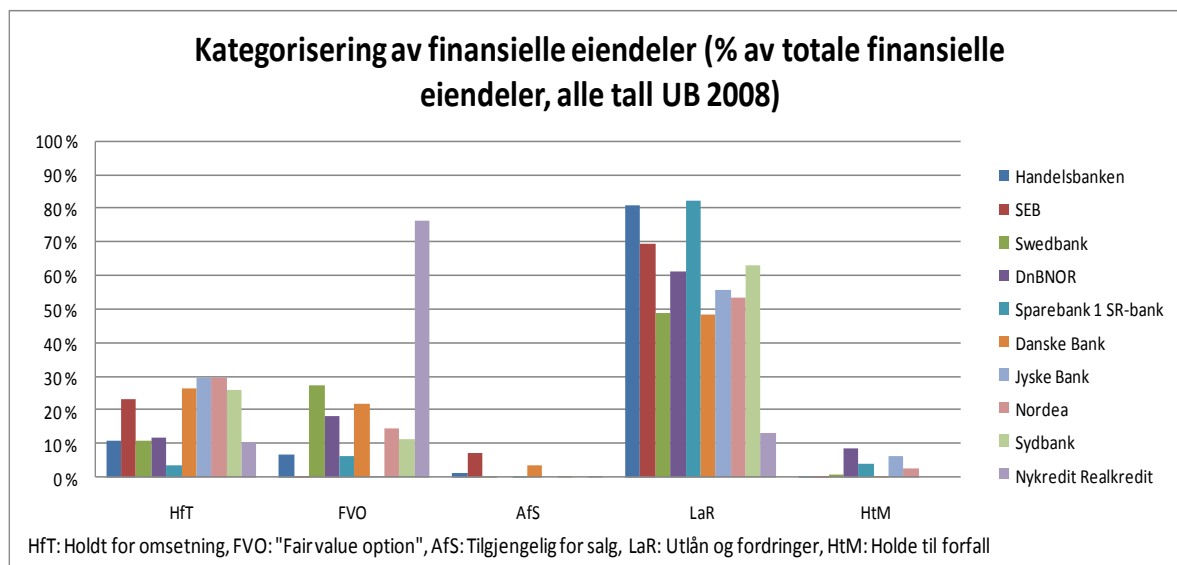
Nykredit Realkredit

Av figur 5 fremgår det at Nykredit Realkredit klart bryter med trenden når det gjelder kategoriseringen av sine finansielle eiendeler. Dette foretaket har nesten 80 % av eiendelene i kategorien ”fair value option”. Av notene i årsrapporten til foretaket kan man lese at de har valgt å holde mesteparten av utlånsporteføljen til fair value. Dette gjøres for å eliminere eventuelle inkonsistenser i regnskapsføringer av passiva- og aktivasiden. Dette er i tråd med kravet om bedre informasjon, som må være tilfredsstillt for at ”fair value option” kan benyttes. Nykredit Realkredit har på bakgrunn av dette kun ca 12 % av sine finansielle eiendeler i kategorier som måles til amortisert kost, og skiller med det seg klart ut fra de andre foretakene. Nykredit Realkredit er også det eneste foretaket i vårt utvalg som rapporterer negativt resultat før skatt (-1 165 mill NOK) for regnskapsåret 2008. Dette resultatet skyldes mye en negativ verdijustering av finansielle eiendeler målt til fair value over resultatregnskapet på 3 867 mill NOK, en økning i negative justeringer på 2 648 mill NOK i forhold til året før.

Utgående balanse 2008

I utgangspunktet er det slik at dersom ytre faktorer eller foretakenes strategi ikke endrer seg nevneverdig i løpet av regnskapsperioden, vil man kunne forvente at andelen av kategorier av finansielle eiendeler er tilnærmet uforandret. Oppgaven skal nå se om det har skjedd endringer i kategoriseringen av de finansielle eiendelene gjennom regnskapsperioden 2008.

Figur 6: Kategorisering av finansielle eiendeler (UB 2008)

Av figur 6 fremgår det at de fleste foretakene har økt sin andel av instrumenter som er kategorisert i "holde til forfall". Dette kan sees på som et resultat av økt vilje til å holde de finansielle eiendelene til forfall ettersom man i mange markeder opplevde lav likviditet. Samtidig vil nok effekten av reklassifiseringer til denne kategorien også ha betydning. Blant de foretakene som har økt sine andeler gjennom perioden i kategorien "holde til forfall", er det Jyske Bank og DnBNOR som prosentvis har hatt størst økning. Denne økningen kan i stor grad henføres til reklassifiseringer som er gjort i perioden.

De rådende markedsforholdene har mest sannsynlig også gitt utslag i kategorien "utlån og fordringer" for enkelte foretak. Skandinaviska Enskilda Banken (SEB), Swedbank, DnBNOR og Nykredit Realkredit har alle økt sine andeler i denne kategorien. Derimot ser man ut ifra figur 5 og 6 at "utlån og fordringer" i andel av totale finansielle eiendeler i snitt er blitt redusert. Dette kan være et resultat av redusert utlånsvirksomhet på grunn av en svekket tillit foretakene seg imellom, og dertil økende knapphet på kapital. Samtidig vil store nedskrivningstap gjennom året på utlånsporteføljen målt til amortisert kost, ha påvirkning på denne kategorien.

Dersom man går over til å se på kategoriene som måles til fair value, har disse opplevd små endringer i løpet av regnskapsperioden 2008. Dette til tross for at det er utført mye reklassifiseringer ut av disse kategoriene.

Når det gjelder kategorien ”holdt for omsetning” har gjennomsnittet for foretakene samlet sett økt noe, hvor denne økningen i hovedsak er knyttet til foretak som ikke har reklassifisert. Spesielt gjelder dette for Nordea og Sydbank. En mulig forklaring på denne økningen er at man i løpet av første halvår 2008 opplevde en verdistigning på instrumentene i denne kategorien. Dette kan ha ført til at finansielle eiendeler målt til fair value i kategorien ”holdt for omsetning” økte relativt mer i forhold til eiendeler i kategorier målt til amortisert kost. I tillegg vil ny tilgang og fragang av finansielle eiendeler ha innvirkning her. De foretakene som imidlertid reklassifiserte betydelige summer ut av kategorien ”holdt for omsetning” i løpet av tredje og fjerde kvartal 2008, har ved rapporteringsperiodens slutt redusert sine andeler.

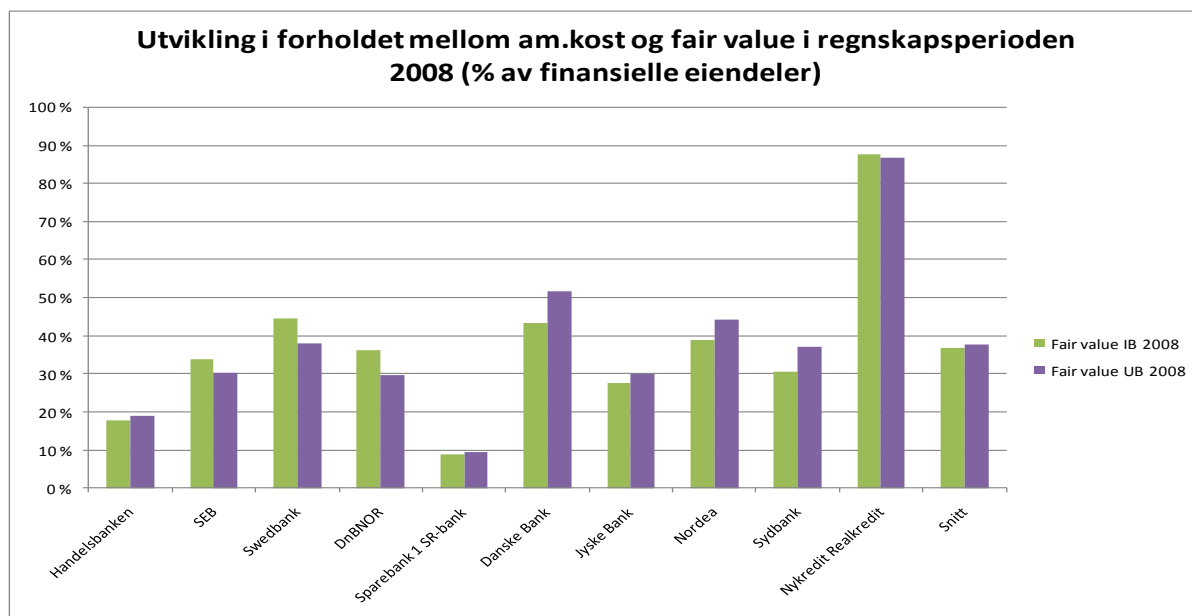
Gjennomsnittlige andeler i kategorien ”fair value option” har for foretakene vært tilnærmet uendret i regnskapsperioden. Dette kan skyldes at det ikke er adgang til å reklassifisere ut av denne kategorien. I tillegg har foretakene generelt opplevd en verdiøkning i første halvdel av 2008 på disse eiendelene, som kan ha nøytralisert den negative utviklingen i andre halvdel.

Dersom man ser alle foretakene over ett, har kategorien ”tilgjengelig for salg” sin andel av finansielle eiendeler vært objekt for små endringer gjennom regnskapsperioden. Imidlertid er det tre foretak som har reklassifisert til eller fra denne kategorien, og opplevde på grunn av dette en økning eller nedgang i andelen.

Fordeling mellom amortisert kost og fair value

På bakgrunn av de rådende markedsforholdene i andre halvdel av 2008, skulle man forvente en vridning mot at andelen av finansielle eiendeler målt til amortisert kost ville øke gjennom regnskapsperioden.

Figur 7: Utvikling i forholdet mellom amortisert kost og fair value

Av figur 7 ser man at samtlige foretak (med unntak av Nykredit Realkredit) har minst verdier i kategorier som blir målt til fair value. Figuren viser kun andel av de finansielle eiendelene som er målt til fair value (kategoriene ”holdt for omsetning”, ”fair value option” og ”tilgjengelig for salg”), da resterende andel vil være eiendeler målt til amortisert kost. Av stolpen helt til høyre i figuren ser man at den gjennomsnittlige fordelingen for alle foretakene ved inngangen til regnskapsperioden 2008 er ca 63 % i amortisert kost, og 37 % i kategorier der målingen skjer til fair value. Videre ser det ut som at det ikke er noen klar trend i utviklingen gjennom regnskapsperioden 2008. Derimot har man sett endringer i sammensetningen av de ulike kategoriene av finansielle eiendeler (se figur 5 og 6). Reklassifiseringer til kategorier som måles til amortisert kost har her hatt en påvirkning. Som følge av dette skulle man anta en mer merkbar vridning mot amortisert kost, men sannsynligvis vil nye tilganger og fraganger også ha hatt innvirkning her.

Videre har foretakene i andre halvdel av regnskapsåret måttet ta til dels store nedskrivningstap, hovedsakelig på utlånsporteføljen. Dette har bidratt til å redusere andelen av finansielle eiendeler til amortisert kost på balansen.

Selv om andre halvdel av 2008 var en periode der foretakene opplevde store tap på eiendeler målt til fair value, var regnskapsåret 2008 sett under ett ikke like negativt. Markedene opplevde i første halvdel av 2008 positiv utvikling, som til dels oppveide den negative trenden

i andre halvdel. Dette vil delvis kunne forklare hvorfor andelen av finansielle eiendeler målt til fair value ikke har blitt nevneverdig redusert.

Gjennom å se på kategoriseringen av de finansielle eiendelene har vi sett at det i hovedsak har skjedd en økning i kategorien ”holde til forfall”, som kan sees på som en reaksjon på de rådende markedsforholdene (reklassifiseringer og endret strategi). Kategorien ”utlån og fordringer” har blitt noe redusert som følge av større nettoeffekt av nedskrivninger og en generell reduksjon i utlån. Resterende kategorier av finansielle eiendeler har opplevd mindre endringer. Som følge av dette har man ikke sett den forventede vridningen mot amortisert kost måling.

4.2.2) Reklassifisering

I teoridelen ble det diskutert og gjennomgått hvilke endringer som ble implementert i standardene IAS 39 og IFRS 7 i oktober 2008, som en konsekvens av urolighetene i de finansielle markedene. Endringene omfattet økt adgang til å reklassifisere finansielle eiendeler, og stilte samtidig strengere krav til presentasjon og noteopplysninger med hensyn på disse reklassifiseringene. Basert på tallene til de ti største finansielle foretakene i Skandinavia skal oppgaven nå se på omfanget av reklassifiseringen, og tilhørende påvirkning på det rapporterte resultatet og ”other comprehensive income”.

Av de ti foretakene vi har studert, var det syv som benyttet seg av de nye reklassifiseringsmulighetene som ble introdusert høsten 2008. Dette var Handelsbanken (SWE), Swedbank (SWE), SEB (SWE), Danske Bank (DK), Jyske Bank (DK), DnBNOR (NOR) og Sparebank 1 SR-Bank (NOR). Unntatt Danske Bank, benyttet alle disse foretakene seg av muligheten til å tilbakedatere reklassifiseringen til 1. juli 2008. Danske Bank på sin side tilbakedaterte sine reklassifiseringer til 1. oktober 2008.

Tre foretak valgte ikke å benytte seg av de nye mulighetene til å reklassifisere enkelte kategorier av finansielle eiendeler høsten 2008. Dette var Nordea (SWE), Sydbank (DK) og Nykredit Realkredit (DK).

4.2.2.1) Omfanget av reklassifisering

Med begrepet omfang mener vi både antall reklassifiseringer som er gjennomført, hvilke verdier av finansielle eiendeler som er overført fra en kategori til en annen, og påvirkningen dette har hatt på foretakets resultat og ”other comprehensive income”. Vi skal først se på reklassifiseringer per foretak, for deretter å se på omfanget per reklassifiseringstype. Til slutt skal vi analysere resultatpåvirkningen, samt påvirkningen reklassifiseringen har hatt på ”other comprehensive income”.

Omfang per foretak

Av tabell 5 ser man at det er store variasjoner når det gjelder hvor mange reklassifiseringer som er gjort mellom ulike kategorier av finansielle eiendeler per foretak. Blant de foretakene som reklassifiserer, ser man at det er Handelsbanken som har foretatt flest. Handelsbanken har reklassifisert fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til kategoriene ”utlån og fordringer” og ”holde til forfall”. Samtidig har de også benyttet seg av muligheten til å reklassifisere fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategoriene ”utlån og fordringer” og ”tilgjengelig for salg”. Som nevnt er det tre foretak som ikke har valgt å reklassifisere. Gjennomsnittlig antall reklassifiseringer per foretak er 1,2.

Tabell 5: Reklassifiseringens omfang per foretak

Reklassifiseringens omfang per foretak					
Finansielle foretak	Antall reklassifiseringer	Verdier som er reklassifisert	Prosent reklassifisert ift. totale finansielle eiendeler (snitt IB og UB 2008)	Reklassifisert ut av AfS som prosent av IB	Reklassifisert ut av HfT som prosent av IB
Handelsbanken	4	23 102	1,3 %	40 %	3 %
SEB	2	86 121	4,2 %	49 %	2 %
Swedbank	1	6 669	0,4 %	0 %	3 %
Nordea	0	0	0,0 %	0 %	0 %
Danske Bank	1	154 517	3,7 %	0 %	19 %
Jyske Bank	1	5 909	2,0 %	0 %	8 %
Sydbank	0	0	0,0 %	0 %	0 %
Nykredit Realkredit	0	0	0,0 %	0 %	0 %
DnBNOR	1	88 000	5,5 %	0 %	42 %
Sparebank 1 SR-bank	2	2 928	2,6 %	0 %	50 %
Sum	12	367 246	-	-	-
Snitt	1,2	36725	2,8 % *	-	-

AfS: Tilgjengelig for salg, HfT: Holdt for omsetning, * Snitt av de som har reklassifisert

Det er store variasjoner i de akkumulerte verdiene som foretakene valgte å reklassifisere. Disse vil være påvirket av størrelsen på foretaket, antall reklassifiseringer som ble utført i perioden, og hvor store verdier som opprinnelig var plassert i de kategoriene foretaket

reklassifiserer ut av. Av tabellen ser man at disse verdiene varierer fra 2 928 mill NOK og opp til 154 517 mill NOK.

Dersom man ser verdiene av de reklassifiserte eiendelene i forhold til andelen av gjennomsnittlige totale finansielle eiendeler, viser dette en jevnere fordeling. Andelen varierer fra 0,4 % til 5,5 %. Samtidig ser man at det for enkelte foretak er snakk om betydelige andeler. De som skiller seg mest ut er DnBNOR, SEB og Danske Bank. Dette er foretak som har gjort relativt få, men verdimesig store reklassifiseringer av deler av sine finansielle eiendeler. Tar man for eksempel Danske Bank, har de reklassifisert 154 517 mill NOK fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategorien ”tilgjengelig for salg”. Dette er likevel kun 19 % av hva foretaket hadde balanseført i denne kategorien ved inngangen til 2008. SEB har på sin side utført en større andelsmessig reklassifisering. Fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til ”utlån og fordringer” har de reklassifisert 74 897 mill NOK, som tilsvarer 49 % av hva som var plassert i denne kategorien ved inngangen til 2008. SEB har samtidig reklassifisert 11 224 mill NOK fra kategorien ”holdt for omsetning” til ”utlån og fordringer”. Dette tilsvarer i overkant av 2 % av hva som var kategorisert her ved regnskapsperiodens begynnelse.

Selv om Handelsbanken i antall utførte flest reklassifiseringer, har de ikke reklassifisert mer enn 1,3 % av sine totale finansielle eiendeler.

Omfang per type reklassifisering

I tabell 6 kommer det frem hvilke reklassifiseringstyper foretakene valgte å benytte seg av. Som man ser er det blitt reklassifisert mest hyppig fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategoriene ”holde til forfall” og ”utlån og fordringer”. Vi skal nå diskutere de enkelte reklassifiseringstypene som er blitt benyttet av foretakene.

CESR ga i 2009 ut en forskningsrapport som forsøkte å avdekke omfanget av reklassifiseringer av finansielle eiendeler i finansielle foretak i Europa høsten 2008. Denne rapporten er benyttet som sammenligningsgrunnlag for vårt utvalg av foretak (CESR-a, 2009).

Tabell 6: Omfang reklassifiseringstyper

Omfang reklassifiseringstyper					
Finansielle foretak	Type reklassifisering				
	<i>Fra Afs til LaR</i>	<i>Fra Afs til HtM</i>	<i>Fra Hft til Afs</i>	<i>Fra HfT til LaR</i>	<i>Fra HfT til HtM</i>
Handelsbanken	JA	JA	JA	JA	-
SEB	JA	-	-	JA	-
Swedbank	-	-	-	-	JA
Nordea	-	-	-	-	-
Danske Bank	-	-	JA	-	-
Jyske Bank	-	-	-	-	JA
Sydbank	-	-	-	-	-
Nykredit Realkredit	-	-	-	-	-
DnBNOR	-	-	-	-	JA
Sparebank 1 SR-bank	-	-	-	JA	JA
Antall reklassifiseringer	2	1	2	3	4
Verdi som er reklassifisert	92 729	189	156 848	14 552	102 929
Afs: Tilgjengelig for salg, LaR: Utlån og fordringer, HtM: Holde til forfall, HfT: Holdt for omsetning					

”Holdt for omsetning” til ”tilgjengelig for salg” (HfT→Afs)

Tabell 6 viser hvor store verdier som er reklassifisert gjennom de forskjellige reklassifiseringstypene. Reklassifiseringer fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategorien ”tilgjengelig for salg” er den reklassifiseringstypen der det er foretatt størst verdiendringer (156 848 mill NOK). Sammenlignes dette med resultatet fra CESR-rapporten, skiller våre tall seg ut med hensyn på verdier, men ikke på antall. Dette fordi øvrige finansielle foretak i Europa har reklassifisert relativt små verdier fra kategorien ”holdt for omsetning” til ”tilgjengelig for salg”, mens reklassifiseringer av denne typen skjedde relativt hyppig. I vårt datamateriale er det hovedsaklig Danske Bank sin reklassifisering som utgjør hovedvekten av omfanget for denne reklassifiseringstypen. Dette er som kjent en reklassifisering som fører til at urealiserte endringer i fair value til de finansielle eiendelene føres over egen post i egenkapitalen i stedet for over resultatregnskapet. På denne måten unngikk Danske Bank store tap i resultatregnskapet.

Ser man på kriteriene som må ligge til grunn for at denne reklassifiseringstypen skal kunne gjennomføres, er disse relativt ”enkle” å tilfredsstille. De finansielle eiendelene må ikke

lenger være holdt med formål om å selge i nær fremtid, samt at omstendighetene må være sjeldne. Det siste kriteriet var allerede tilfredsstilt gjennom situasjonen i markedene høsten 2008.

”Holdt for omsetning” til ”holde til forfall” (HfT→HtM)

Reklassifiseringer fra kategorien ”holdt for omsetning” til ”holde til forfall” var den reklassifiseringstypen som ble mest hyppig benyttet av foretakene i vårt utvalg. Dette gir seg også utslag i hvor store verdier som er reklassifisert (102 929 mill NOK). At reklassifiseringer fra kategorien ”holdt for omsetning” til ”holde til forfall” i omfang er blant de største, samsvarer ikke med studiet gjort av CESR. Av tabell 5 fremgår det at hovedårsaken til denne relativt store verdien først og fremst skyldes DnBNOR sin reklassifisering på 88 000 mill NOK.

En mulig forklaring på at denne reklassifiseringstypen er mest hyppig benyttet spesielt i Skandinavia kan være at foretakene så seg nødt til å holde en større andel av sine finansielle eiendeler til forfall, sett i lys av de rådende markedsforholdene. Som vi har nevnt, har reklassifiseringen gitt utslag i andelen av finansielle eiendeler som er kategorisert i ”holde til forfall” ved regnskapsperiodens slutt.

På bakgrunn av eventuell karanteneproblematikk vil det kunne antas at foretakene heller ville reklassifisert til ”utlån og fordringer” dersom dette var mulig. Siden kravet om ikke-aktivt marked må tilfredsstilles for denne kategorien, kan dette ha vært et hinder da Skandinavia ikke var så hardt rammet av finanskrisen.

”Tilgjengelig for salg” til ”utlån og fordringer” (AfS→LaR)

Reklassifisering fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til ”utlån og fordringer” er relativt stor i verdi (92 729 mill NOK), men kun to foretak har benyttet seg av den. I forhold til øvrige europeiske finansielle foretak, hvor man ser at denne reklassifiseringstypen er den største i antall og verdi, er dette i konflikt med våre tall. Det var kun SEB og Handelsbanken som ved inngangen til regnskapsperioden 2008 hadde betydelige verdier i kategorien ”tilgjengelig for salg”, og det er dermed ikke overraskende å se at begge disse foretakene reklassifiserer store summer ut av denne kategorien.

Dette er som kjent en reklassifisering som flytter eiendeler fra fair value betraktning over balansen og til amortisert kost. Kravet til at foretaket må møte definisjonen på ”utlån og fordringer” (ikke-aktivt marked), samt at det må ha til hensikt og evne til å holde eiendelen til forfall, kan ikke sees på som umulig å tilfredsstillere i de rådende markedsforholdene høsten 2008. I utgangspunktet var det få foretak i vårt datamateriale som hadde verdier i kategorien ”tilgjengelig for salg”, noe som kan ha hatt påvirkning på antall reklassifiseringer av denne typen. Ser man i forhold til andre europeiske foretak er det i CESR-rapporten opplyst at det samlet ble reklassifisert ca 2 654 mrd NOK fra tilgjengelig for salg. På bakgrunn av dette tallet er det grunn til å tro at det for finansielle foretak i resten av Europa er vanlig å ha større verdier plassert i kategorien ”tilgjengelig for salg”, noe som igjen vil kunne fordre mer reklassifisering herfra.

”Holdt for omsetning” til ”utlån og fordringer” (HfT→LaR)

Til tross for at tre selskaper har benyttet seg av muligheten til å reklassifisere fra kategorien ”holdt for omsetning” til kategorien ”utlån og fordringer”, er dette en reklassifiseringstype som verdimessig er relativt liten (14 552 mill NOK). CESR-rapporten forteller oss at dette er en reklassifiseringstype som er blant de hyppigste, og også blant de største i forhold til verdi.

For at en slik reklassifisering skal kunne finne sted, må den finansielle eiendelen tilfredsstillere definisjonen på ”utlån og fordringer” på reklassifiseringstidspunktet. Det vil si at eiendeler som i utgangspunktet var holdt for handelsformål, på reklassifiseringstidspunktet ikke kan være notert i et aktivt marked. Dette kriteriet kan virke forholdsvis vanskelig å tilfredsstillere, spesielt for skandinaviske foretak, som var relativt mindre berørt av likviditetskrisen.

”Tilgjengelig for salg” til ”holde til forfall” (AfS → HtM)

Reklassifiseringer fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til ”holde til forfall” er den reklassifiseringstypen det er foretatt færrest av, og som har det minste omfang med tanke på verdi (189 mill NOK). Dette stemmer godt overens med øvrige europeiske finansielle foretak.

Dette er en reklassifiseringstype der det i utgangspunktet er relativt ”enkelt” å tilfredsstillere kravene. Likevel ser man at omfanget er lite i vårt datamateriale. Dette skyldes delvis at foretakene har lite verdier i denne kategorien. I tillegg er nok en forklaring at foretakene

heller velger å reklassifisere til kategorien ”utlån og fordringer”, dersom disse kriteriene kan oppfylles. På denne måten slipper man en eventuell fremtidig karanteneproblematikk.

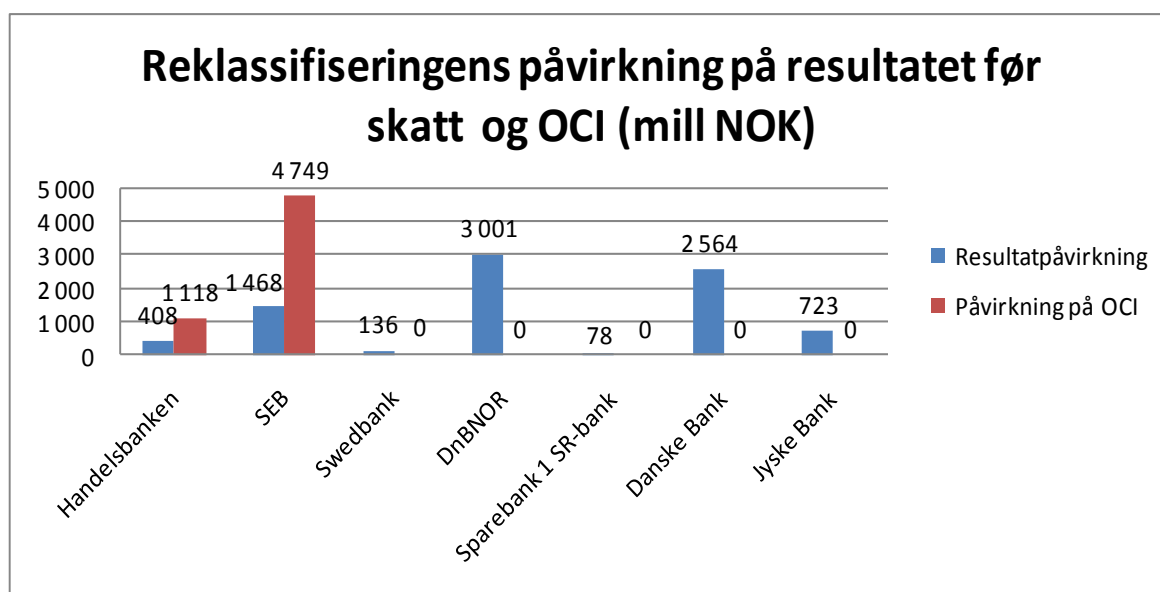
4.2.2.2) Kategoriseringens påvirkning på reklassifisering

Dersom man ser på foretakene som har reklassifisert i forhold til foretakene som har valgt å ikke reklassifisere, og sammenligner hvordan deres finansielle eiendeler er kategorisert (se figur 5 og 6), er det kun Nykredit Realkredit som skiller seg nevneverdig ut. Som nevnt har dette foretaket nesten 80 % av de finansielle eiendelene sine plassert i kategorien ”fair value option”, en kategori det som kjent ikke er lov å reklassifisere finansielle eiendeler ut av. Det kan i tillegg nevnes at blant de foretakene som ved utgangen av 2007 hadde betydelige andeler av sine finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” (Handelsbanken og SEB), valgte begge å reklassifisere ut av denne kategorien.

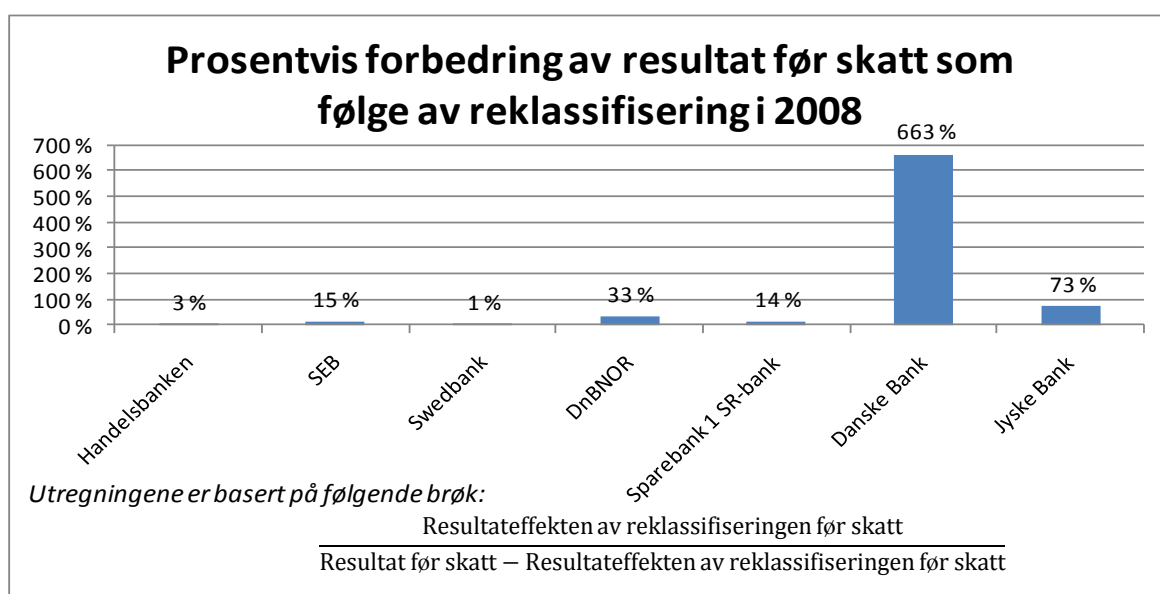
4.2.2.3) Påvirkning på resultat før skatt

Etter implementeringen av endringene i IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures* fra høsten 2008 ble foretakene pålagt å vise effekten reklassifiseringen av de finansielle eiendelene hadde på resultatet. Dette skal ifølge standarden gjøres gjennom å rapportere hvilken fair value gevinst eller tap som skulle vært innregnet i resultatregnskapet dersom reklassifiseringen ikke hadde funnet sted (se figur 8). Det er disse tallene som har vært utgangspunktet når vi har forsøkt å avdekke reklassifiseringens påvirkning på regnskapsperiodens resultat. Tallene som benyttes er alle før skatt tall.

Figur 8: Reklassifiseringens påvirkning på resultatet og "other comprehensive income"

Figur 9: Prosentvis forbedring av resultat som følge av reklassifisering

Av figur 8 ser man at for eksempel Handelsbanken hadde vært nødt til å rapportere fair value tap på finansielle eiendeler til en verdi av 408 mill NOK dersom reklassifiseringen ikke hadde funnet sted. Det vil med andre ord si at Handelsbanken gjennom reklassifiseringen fikk en resultatforbedring på 408 mill NOK før skatt. Isolert sett er en resultatforbedring på 408 mill betydelig.

Dersom man ser denne forbedringen i forhold til hva resultatet før skatt hadde vært uten muligheten for reklassifisering, utgjør denne forbedringen kun 3 % for Handelsbanken (se figur 9). DnBNOR var det foretaket som hadde størst resultatforbedring i absolutte tall som følge av reklassifiseringen, med 3 001 mill NOK. Dette utgjorde en resultatforbedring på 33 % før skatt. Ser man på Danske Bank hadde de som følge av reklassifiseringen en resultatforbedring på 2 564 mill NOK, noe som utgjorde 663 % av hva resultatet før skatt ville vært dersom de ikke hadde reklassifisert.

Det er verdt å merke seg at de tre foretakene som i andel av sine totale finansielle eiendeler reklassifiserte størst verdier (DnBNOR, SEB og Danske Bank), også var de tre foretakene som rapporterte størst påvirkning på resultatet i absolutte tall.

4.2.2.4) Påvirkning på ”other comprehensive income”

Foretakene er ifølge IFRS 7 også pålagt å rapportere hvilken effekt den eventuelle reklassifiseringen har hatt på ”other comprehensive income”. Dette gjøres ved å vise hvilke urealiserte fair value gevinster og tap som foretaket skulle ha innregnet i ”other comprehensive income”, dersom reklassifiseringen ikke hadde blitt gjennomført (se figur 8). Det er verdt å nevne at dette kun vil være aktuelt for reklassifiseringer ut av kategorien ”tilgjengelig for salg”, da det kun er i denne kategorien urealiserte fair value gevinster og tap føres over en egen post i balansen. I vårt utvalg er det bare Handelsbanken og SEB som har reklassifisert finansielle eiendeler ut av denne kategorien. Handelsbanken opplyste at de gjennom reklassifiseringen unngikk en reduksjon på 1 118 mill NOK (se figur 8) i ”other comprehensive income”. Dette tilsvarer ca 1,66 % av egenkapitalen til foretaket ved inngangen til 2008. SEB opplyste på sin side at de på grunn av reklassifiseringen unngikk å redusere ”other comprehensive income” med 4 749 mill NOK. Dette utgjorde 6,85 % av egenkapitalen ved inngangen til 2008.

De to foretakene som reklassifiserte ut av kategorien ”tilgjengelig for salg”, rapporterte som følge av reklassifiseringen om betydelige påvirkninger på ”other comprehensive income”. Dette er en påvirkning som vil ha direkte innvirkning på foretakets egenkapital. I tillegg vil også reklassifiseringens påvirkning på resultatet før skatt ha indirekte virkning på egenkapitalen, gjennom at resultatet i perioden etter skatt påvirker balansen.

Reklassifiseringens samlede påvirkning på balansen vil derimot være vanskelig å beregne, da vi ikke har det enkelte foretaks effektive skattesats.

Av diskusjonen over fremgår det at de skandinaviske foretakene i stor grad har benyttet seg av adgangen til å reklassifisere finansielle eiendeler høsten 2008. De totale verdiene som ble reklassifisert i vårt datamateriale var 367 246 mill NOK. Det var til dels store variasjoner i omfang mellom foretakene, da med hensyn på antall reklassifiseringer og hvor store verdier som ble reklassifisert. Sett i sammenheng med øvrige europeiske foretak, var det enkelte variasjoner. Reklassifiseringene som ble utført hadde til dels store påvirkninger på de enkelte foretakenes rapporterte resultater og ”other comprehensive income”, som videre har hatt effekt på balansen. Resultateffekten av reklassifisering var samlet på 8 377 mill NOK, mens påvirkningen på ”other comprehensive income” var totalt 5 866 mill NOK.

4.2.3) Nedskrivning

I drøftelsen rundt nedskrivningsreglene sin påvirkning på reklassifisering nevner vi at man som følge av en reklassifisering fra fair value til amortisert kost kan bidra til å redusere resultat- og balansevirkingen. Dette kan skje ved at eventuelle nedskrivningstap foretaket må ta ved amortisert kost måling, vil kunne være mindre enn tapene en måtte ha tatt som følge av urealiserte endringer i fair value i markeder med sterkt fallende verdier. Oppgaven er på bakgrunn av dette interessant i å finne ut om gevinsten som oppsto som følge av reklassifiseringen er større enn eventuelle nedskrivningstap på de reklassifiserte finansielle eiendeler, som nå er målt til amortisert kost.

I gjennomgangen av teorien for nedskrivning av finansielle eiendeler het det at foretakene ved hver regnskapsperiodes slutt skal vurdere om det eksisterer objektive bevis som tilsier at man har opplevd verdifall på en individuell eller gruppe av foretakets finansielle eiendeler. På generelt grunnlag kan man påstå at situasjonen i de finansielle markedene høsten 2008 kunne karakteriseres som ”loss events” innenfor rammen av IAS 39. Dette kunne videre med stor sannsynlighet resultere i verdifall på foretakenes finansielle eiendeler gjennom negativ påvirkning på de fremtidige kontantstrømmene til eiendelen.

Nedskrivningstapene på finansielle eiendeler målt til amortisert kost som rapporteres i resultatregnskapet består av nye avsetninger fra inneværende regnskapsperiode for mulige

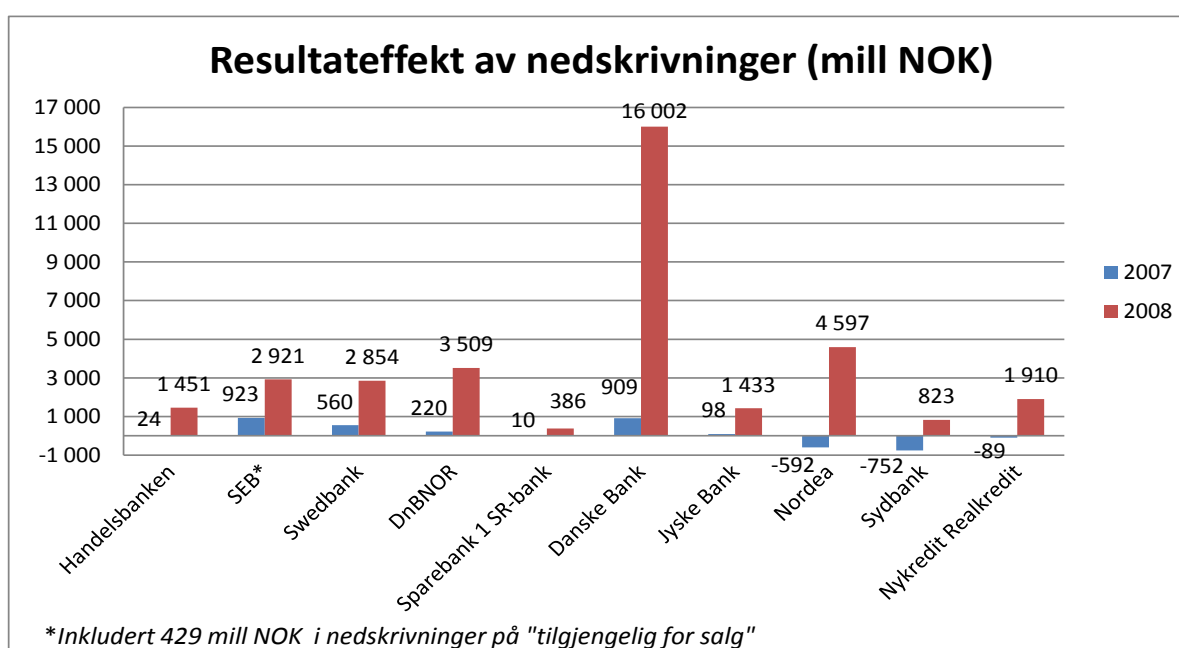
fremtidige tap på utlån grunnet en eller flere "loss events" som vil påvirke fremtidige kontantstrømmer. Avsetningene for tap på utlån blir redusert med eventuelle tilbakeføringer av tidligere års avsetninger, noe som gir nettoverdien på avsetningen. I tillegg vil nedskrivningstapene bestå av konstaterede tap i perioden som ikke er dekket av avsetninger. Disse tapene kan også reduseres for eventuelle tilbakeføringer av tidligere konstaterede tap. Netto avsetninger, og eventuelle netto udekkete konstaterede tap utgjør til sammen resultatpåvirkningen nedskrivningen har i perioden. Dette kan illustreres som i tabell 7.

Tabell 7: Utregning av resultateffekt av nedskrivninger

Resultateffekt av nedskrivninger	
	Nye avsetninger for tap på utlån og fordringer
+	Konstaterede tap utover tidligere avsetninger
-	Tilbakeføring av tidligere avsetninger
-	Tilbakeføring av tidligere konstaterede tap
=	Resultateffekt av nedskrivninger

Resultatvirkningen av nedskrivninger er presentert i figur 10 under. Disse tallene ser utelukkende på nedskrivningens innvirkning på resultatregnskapet, da det er dette som er interessant med hensyn på sammenligningen med gevinsteffekten av reklassifisering. Balansepåvirkningen vil skje indirekte gjennom resultatet, men er ikke videre behandlet.

Figur 10: Resultateffekt av nedskrivninger

Av figuren ser man at samtlige foretak har hatt betydelig større tap på finansielle eiendeler målt til amortisert kost i 2008 i forhold til året før. Siden størrelsene er absolutte tall, vil verdiene på resultateffekten variere mye mellom selskapene. Man ser blant annet at Danske Bank skiller seg ut med store tap på nedskrivninger for 2008. Figuren forteller oss at foretakene på bakgrunn av markedsforholdene inneværende regnskapsperiode estimerer at fremtidige kontantstrømmer på beholdningen av finansielle eiendeler målt til amortisert kost er blitt betydelig redusert. Dette er forventede tap på foretakets utlånsportefølje ved årets slutt som kan komme i fremtiden, og som vil bli konstatert etter hvert som instrumentene faller til betaling. Tallene gir ingen klare skiller mellom de foretakene som valgte å reklassifisere deler av sine finansielle eiendeler, og de som valgte å ikke reklassifisere.

Gjennom de opplysningene som kommer frem i regnskapene ser man kun utviklingen for hele regnskapsperioden, og det skilles heller ikke ut hvilke nedskrivningstap som er tatt på reklassifiserte finansielle eiendeler. På bakgrunn av dette er det vanskelig å avdekke hvilke nedskrivninger på finansielle eiendeler målt til amortisert kost som isolert sett kan henføres til andre halvdel av regnskapsperioden, og i tillegg hvilke nedskrivningstap som stammer fra de reklassifiserte finansielle eiendelene. Dette gjør det vanskelig å få opplysninger som kan sammenlignes med gevinsten foretakene opplevde av reklassifiseringen.

På bakgrunn av drøftelsen rundt nedskrivning har det etter vårt syn ikke vært mulig å finne indikasjoner på at de foretakene som reklassifiserte finansielle eiendeler har hatt en gunstigere total resultatvirkning i forhold til de som ikke har reklassifisert, med hensyn på effekten av nedskrivning. Det er dermed vanskelig å si noe konkret om sammenhengen mellom nedskrivning og reklassifisering av finansielle eiendeler.

4.2.4) Presentasjon i forhold til minstekrav

IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures* gir foretakene retningslinjer om hva som skal presenteres i forbindelse med regnskapsføringen av finansielle instrumenter. Gjennom den utvidede adgangen i IAS 39 til å reklassifisere enkelte finansielle eiendeler ble det som nevnt også gjort endringer i IFRS 7. De foretakene som valgte å benytte seg av adgangen til å reklassifisere fikk som følger av endringene i IFRS 7 utvidede krav til hva som skulle presenteres i årsrapporten. Denne delen av oppgaven vil ta for seg i hvor stor grad foretakene har overholdt minstekravene gitt i standarden, og da spesielt med hensyn på kategorisering og

reklassifisering av finansielle eiendeler. Graden av overholdelse har vært avgjørende for oss som regnskapsbruker for å tilegne oss kunnskap om foretakenes bruk av reklassifisering.

Formålet med retningslinjene i IFRS 7 er at regnskapsbrukerne gjennom å lese årsrapporten skal kunne få opplysninger om hvilken betydning de finansielle instrumentene har for virksomheten. Ifølge IASB vil man som regnskapsbruker altså få tilstrekkelig informasjon dersom foretakene overholder kravene i standarden. Dette er noe vi har lagt til grunn når vi har gått gjennom de ulike kravene i lovteksten i forhold til hva det skal opplyses om i forbindelse med reklassifisering av finansielle eiendeler.

4.2.4.1) Klasser og kategorier

Det er i presentasjonen av finansielle instrumenter som nevnt viktig å skille mellom klasser og kategorier. Klassene skal ideelt sett gi mest mulig informasjon om de finansielle eiendelenes karakteristikk, og her bestemmer det enkelte foretak hvordan inndelingen skjer. Når det gjelder kategoriene, er disse spesifisert i IAS 39 og gir informasjon om hvordan de finansielle eiendelene måles, og hvordan gevinster og tap innregnes. I tillegg stilles det krav til hvilke instrumenter som kan inngå i de forskjellige kategoriene på bakgrunn av definisjonene.

Etter å ha studert de ulike foretakene og deres klassifisering av de finansielle eiendelene, kan man på et generelt grunnlag konkludere med at det benyttes mange av de samme klassene i forhold til ordlyd. Selv om klassene er individuelt bestemt, er nok denne samstemmigheten et resultat av at alle foretakene hører til samme bransje, og i stor grad benytter de samme instrumentene. Derimot betyr ikke dette nødvendigvis at foretakenes klasser består av de samme instrumentene. Tilnærmet identiske klasser i forskjellige foretak kan bli kategorisert på ulike måter (ref. kritikk av standard med hensyn på for mange kategorier).

Når det gjelder presentasjonen av kategoriene av de finansielle instrumentene ser vi at det er variasjoner mellom foretakene. Etter vår mening er det fem foretak som skiller seg ut positivt, og som gir en ryddig oversikt over hvordan de ulike finansielle instrumentene deres er kategorisert, og hvilke verdier som inngår. De fem foretakene det gjelder er Nordea, Handelsbanken, DnBNOR, Nykredit Realkredit og Sparebanken 1 SR-Bank. Under følger en eksempelillustrasjon på hvordan de nevnte foretakene har valgt å løse presentasjonen av sine

finansielle eiendeler. Denne presentasjonen er etter vår mening helt i tråd med hva lovteksten i IFRS 7.8 sier.

Figur 11: Eksempel på presentasjon av kategorisering av finansielle eiendeler

2008	At fair value in profit/loss divided into		Derivatives identified as hedge instruments	Investments held to maturity	Loans and customer receivables	Available-for-sale financial assets	Other financial liabilities	Total carrying amount	Fair value
	Trading	Other *							
Assets									
Cash and balances with central banks					66 894			66 894	66 894
Treasury bills and other eligible bills	7 992	76 404				385		84 781	84 781
Loans to credit institutions					164 961			164 961	165 539
Loans to the public		6 688			1 474 787			1 481 475	1 493 483
Value change of interest hedged item in portfolio hedge					144			144	144
Bonds and other interest-bearing securities	30 525	25 598		1 435		23 939		81 497	81 497
Shares and participating interests	8 253	4 485				3 035**		15 773	15 773
Assets where the customer bears the value change risk		31 552						31 552	31 552
Derivative instruments	184 967		7 252					192 239	192 239
Other assets	8				12 929			12 937	12 937
Prepaid expenses and accrued income	244	1 133		12	8 475	10		9 874	9 874
Total financial assets	232 009	145 860	7 252	1 447	1 728 210	27 369		2 142 147	2 154 713

Kilde: (Handelsbanken, 2009, s. 74)

De fem resterende foretakene har en mer uoversiktlig måte å presentere sine finansielle eiendeler på. I årsrapporten deres kommer det ikke klart frem hvilke klasser og verdier som inngår de ulike kategoriene. Det kreves for enkelte foretak til dels mye leting i forskjellige noter, med påfølgende utregninger for å få en oversikt over de finansielle eiendelene og kategoriseringen av disse. Det er derimot ikke grunnlag for å påstå at foretakene bryter med kravene i IFRS 7.8, da det er mulig å finne denne informasjonen hvis en går dypere inn i flere noter. Variasjonen i måter å presentere de finansielle instrumentene medfører at det blir vanskeligere som regnskapsbruker å enkelt sammenligne foretakene (ref. kvalitetskrav til regnskapet).

4.2.4.2) Reklassifisering

I tabell 8 har vi inndelt kravene til opplysninger om reklassifisering slik de er fremstilt med underkategorier (a-f) i IFRS 7.12A. De punktene der vi mener foretakene ikke har tilfredsstilt minstekravene slik de er presentert i standarden, er blitt merket med "NEI" i tabellen. Det er viktig å presisere at dette er basert på vår subjektive vurdering. De tre nederste foretakene i

tabellen har som kjent ikke reklassifisert, og har følgelig derfor ikke måttet forholde seg til kravene i IFRS 7.12A.

Tabell 8: Overholdelse av notekravene i IFRS 7.12A

Overholdelse av notekrav i IFRS 7.12A								
Finansielle foretak	7.12A (a)	7.12A (b)	7.12A (c)	7.12A (d) 2008	7.12A (d) 2007	7.12A (e)	7.12A (f) Rente	7.12A (f) KS
Handelsbanken	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA	NEI ³
SEB	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA	JA
Swedbank	JA	JA	JA	JA	NEI	JA	JA	NEI ³
DnBNOR	JA	NEI ¹	JA	JA	JA	JA ²	JA	NEI
Sparebank 1 SR-bank	JA	JA	JA	NEI	NEI	JA ²	NEI	NEI
Danske Bank	JA	JA	JA	JA	NEI	JA	JA	NEI
Jyske Bank	JA	JA	JA	JA	NEI	JA	JA	JA
Nordea	-	-	-	-	-	-	-	-
Sydbank	-	-	-	-	-	-	-	-
Nykredit Realkredit	-	-	-	-	-	-	-	-
¹ Ikke oppgitt hva fair value er på de reklassifiserte eiendelene, kun for kategorien "holde til forfall" i sin helhet								
² Skiller mellom en amortiseringseffekt og netto gevinst på finansielle eiendeler til fail value								
³ Spesifiserer ikke kontantstrømmene, men opplyser at de kan bli inndrevet i sin helhet								

Som man ser av tabell 8 mener vi at samtlige foretak har tilfredsstilt kravet om å vise hvilke beløp som er reklassifisert, og mellom hvilke kategorier av finansielle eiendeler reklassifiseringen har skjedd (7.12A (a)). Derimot er det forskjeller foretakene imellom hvordan de har valgt å presentere tallene. Noen velger ren tekst i noten, mens andre velger mer oversiktlige tabeller. Dette avhenger mye av hvor mange reklassifiseringstyper foretaket har gjort.

Ser vi på neste kolonne i tabellen har majoriteten av foretakene gitt opplysninger om balanseført verdi og fair value av de reklassifiserte eiendelene for inneværende og forrige periode (7.12A (b)). Siden det kun er utført reklassifiseringer inneværende regnskapsperiode, vil det følgelig kun være aktuelt å gi opplysninger for 2008. Vi mener DnBNOR ikke overholder minstekravet siden de velger kun å vise fair value for hele kategorien av "holde til forfall". Dermed unnlater de å vise fair value ved regnskapsperiodens slutt av de verdiene som er blitt reklassifisert.

Ifølge IFRS 7.12A (c) skal de foretakene som reklassifiserer, som følge av en sjelden situasjon, opplyse om årsaker og omstendighetene som gjorde situasjonen sjelden. Av tabellen ser man at samtlige foretak har gjort dette i mer eller mindre utfyllende grad. Med det mener vi at det er forskjeller i hvor direkte beskrivelser som er blitt gitt. Siden IASB i forbindelse

med lovendringen definerte situasjonen i de finansielle markedene høsten 2008 som sjelden, vil det i utgangspunktet være nok for foretaket å referere til dette i forklaringen.

Når det gjelder rapportering av fair value gevinster eller tap på de reklassifiserte eiendelene, skal det vises hvor mye som er blitt innregnet i resultatregnskapet eller i "other comprehensive income" i inneværende, og foregående regnskapsperiode (7.12A (d)). Her har vi skilt kravet, basert på inneværende og foregående regnskapsperiode. For 2008 mener vi at Sparebank 1 SR-Bank unnlater å vise disse tallene i årsrapporten. Når det gjelder fair value gevinster eller tap for 2007 er det kun tre foretak som velger å vise dette for de reklassifiserte finansielle eiendelene, og som dermed overholder minstekravet. Ser man dette i forhold til andre europeiske finansielle foretak, skiller ikke de skandinaviske foretakene seg nevneverdig ut når det gjelder rapportering av fair value gevinst eller tap for 2007. Derimot kan det synes at de skandinaviske foretakene skiller seg positivt ut i forhold til resten av Europa når det gjelder overholdelse av tilsvarende rapportering for 2008 (CESR-a, 2009).

Som kjent skal foretakene opplyse om hva resultatet ville vært dersom reklassifiseringen av de finansielle eiendelene ikke hadde funnet sted (7.12A (e)). Som man ser er dette noe alle foretakene har valgt å vise, og dermed overholder minstekravet i forhold til standarden. Her er det verdt å nevne at de to norske foretakene i tillegg velger å skille resultateffekten gjennom en amortiseringseffekt og netto gevinster på finansielle eiendeler målt til fair value.

Det siste kravet er at foretakene skal vise den effektive renten og estimerte kontantstrømmer foretaket forventer å inndrive på datoen for reklassifiseringen (7.12A (f)). Kravet har vi valgt å skille, der vi isolert ser på hva som var opplyst om effektiv rente og estimerer på kontantstrømmer hver for seg. Alle foretakene utenom Sparebank 1 SR-Bank ga opplysninger om den effektive renten på datoen for reklassifiseringen. Derimot var det kun Jyske Bank og SEB som ga en oversikt over hvilke kontantstrømmer de estimerte å inndrive på de finansielle eiendelene som ble reklassifisert. Ser man dette i forhold til øvrige europeiske finansielle foretak, kan det synes at de skandinaviske foretakene skiller seg positivt ut når det gjelder kravet om opplysninger om effektiv rente. På den andre siden skiller de skandinaviske foretakene seg negativt ut når det gjelder opplysninger om estimerer på kontantstrømmer (CESR-a, 2009).

Etter vår subjektive bedømmelse er det kun SEB som klart har overholdt minstekravene til opplysninger i forbindelse med reklassifisering av finansielle eiendeler. Under følger et utdrag av årsrapporten der vi mener alle krav fra IFRS 7 er tilfredsstillt på en god og oversiktlig måte.

Figur 12: Eksempel på presentasjon av reklassifisering av finansielle eiendeler

Reclassification disclosure, fixed-income securities portfolios

Effective as of 1 July 2008, SEB decided to reclassify financial assets in the Held-for-Trading and Available-for-Sale categories as Loans and Receivables. Assets held for trading, no longer held for the purpose of selling in the near term, were reclassified based on the Group's view that the deterioration of the world's financial markets during the third quarter of 2008 represented the rare circumstance required for such a reclassification. The Group had the intention and ability to hold reclassified available for sale assets for the foreseeable future or until maturity.

The carrying amount of the reclassified assets, excluding accrued coupon interest, was SEK 95bn upon reclassification on 1 July and SEK 99bn as of 30 September. As of 31 December, the carrying amount was SEK 107bn. The changes in carrying amount between July and December are mainly due to currency effects.

The fair value of the reclassified assets, excluding accrued coupon interest, was SEK 95bn upon reclassification on 1 July and SEK 100bn on 31 December. Reclassification was not permitted during 2007.

The effects of the asset transfers, based on the fair values of the reclassified assets as of 1 July, are presented in the table below.

Reclassification values

SEKm	Loans and receivables	Available for sale	Held for trading
Structured credits	49,029	-43,412	-5,617
Financial institutions	40,458	-35,333	-5,125
Covered bonds, other	5,758	-4,087	-1,671
	95,245	-82,832	-12,413

The Group's estimate of the principal amounts (undiscounted cash flows) expected to be recovered from the reclassified financial assets is presented in the table below. The expected cash flows are to a large extent foreign currency-denominated, principally in euros (EUR 6bn) and US-dollar (USD 3.6bn). In addition to the principal amounts, SEB expects all interest payments to be paid in full. Of the SEK 95bn in financial assets reclassified as of July 1, SEK 89bn had floating rate and SEK 6bn had fixed rate coupons. The effective interest rate spreads for floating rate financial assets were between 0.25 and 1.90 per cent above interbank offered rates (based on the fair value of the reclassified instruments). The effective interest rates on fixed-coupon reclassified financial assets were between 3.0 and 6.0 per cent.

Expected cash flows

SEKm	<1 year	1-2 years	2-5 years	>5 years
Structured credits	3,628	3,789	12,330	32,027
Financial institutions		4,913	32,331	4,463
Covered bonds, other		40	4,110	1,724

The table below shows the Group's recognition of gains, losses, income and expenses in the income statement in respect of the reclassified financial assets. The interest income is gross and excludes portfolio funding costs. The effect from foreign exchange does not take into account the off-setting effect from financing the portfolio.

Profit or loss effect

SEKm	2008		2007
	After reclassification	Before reclassification	
Net interest income	1,959	1,811	3,900
Fair value change		-800	-1,344
Foreign exchange	13,699	8,176	837
Impairment	-	-	-

The accumulated fair value loss that the Group, upon reclassification, had recognised in the revaluation reserve in equity on Available-for-Sale assets amounted to SEK 1,967m.

If the Group had not reclassified financial assets during the year, fair value losses amounting to SEK 1,623m would have been recognised in profit or loss, of which SEK 460m in the third quarter and SEK 1,163m in the fourth quarter. SEK 5,252m would have been recognised in the revaluation reserve in equity, of which SEK 1,499m in the third quarter and SEK 3,753m in the fourth quarter.

Kilde: (Skandinaviska Enskilda Banken, 2009, s. 25)

Ser man på tabell 8 skiller Sparebank 1 SR-Bank seg negativt ut med tanke på i hvilken grad vi mener de overholder minstekravene til rapportering av reklassifiseringen. Dette er også det minste foretaket i utvalget, og er på grunn av sin størrelse muligens ikke i så stor grad objekt for offentlig granskende ettersyn (CESR-b, 2009). Dette er en mulig årsak til at foretaket har noe mangelfull informasjon i forhold til kravene. Vi har imidlertid et veldig begrenset utvalg, og kan dermed ikke uttale oss på generelt grunnlag.

Når det gjelder presentasjonen av de finansielle eiendelene, har vi sett at det mellom foretakene er stor samstemmighet om hvilke klasser av finansielle eiendeler som inngår i de

ulike kategoriene. Derimot er det en del variasjoner i hvordan foretakene har valgt å presentere sine kategorier av finansielle eiendeler. Det er også en del variasjon mellom foretakene når det gjelder i hvor stor grad de har overholdt opplysningskravene om reklassifisering av finansielle eiendeler.

4.3) US GAAP

Denne delen av oppgaven skal ta for seg rapporterte tall fra fire amerikanske Bank Holding Companies (BHC) for regnskapsåret 2008. Vi vil på lik linje som for foretakene som benytter IFRS forsøke å se de rapporterte opplysningene i forhold til det lovverket som er gjennomgått i teoridelen. I tillegg til å sammenligne de amerikanske selskapene, skal vi også se på eventuelle forskjeller som kan være forårsaket av ulik regnskapspraksis mellom USA og Skandinavia. Fokus vil også i denne delen av oppgaven ligge på kategorisering og måling, omfang av reklassifisering, nedskrivning og til slutt kravene til presentasjon.

4.3.1) Kategorisering og måling

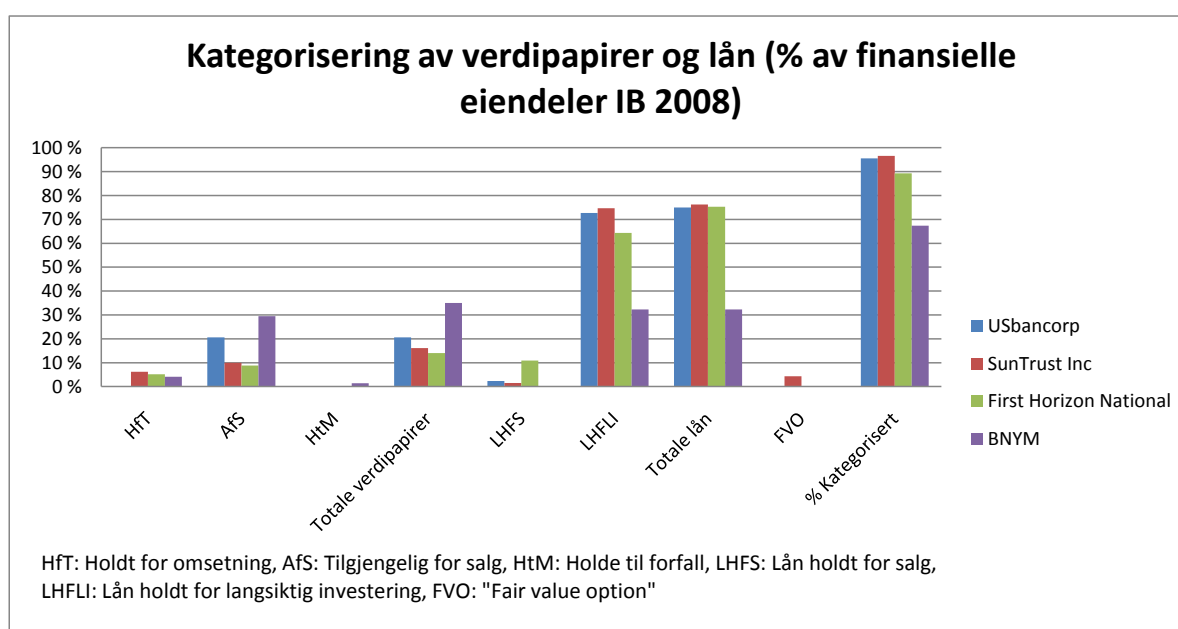
Som nevnt i teoridelen er det mange likheter i regelverket når det gjelder kategorisering og tilhørende måling av finansielle instrumenter i US GAAP og IFRS. Derimot er det i US GAAP i mindre grad så strenge krav til kategorisering av alle finansielle eiendeler på balansen. Det er kun verdipapirer og lån som må kategoriseres. Verdipapirer skal kategoriseres i henholdsvis én av tre mulige kategorier, mens lån skal kategoriseres i én av to mulige kategorier. De resterende finansielle eiendeler utover verdipapirer og lån vil i stor grad utgjøre en likviditetsportefølje. Oppgaven skal nå se på hovedtrekkene i kategoriseringen av de finansielle eiendelene til amerikanske foretak, og sammenligne dette med de skandinaviske.

I drøftelsen rundt kategoriseringen av de finansielle eiendelene under IFRS kom det fram at endringene man ser kan skyldes reklassifiseringer mellom kategoriene, eventuelle nedskrivninger, og nye tilganger og fraganger i perioden. Nye tilganger og fraganger i perioden vil kunne ha en vesentlig påvirkning på kategoriseringen, men er ikke mulig å kontrollere for.

Inngående balanse 2008

Vi velger å dele opp diskusjonen rundt kategoriseringen til å omhandle verdipapirer og lån hver for seg. I figur 13 og 14 har vi valgt å trekke ut verdier hvor "fair value option" for den enkelte kategori av finansielle eiendeler er benyttet. Som diskutert i teoridelen er ikke "fair value option" en egen kategori, men inngår i de andre beskrevne kategoriene av verdipapir og lån. Ved å trekke ut "fair value option" i en egen komponent blir tallene mer sammenlignbare med IFRS. Figurene viser kategoriseringen av verdipapirer og lån i forhold til totale finansielle eiendeler på balansen. Grafen helt til høyre viser summen av andeler av finansielle eiendeler som er kategorisert i verdipapirer og lån.

Figur 13: Kategorisering av verdipapirer og lån (IB 2008)

Verdipapirer

Av figur 13 ser vi at det er stor grad av likhet i kategoriseringen av verdipapirene til foretakene. Samtlige foretak har mest verdier plassert i kategorien "tilgjengelig for salg". Bank of New York Mellon (BNYM) skiller seg klart ut ved å ha 30 % av sine finansielle eiendeler i denne kategorien. Fordelen ved å ha store verdier plassert her, er at man slipper å innregne urealiserte gevinster og tap i resultatregnskapet, noe som bidrar til å dempe volatiliteten i resultatet.

”Holdt for omsetning” er den kategorien av verdipapirer etter ”tilgjengelig for salg” hvor foretakene har plassert størst verdier. Eneste foretak som ikke har verdipapirer holdt for handelsformål på kortsiktig basis er USBancorp. USBancorp har derimot høyere andel i kategorien ”tilgjengelig for salg” i forhold til de to andre foretakene i retail-segmentet.

Det er kun BNYM som ved inngangen til regnskapsåret 2008 har en positiv evne og hensikt til å holde en nevneverdig andel av sine verdipapirer til forfall, og som dermed er plassert i kategorien ”holde til forfall”. Dersom man ser på verdier plassert i verdipapirer i forhold til totale finansielle eiendeler ligger denne mellom 14 % og 21 % for retail-foretakene, og 35 % for investeringsbanken BNYM.

Suntrust Bank er det eneste foretaket som har valgt å benytte seg av muligheten til en tidligere implementering av ”fair value option”, da de har plassert ca 3 000 mill NOK av kategorien ”holdt for omsetning” inn her.

Lån

Dersom man ser på kategoriseringen av lån ved inngangen til regnskapsåret 2008, er det en klar trend at foretakene har mest verdier i kategorien ”lån holdt for langsiktig investering”. De tre retail-foretakene har mellom 64 % og 75 % av sine finansielle eiendeler i låneporteføljen som er holdt for investering, mens BNYM har i overkant av 30 %. First Horizon National har 64 % av sine lån i ”lån holdt for langsiktig investering”, som er lavest andel dersom man ser bort fra BNYM. På den andre siden har First Horizon National betydelig større andel av sine lån i kategorien ”lån holdt for salg”. De resterende tre foretakene har små eller ingen verdier av lån i denne kategorien, der målingen skjer til laveste verdi av kost eller fair value.

Totalt har de tre retail-foretakene nesten lik andel av sine finansielle eiendeler plassert i lånekategorier (75 %), mens andelen totale lån til BNYM er halvparten av dette (32 %). BNYM er et foretak som i høy grad er spesialisert på investeringstjenester, og det er dermed ikke overraskende å se at andelen verdipapirer i forhold til totale finansielle eiendeler er større.

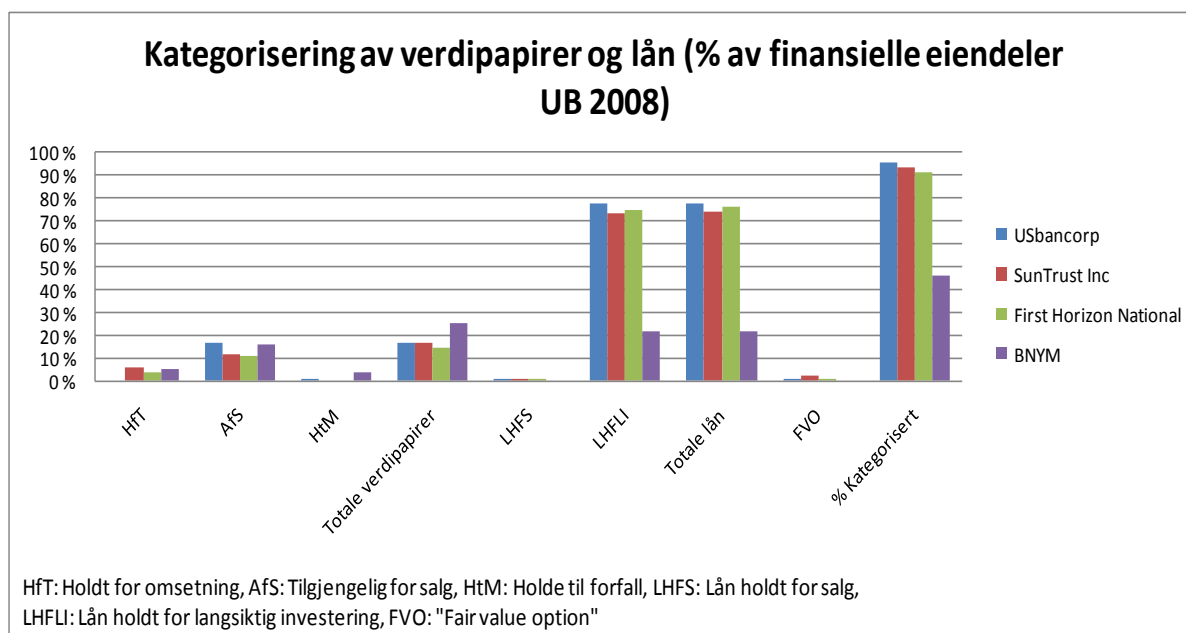
Som nevnt er det i US GAAP ikke like strenge krav om at alle de finansielle eiendelene skal kategoriseres. Av grafen helt til høyre ser man at dette gir utslag, spesielt for BNYM, da kun

67 % av de finansielle eiendelene er kategorisert i henhold til diskuterte standarder. De tre andre foretakene har tilsvarende kategorisert mellom 89 % og 97 %. De resterende finansielle eiendelene er i hovedsak plassert i likviditetsporteføljen, som først og fremst består av kontanter og andre rentebærende innskudd i sentralbanker og andre institusjoner. Leser man i notene fremgår det at disse eiendelene i all hovedsak måles til amortisert kost for samtlige foretak.

Utgående balanse 2008

Oppgaven vil nå kommentere de største endringene som er skjedd gjennom regnskapsperioden 2008 med tanke på kategorisering av finansielle eiendeler.

Figur 14: Kategorisering av verdipapirer og lån (UB 2008)

Den tilsvarende kategoriseringen av de finansielle eiendelene ved utgangen av regnskapsåret 2008 viser ikke radikale skift, men det har skjedd små endringer. Blant annet ser vi at alle foretakene i løpet av regnskapsperioden har valgt å benytte seg av "fair value option", som i hovedsak er valgt for lån i kategorien "lån holdt for salg" og verdipapirer i kategorien "holdt for omsetning". Benyttelsen av "fair value option" kan blant annet forklare noe av reduksjonen man ser for kategorien "lån holdt for salg" gjennom regnskapsperioden. I tillegg skyldes denne reduksjonen også reklassifiseringer som er gjort ut av kategorien i løpet av året. Blant annet ser man at First Horizon National har redusert sin andel av lån i kategorien "lån

holdt for salg” betraktelig i perioden, som vitner om at de i større grad har hensikt og evne til å holde lånene til forfall og dermed kategoriserer lånene i kategorien ”lån holdt for langsiktig investering”.

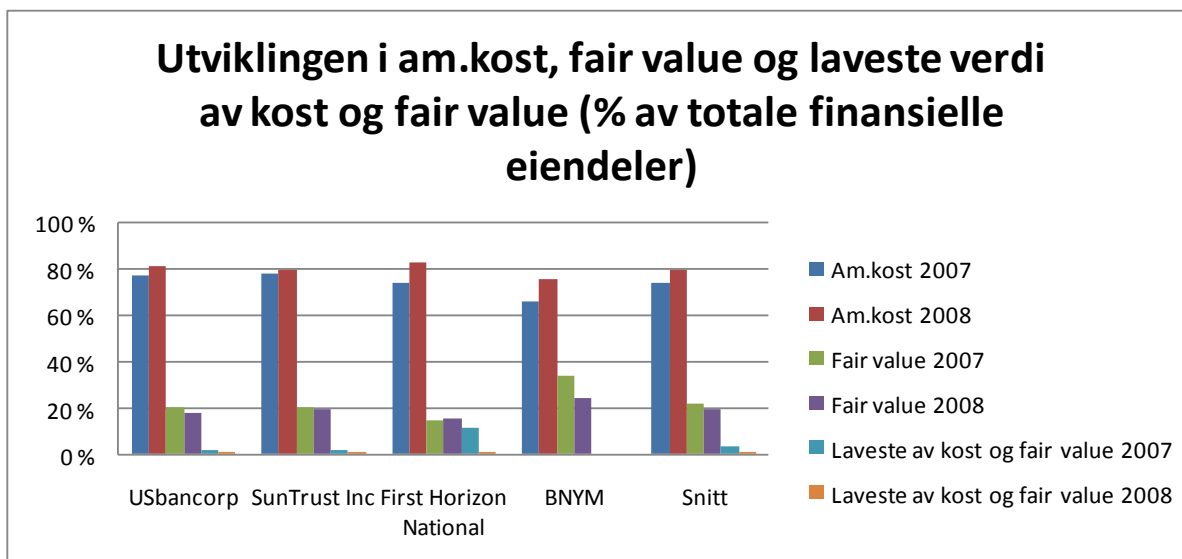
Når det gjelder verdipapirer i kategorien ”tilgjengelig for salg” ser man at USbancorp og BNYM har redusert sine andeler med henholdsvis 4 % og 14 % av totale finansielle eiendeler. Fra årsrapporten til BNYM kan det synes at denne reduksjonen i stor grad skyldes reklassifisering ut av kategorien og nedskrivning på verdipapirene i perioden. I tillegg har høyere urealiserte tap i perioden på verdipapirene også hatt påvirkning. På bakgrunn av dette ser vi at den totale andelen av finansielle eiendeler plassert i verdipapirer er synkende gjennom 2008.

BNYM har valgt ”fair value option” for ca 5 % av likviditetsporteføljen sin, en portefølje som for øvrig har økt kraftig gjennom året. Det at denne likviditetsporteføljen har opplevd en økning, gir utslag i hvor stor andel av de finansielle eiendelene som er kategorisert i verdipapirer og lån. Denne andelen er for BNYM redusert fra 67 % til 46 %. Den radikale endringen i likviditetsporteføljen skyldes i stor grad investorenes behov for mindre risikable investeringer.

Av figur 15 kan man se hvordan utviklingen i andeler av finansielle eiendeler målt til henholdsvis amortisert kost (”holde til forfall” og ”lån holdt for langsiktig investering”), fair value (”holdt for omsetning” og ”tilgjengelig for salg”) og laveste av kost og fair value har vært i regnskapsperioden 2008 for det enkelte foretak. Figuren viser fordelingen i forhold til totale finansielle eiendeler, det vil si inkludert likviditetsporteføljen. Som det fremgår er det for alle foretakene en tendens til at andel av finansielle eiendeler som måles til amortisert kost øker i løpet av perioden, mens andelen som måles til fair value er blitt redusert. USbancorp, Suntrust og First Horizon National sine skift kan i all hovedsak henføres til kategorier av verdipapirer og lån, siden deres andel av likviditetsporteføljen er tilnærmet konstant i perioden. BNYM opplevde på sin side en økning i sin likviditetsportefølje, og siden 95 % av denne porteføljen 31.12.08 ble målt til amortisert kost, kan mye av skiftet i målingen til amortisert kost henskrives til økningen i likviditetsporteføljen. Andelen av finansielle eiendeler som måles til laveste verdi av kost og fair value tilsvarer kategorien ”lån holdt for

salg”. På bakgrunn av kategoriens målemetode vil det være vanskelig å klart skille hvilke instrumenter som er målt til henholdsvis kost eller fair value.

Figur 15: Utvikling i forholdet mellom amortisert kost, fair value og laveste verdi av kost og fair value

Helt til høyre i figur 15 ser man gjennomsnittverdiene for de ulike målemetodene for henholdsvis IB og UB 2008. Gjennomsnittet for andelen av finansielle eiendeler som måles til fair value reduseres fra 22 % til 20 % i perioden. Når det gjelder andelen amortisert kost, øker denne fra 74 % til 80 %. Gjennomsnittet for finansielle eiendeler som måles til laveste verdi av kost eller fair value er blitt redusert fra 4 % til tilnærmet 0 % i løpet av 2008.

4.3.1.1) US GAAP og IFRS i forhold til kategorisering

På bakgrunn av at det eksisterer ulike kategorier for de finansielle eiendelene i US GAAP og IFRS, vil det være vanskelig å få en direkte sammenligning. Derimot er det klare likhetstrekk mellom enkelte av kategoriene. Ser vi først på kategorien ”tilgjengelig for salg”, er denne tilnærmet likt definert i de to regelverkene, men vi ser likevel en tendens til at amerikanske foretak holder større prosentvise verdier i forhold til skandinaviske. Kategorien ”holdt for omsetning” er også tilnærmet likt definert i de to standardene, men her ser vi en klar tendens til at skandinaviske foretak holder større andeler i forhold til de amerikanske. Når det gjelder kategorien ”holde til forfall” er denne lite benyttet i foretakene både i Skandinavia og USA.

Utlånsporteføljen er i de skandinaviske foretakene i stor grad plassert i kategorien ”utlån og fordringer”, og denne kan dermed sammenlignes med kategorien ”lån holdt for langsiktig investering” i US GAAP. Det er en tendens til at de amerikanske foretakene har større andeler av sine finansielle eiendeler i denne lånekategorien. På bakgrunn av dette kan det synes at amerikanske foretak har større andeler av finansielle eiendeler i utlån. Derimot vil det være vanskelig å si noe konkret om dette siden man i IFRS kan velge å holde deler av sine utlån i andre kategorier, spesielt ”fair value option”.

Ser vi til slutt på bruken av ”fair value option” er det her forskjeller i benyttelsen av denne adgangen mellom foretakene som rapporterer etter IFRS og US GAAP. Som nevnt er det flere kriterier knyttet til benyttelsen av ”fair value option” under IFRS, men likevel er det en klar tendens til at de skandinaviske foretakene i mer utstrakt grad bruker denne muligheten. Mye av dette kan skyldes at ”fair value option” først ble implementert i US GAAP for regnskapsåret 2008, med mulighet for tidlig anvendelse allerede fra 2007.

Basert på oppgavens datagrunnlag er det for de amerikanske foretakene en klar vridning mot at andelen finansielle eiendeler som måles til amortisert kost øker gjennom regnskapsperioden 2008. De skandinaviske foretakene derimot har ingen klare tegn til tilsvarende vridning i målemetode sett under ett. Det vil derimot være vanskelig å konkludere med at ulike regnskapsregler har påvirkning på denne omtalte vridningen.

Ser man på andelen av finansielle eiendeler som måles til amortisert kost i forhold til fair value, er det en klar trend at foretak i Skandinavia holder større andeler i kategorier som blir målt til fair value i forhold til de amerikanske.

4.3.2) Reklassifisering

US GAAP tillot reklassifiseringer av enkelte finansielle eiendeler allerede før hendelsene i de finansielle markedene høsten 2008. Denne delen av oppgaven skal se i hvilken grad de amerikanske foretakene i vårt datamateriale benyttet seg av muligheten til å reklassifisere finansielle eiendeler regnskapsperioden 2008 i henhold til standardene som er diskutert i teoridelen. Deretter skal vi på best mulig måte sammenligne dette med omfanget av tilsvarende reklassifiseringer for de skandinaviske foretakene.

4.3.2.1) Omfang

I gjennomgangen av aktuelle standarder i US GAAP med hensyn på reklassifisering kom det frem at det eksisterer en rekke muligheter for å reklassifisere finansielle eiendeler, avhengig av hvilken kategori instrumentet er plassert i. I vårt datagrunnlag har foretakene i noe grad benyttet seg av disse mulighetene. Av de fire foretakene vi har sett på, har alle fire reklassifisert deler av sine finansielle eiendeler. Alle har gjort én reklassifisering hver. USbancorp, Suntrust og First Horizon National har alle utført en reklassifisering i forbindelse med sine kategorier av lån, da henholdsvis fra kategorien ”lån holdt for salg” til kategorien ”lån holdt for langsiktig investering”. BNYM har på sin side foretatt en reklassifisering av verdipapirer fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til kategorien ”holde til forfall”.

Tabell 9: Prosentvis omfang av reklassifisering

Prosentvis omfang av reklassifisering				
Finansielle foretak	Type reklassifisering	Prosent reklassifisert ut av respektive kategorier ift. IB tall for kategorien	Prosent reklassifisert ift. snitt totale finansielle eiendeler	Total verdi som er reklassifisert (mill NOK)
USbancorp	Fra "lån holdt for salg" til "lån holdt langsiktig investering"	-	-	Verdi ikke spesifisert
SunTrust Inc	Fra "lån holdt for salg" til "lån holdt langsiktig investering"	26,0 %	0,4 %	4592
First Horizon National	Fra "lån holdt for salg" til "lån holdt langsiktig investering"	13,3 %	1,6 %	3499
BNYM	Fra AfS til HtM	13,1 %	3,4 %	42693
<i>Snitt:</i>	-	-	1,8 %	16928

AfS: Tilgjengelig for salg, HtM: Holde til forfall

Reklassifiseringer av lån

Av tabell 9 ser man at det er reklassifisert betydelige verdier fra ”lån holdt for salg” til ”lån holdt for langsiktig investering”. USbancorp har ikke opplyst i notene hvor store verdier de har reklassifisert. Samlet for de to foretakene som har gitt opplysninger om dette, er lån med verdier tilsvarende 8 091 mill NOK blitt reklassifisert. Av dette har Suntrust reklassifisert 4 592 mill NOK og First Horizon National 3 499 mill NOK. Dette er verdier som tilsvarer 0,4 % av gjennomsnittet for Suntrust sine totale finansielle eiendeler, og 1,6 % av First Horizon National sine gjennomsnittlige finansielle eiendeler. Sett i forhold til de skandinaviske

foretakene, er dette på tilsvarende nivå (se tabell 5). 26 % av det som var kategorisert i ”lån holdt for salg” ved inngangen til regnskapsperioden 2008 ble for Suntrust reklassifisert ut av denne kategorien. Tilsvarende tall for First Horizon National var 13,3 %. Det er på bakgrunn av omstendighetene i markedene høsten 2008 ikke overraskende at det er denne reklassifiseringen av lån som er blitt foretatt. Ved en slik reklassifisering må man endre hensikt og evne til å måtte holde eiendelen til forfall, samtidig som målemetoden endres til konsekvent bruk av amortisert kost med nedskrivning under gitte omstendigheter.

Reklassifiseringer av verdipapirer

BNYM har foretatt den største reklassifiseringen hva angår verdi og andel av gjennomsnittlige finansielle eiendeler gjennom sin reklassifisering fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til kategorien ”holde til forfall”. Som det fremgår av tabell 9 har de reklassifisert verdier for 42 698 mill NOK. Dette tilsvarte 3,4 % av foretakets gjennomsnittlige totale finansielle eiendeler for perioden 2008, og 13,3 % av verdiene som var kategorisert i ”tilgjengelig for salg” ved inngangen til regnskapsperioden. En slik reklassifisering forteller oss at foretaket har hensikt og evne til å holde disse verdipapirene til forfall, samt at de i mindre grad ønsker urealiserte fair value endringer over balansen.

4.3.2.2) Påvirkning på resultat og ”other comprehensive income”

Som diskutert i teoridelen er det i US GAAP færre og mindre detaljerte krav i forhold til IFRS om hva som skal vises i årsrapporten i forbindelse med reklassifisering av finansielle eiendeler. Som en konsekvens av dette vil det for foretakene som rapporterer etter US GAAP være vanskelig å kunne avdekke eksakte tall på eventuelle påvirkninger på resultat og ”other comprehensive income” som følge av reklassifiseringen. Derimot vil det på generelt grunnlag ikke være unaturlig å tro at samtlige av foretakene som gjennomførte reklassifiseringer har opplevd forbedringer i resultat og ”other comprehensive income”.

Foretakene som reklassifiserte deler av låneporteføljen fra kategorien ”lån holdt for salg” til ”lån holdt for langsiktig investering” vil unngå å måtte nedskrive de reklassifiserte lånene til fair value, som ved utgangen av 2008 var lavere enn kostprisen. De reklassifiserte lånene blir imidlertid et objekt for nedskrivninger, men denne nedskrivningen tar utgangspunkt i

nåverdiene av forventede fremtidige kontantstrømmer. Dette er en verdi som i mindre grad blir påvirket av fair value endringer i markedet.

BNYM utførte reklassifiseringer fra kategorien ”tilgjengelig for salg” og til ”holde til forfall”. Gjennom denne reklassifiseringen unngikk man regnskapsføring av fremtidige urealiserte gevinster og tap over ”other comprehensive income” for de reklassifiserte verdipapirene. Urealiserte gevinster og tap, som allerede var innregnet i ”other comprehensive income”, skal som kjent amortiseres over verdipapirenes gjenværende levetid og innregnes i resultatregnskapet. Dette var i notene til årsrapporten opplyst om at tilsvarte ca 3 800 mill NOK. De reklassifiserte verdipapirene vil være objekt for nedskrivninger, men denne behandlingen vil være lik som i den kategorien de var reklassifisert fra.

4.3.2.3) US GAAP og IFRS i forhold til reklassifisering

Dersom man ser på omfanget av reklassifiseringen for de amerikanske foretakene, og sammenligner det med de skandinaviske, er trenden at det blir reklassifisert fra kategorier som måles til fair value og til kategorier som måles til amortisert kost. Her er det med andre ord en klar likhet mellom de amerikanske og skandinaviske foretakene.

Det er likevel på bakgrunn av vårt datamateriale grunnlag for å påstå at det eksisterer enkelte forskjeller. Antall reklassifiseringer er større for de skandinaviske foretakene, da mange av disse har valgt å benytte seg av flere typer reklassifiseringer. I snitt har de skandinaviske foretakene utført 1,2 reklassifiseringer hver, noe som er i tråd med hva som er avdekket i tidligere nevnt rapport fra CESR. Tilsvarende tall for de amerikanske foretakene i vårt datagrunnlag er 1 reklassifisering i snitt, men her utfører ingen foretak flere enn en type hver. Siden det er utført så få reklassifiseringer i de amerikanske foretakene, ser vi også at det til sammen kun er to typer av reklassifiseringer som er benyttet. Til sammenligning er tilsvarende antall for de skandinaviske foretakene fem. Det vil si at alle typene av reklassifiseringer i IFRS, som ble lovlige som følge av finanskrisen, ble benyttet av de skandinaviske foretakene.

Når det gjelder reklassifiserte eiendeler per foretak i andel av totale finansielle eiendeler, er det vanskelig å fastslå at det eksisterer forskjeller mellom foretak i USA og Skandinavia. Gjennomsnittet for de foretakene som har reklassifisert, og gitt opplysninger om dette, er

henholdsvis 1,8 % og 2,8 % (se tabell 5 og 9). På bakgrunn av dette ser man dermed en tendens til at det er snakk om større andeler for foretakene i Skandinavia.

Reklassifiseringens påvirkning på resultat og "other comprehensive income" har ikke kunnet bli avdekket kvantitativt for de amerikanske foretakene. Det resulterer i at det ikke er mulig å utføre en fullstendig sammenligning av dette aspektet ved reklassifiseringen mellom amerikanske og skandinaviske foretak. De skandinaviske foretakene rapporterte om vesentlige påvirkninger på resultat og "other comprehensive income" som følge av reklassifiseringen, og det er på bakgrunn av dette ikke grunn til å tro at det vil være radikalt forskjellig utfall på dette området for de amerikanske foretakene.

I utgangspunktet skulle vi anta at de amerikanske foretakene i større omfang hadde gjort reklassifiseringer av finansielle eiendeler da disse er antatt å ha hatt en større eksponering for finanskrisen. Vi ser tendenser til at dette ikke er tilfelle, siden de skandinaviske foretakene både har gjort flere reklassifiseringer, og i snitt reklassifisert relativt større verdier. Noe av dette kan muligens forklares gjennom at de skandinaviske foretakene i større grad holdt finansielle eiendeler til fair value, en målemetode foretakene gjerne ønsket å komme seg ut av under de rådende omstendighetene. Derimot er det grunn til å tro at hovedårsaken til at omfanget av reklassifisering var større i Skandinavia enn i USA antakelig skyldes IFRS sin mulighet til å tilbakedatere reklassifiseringene til 1. juli. Foretakene hadde da kunnskap om utviklingen i markedene og kunne dermed unngå store tap i resultatregnskapene og "other comprehensive income" for tredje kvartal. Denne tilbakedateringen var ikke lovlig i US GAAP. Det vil dermed være grunnlag for å påstå at forskjeller i omfang av reklassifisering delvis kan skyldes ulike regnskapsregler.

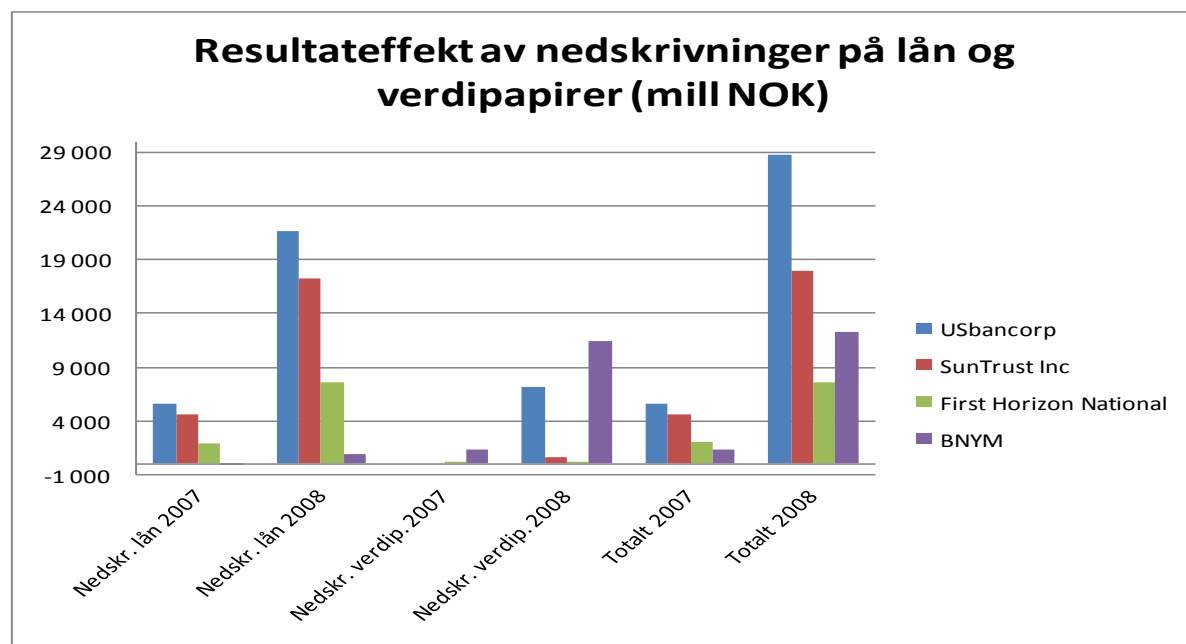
I tillegg har reklassifisering vært lovlig i USA uavhengig av finanskrisen, noe som kan ha bidratt til at foretakene har gjort reklassifiseringer i forkant av regnskapsperioden 2008. Fra årsrapportene for 2008 ser vi at mange av de amerikanske foretakene utførte til dels omfattende reklassifiseringer i foregående regnskapsperioder.

4.3.3) Nedskrivning

I diskusjonen om nedskrivningsreglene for finansielle eiendeler under US GAAP påpekte vi at det eksisterer enkelte forskjeller mellom US GAAP og IFRS. Når det gjelder verdipapirer,

er behandlingen ulik med tanke på hvilken verdi instrumentet skal skrives ned til, og når dette skal skje. Behandlingen av nedskrivning på lån i US GAAP er imidlertid stort sett samsvarende med IFRS. Oppgaven skal nå forsøke å se på om forskjellene i lovverket gir utslag i omfanget av nedskrivningen, og om dette eventuelt kan forklare noe av forskjellene i omfanget av reklassifisering mellom amerikanske og skandinaviske finansielle foretak.

Figur 16: Resultateffekt av nedskrivninger på lån og verdipapirer

Lån

Det kom frem i gjennomgangen av nedskrivningsreglene at det kun er lån i kategorien ”lån holdt for langsiktig investering” som er objekt for nedskrivning under US GAAP. Som mål på nedskrivningen for lån benytter vi resultateffekten som er rapportert i resultatregnskapet for 2007 og 2008. Denne resultateffekten tilsvarer for foretakene i vårt utvalg nye avsetninger for tap på utlån for tilhørende regnskapsperiode. Vi ser på avsetningen som det faktiske tapet foretakene forventer å måtte ta på bakgrunn av hendelser inneværende regnskapsperiode. Av figur 16 fremgår det at samtlige foretak har rapportert minst fire ganger så store avsetninger for 2008 sammenlignet med året før. Dette forteller oss at foretakene på bakgrunn av markedsforholdene i 2008 finner det sannsynlig å ikke kunne inndrive alle beløpene i henhold til lånekontraktene, og at det dermed forventes store tap etter hvert som disse lånene forfaller. Dette samsvarer i stor grad med hva man så var tilfellet for de skandinaviske foretakene.

BNYM er det foretaket med færrest avsetninger i absolutt verdi på lån, noe som har sammenheng med at foretaket har relativt mindre verdier kategorisert her.

Verdipapirer

Verdipapirer i kategorien ”tilgjengelig for salg” og ”holde til forfall” skal som det ble diskutert i teoridelen være objekt for nedskrivning dersom et verdifall i fair value til under amortisert kost er sett på som annet enn midlertidig. Nedskrivningene på verdipapirer er lest rett ut av årsrapportene, og går direkte over resultatregnskapet. Av figur 16 ser man at det er en klar trend at foretakene anser større verdifall som annet enn midlertidig i regnskapsperioden for 2008 enn 2007. Det er i hovedsak verdifall på instrumenter i kategorien ”tilgjengelig for salg” som er blitt objekt for nedskrivning i perioden. BNYM har den klart største nedskrivningsposten på verdipapirer i forhold til lån, noe som har sammenheng med hvilke kategorier av instrumenter de har på balansen.

Som nevnt er nedskrivningen av verdipapirer et resultat av subjektive vurderinger av hva som ansees som midlertidige verdifall eller ikke. I regnskapene var det store verdier per 31.12.08 som ble ansett som midlertidige verdifall, og flere av foretakene ga uttrykk for at ytterligere nedskrivninger kunne skje påfølgende regnskapsperiode som følge av endringer i oppfatningen av verdifallets midlertidighet.

4.3.3.1) US GAAP og IFRS i forhold til nedskrivning

Dersom man sammenligner omfanget av nedskrivninger på lån og verdipapirer for amerikanske og skandinaviske foretak er det en klar tendens at disse verdiene har opplevd en sterk økning fra 2007 til 2008. Dette kan i stor grad forklares med de vanskelige forholdene i de finansielle markedene høsten 2008. Vi har sett på forskjeller mellom amerikanske og skandinaviske foretak ved å benytte resultateffekten av nedskrivninger på lån og verdipapirer som andel av henholdsvis inngående balanse for totale finansielle eiendeler målt til amortisert kost og inngående balanse for kategoriene ”holde til forfall” og ”tilgjengelig for salg” (se tabell 10).

Tabell 10: Omfang av nedskrivninger på lån og verdipapirer

Omfang av nedskrivninger på lån og verdipapirer 2008 (%)		
Finansielle foretak	Nedskrivn. på lån ift. IB am.kost¹	Nedskrivn. på verdip. ift IB HtM og AfS
<i>Skandinaviske foretak:</i>		
Handelsbanken	0,1 %	
SEB	0,2 %	0,3 %
Swedbank	0,4 %	
DnBNOR	0,4 %	
Sparebank 1 SR-bank	0,4 %	
Danske Bank	0,7 %	
Jyske Bank	0,8 %	
Nordea	0,2 %	
Sydbank	0,7 %	
Nykredit Realkredit	1,1 %	
<i>Snitt</i>	0,5 %	0,0 %
<i>Amerikanske foretak:</i>		
USbancorp	2,0 %	2,4 %
SunTrust Inc	2,0 %	0,5 %
First Horizon National	4,9 %	0,0 %
BNYM	0,3 %	3,3 %
<i>Snitt</i>	2,3 %	1,6 %
¹ Am.kost for amerikanske foretak er beregnet på grunnlag av LHFLI HtM: Holde til forfall, AfS: Tilgjengelig for salg, LHFLI: "Lån holdt for langsiktig investering"		

Av tabellen fremgår det at det for de amerikanske foretakene prosentvis er utført større nedskrivninger på lån og verdipapirer i perioden. Siden vi har påpekt at behandlingen av nedskrivning på lån i stor grad er lik for de amerikanske og skandinaviske foretakene, vil ikke benyttelsen av de forskjellige regnskapsregelverkene ha særlig påvirkning her.

Dersom man ser på regelverkene i forhold til nedskrivning av verdipapirer er det som nevnt forskjeller i behandlingen. I US GAAP har man ikke lov å reversere tidligere nedskrivninger, samt at man i tillegg baserer nedskrivningen på til dels subjektive oppfattelser om verdifallet er annet enn midlertidig. Dette vil kunne tale for at man kan oppleve større nedskrivningstap under IFRS enn i US GAAP. På den andre siden skal man i US GAAP skrive ned til fair value istedenfor nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med opprinnelig effektiv rente slik som under IFRS. Dette kan tale for at eventuelle nedskrivninger man må ta i US GAAP vil kunne være av en større verdi under de rådende markedsforholdene høsten 2008. På bakgrunn av resultatene fra datamaterialet kan det synes at det er den siste effekten som har hatt størst påvirkning. Samtidig vil det være naturlig å anta at de finansielle

foretakene i USA i større grad var eksponert for finanskrisen sammenlignet med de skandinaviske.

Under analysen av IFRS prøvde vi å se på hvilke påvirkning nedskrivningsreglene hadde for omfanget av reklassifiseringer. Dette var ikke mulig å finne kvantitative data på. Av samme årsaker har det heller ikke latt seg gjøre å finne nedskrivningsreglenes påvirkning på omfanget av reklassifiseringer under US GAAP. Det er ut ifra dette vanskelig å påvise hvilken effekt nedskrivningsreglene har hatt for omfanget av reklassifiseringer. Ut ifra et teoretisk perspektiv har vi imidlertid sett at forskjellene i regelverkene er av en slik karakter at de mest sannsynlig vil ha en praktisk påvirkning.

4.3.4) Presentasjon i forhold til minstekrav

US GAAP har som nevnt ingen egen standard om hva som skal vises i forbindelse med finansielle instrumenter. Vi har tidligere gått gjennom de viktigste opplysningskravene som går på kategorisering og reklassifisering. Kravene som finnes er etter vår mening mindre detaljerte, da særlig med tanke på reklassifisering. Dette har som kjent medført at det er vanskelig å få informasjon om hvor stor påvirkning eventuelle reklassifiseringer har hatt på resultatet og ”other comprehensive income” for de amerikanske foretakene.

Samtlige årsrapporter med tilhørende noter har slik vi ser det gitt opplysninger som tilfredsstillende de kravene som er framsatt i regelverket, med tanke på kategorisering og reklassifisering. Tre av fire foretak har reklassifisert lån, noe det i regelverket ikke er spesielle opplysningskrav om. Likevel ser vi at to av de tre foretakene velger å oppgi hvor mye som er reklassifisert, og dermed går utover minstekravet på dette området. Resultat- og balansepåvirkninger av eventuelle reklassifiseringer av finansielle eiendeler er noe som kan være interessant for investorer og andre interessenter i foretaket. Dette er det imidlertid ikke krav om.

4.3.4.1) US GAAP og IFRS i forhold til opplysningskrav

Kategorisering

IFRS og US GAAP har i utgangspunktet forholdsvis like krav til hva som skal vises med hensyn på kategoriseringen av finansielle eiendeler, og mange av kategoriene er relativt likt definert. IFRS stiller imidlertid krav til at alle de finansielle eiendelene skal kategoriseres i én av de fire kategoriene. US GAAP på sin side stiller spesifikke krav til verdipapirer og lån, men ikke for finansielle eiendeler i sin helhet. Vi så i gjennomgangen av de skandinaviske foretakenes årsrapporter at alle etter vår mening overholdt minstekravene til presentasjon av kategoriene, men at det er variasjoner i hvordan de velger å presentere kategoriseringen. De amerikanske foretakene var her i større grad samstemte i presentasjonen.

Reklassifisering

Når det gjelder opplysningskrav i forbindelse med reklassifisering av finansielle eiendeler er det derimot betydelige forskjeller. IFRS stiller langt mer omfattende krav om hva som skal vises i forbindelse med en reklassifisering enn hva US GAAP gjør. Dette resulterer i at mer relevant informasjon har blitt gitt, selv om enkelte foretak etter vår mening ikke har overholdt alle kravene. De relativt strenge opplysningskravene må sees i sammenheng med de forholdene som var gjeldende da adgangen til å kunne reklassifisere finansielle eiendeler ble innført i IFRS.

4.4) Kapitaldekningsregulering

Som nevnt i teoridelen må finansielle foretak forholde seg til mer enn kun regnskapsregler. Det eksisterer i tillegg krav fra myndighetene om minimum kapitaldekning, som blant annet skal virke som en buffer for innskytere og kreditorer. Siden kapitaldekningsreglene bygger på samme rammeverk, vil de nasjonale kravene i stor grad være samsvarende. Det ble kort gjennomgått hvordan man via finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” kan få en gunstigere beregning av kjernekapitalen. Oppgaven skal i denne delen forsøke å se på effekten av denne behandlingen, og vurdere om dette kan ha hatt påvirkning på omfanget av reklassifisering av finansielle eiendeler.

4.4.1) Påvirkning på kategorisering og reklassifisering av finansielle instrumenter

Det fremgår av diskusjonen over om kapitaldekningsregelverket at det for finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” eksisterer en særskilt behandling. Stort sett er det slik at eventuelle urealiserte tap i perioden på alle eller deler av instrumentene i denne kategorien skal tillegges kjernekapitalen. Eventuelle urealiserte gevinster skal på sin side ikke medregnes i kjernekapitalen. Dette gjelder som kjent for alle landene vi har sett på, med unntak av Danmark. Med hensyn på kapitaldekning har ikke det danske regelverket særskilt behandling av finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg”. Det vil dermed være vanskelig å avdekke hvilke potensielle effekter på kapitaldekningen disse instrumentene har.

Skandinavia

Vi har forsøkt å se på om kapitaldekningsreglene kan forklare noe av omfanget av reklassifiseringen av finansielle eiendeler. På bakgrunn av det diskuterte regelverket vil det være foretak som ikke er aktuelle. Sydbank, Jyske Bank og DnBNOR har ingen finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg”. Nykredit Realkredit, Swedbank og Sparebank 1 SR-Bank har finansielle eiendeler i ”tilgjengelig for salg”, men dette er egenkapitalinstrumenter som ikke har noen spesielt gunstig påvirkning på kjernekapitalen. Nordea har rentebærende instrumenter i kategorien ”tilgjengelig for salg”, men ingen urealiserte tap på disse i regnskapsperioden og følgelig ingen gunstig påvirkning på kjernekapitalen.

Danske Bank utfører i løpet av regnskapsperioden 2008 store reklassifiseringer til kategorien ”tilgjengelig for salg”, men siden regulerende myndigheter i Danmark ikke særskilt gunstiggjør finansielle eiendeler i denne kategorien, kan ikke dette sees på som underliggende faktor for reklassifiseringen.

Tabell 11: Effekt av AfS instrumenter på kapitaldekning

Effekt av AfS instrumenter på kapitaldekning		
Finansielle foretak	2007	2008
<i>SEB:</i>		
Tilleggspost for urealiserte tap på AfS finansielle instrumenter	517	2769
Kjernekapital	65737	74563
Beregningsgrunnlag	761313	891572
Kjernekapital ratio med AfS instrumenter	8,63 %	8,36 %
Kjernekapital ratio uten AfS instrumenter	8,57 %	8,05 %
<i>Handelsbanken:</i>		
Tilleggspost for urealiserte tap på AfS finansielle instrumenter	458	2118
Kjernekapital	59316	68587
Beregningsgrunnlag	966852	1116427
Kjernekapital ratio med AfS instrumenter	6,13 %	6,14 %
Kjernekapital ratio uten AfS instrumenter	6,09 %	5,95 %

SEB reklassifiserte 74 897 mill NOK ut av kategorien ”tilgjengelig for salg”, en prosentvis stor andel av inngående balanse for denne kategorien. Likevel hadde foretaket ved regnskapsperiodens slutt store verdier i ”tilgjengelig for salg”, noe som tyder på at de valgte å kategorisere nye tilganger her. Som man ser av tabell 11 hadde foretaket 2 769 mill NOK i urealiserte tap på finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” i 2008 som ble lagt til kjernekapitalen. Disse urealiserte tapene må skyldes annet enn svekket kredittverdighet. Dersom disse instrumentene hadde blitt kategorisert i kategoriene ”holdt for omsetning” eller ”fair value option”, ville mye av dette tapet mest sannsynlig vært innregnet i resultatregnskapet. Dette ville redusert kjernekapitalen gjennom et lavere resultat. Av tabell 11 fremgår det at kjernekapitalraten dermed ville blitt forverret, fra 8,36 % til 8,05 %. I denne beregningen har vi ikke tatt hensyn til skatteeffekter. Det er også tydelig å se at foretaket har opplevd betydelig større akkumulerte urealiserte tap på finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” i 2008, enn året før.

Handelsbanken på sin side reklassifiserte netto 15 691 mill NOK ut av ”tilgjengelig for salg”, og reduserte verdien i denne kategorien betraktelig gjennom året. Ved regnskapsperiodens slutt rapporterte de om urealiserte tap på 2 118 mill NOK på finansielle eiendeler som ga positiv effekt på kjernekapitalen. Dersom disse instrumentene i stedet hadde vært kategorisert i kategoriene ”holdt for omsetning” eller ”fair value option”, ville kapitaldekningen blitt redusert med 0,19 %, gitt samme forutsetninger som under SEB.

Det har i 2008 vært kun to foretak som har reklassifisert til kategorien ”tilgjengelig for salg”, og bare ett av disse foretakene har hatt en positiv netto reklassifiseringseffekt på kategorien. På bakgrunn av dette er det vanskelig å kunne konkludere med at kapitaldekningsreglene i landene i Skandinavia har hatt påvirkning på omfanget av reklassifiseringen av finansielle eiendeler. Derimot har vi gjennom undersøkelsen sett at reklassifiseringen av de finansielle eiendelene har hatt gunstig påvirkning på resultat og ”other comprehensive income”. Dette vil videre påvirke egenkapitalen til selskapet, og dermed også kapitaldekningen.

USA

Kapitaldekningsreglene i USA gir foretakene lov til å legge til netto urealiserte tap på alle ”equity securities” i kategorien ”tilgjengelig for salg”. Dette gir, som i Skandinavia, foretakene mulighet til en gunstigere utregning av kjernekapitalen gjennom å ha finansielle eiendeler kategorisert i ”tilgjengelig for salg”. Som diskutert over har de fleste amerikanske foretakene store verdier i kategorien ”tilgjengelig for salg”, men ut ifra regnskapene er det vanskelig å se hvor stor andel av disse instrumentene som er ”equity securities” (på generelt grunnlag er denne andelen liten). I tillegg er det kun USbancorp og BNYM som viser en form for utregning av kjernekapitalen, men det fremgår ikke hva som skyldes urealiserte tap på ”equity securities” i kategorien ”tilgjengelig for salg”. Som kjent er det også kun BNYM som har reklassifisert verdipapirer, da dette var fra kategorien ”tilgjengelig for salg” til ”holde til forfall”. På bakgrunn av disse faktorene har det vært vanskelig å utføre konkrete beregninger, men vi vet at kapitaldekningsreglene uansett er noe foretakene må forholde seg til.

4.4.1.1) US GAAP og IFRS i forhold til kapitaldekningsregulering

På bakgrunn av vårt datamateriale, og utregninger som det har vært mulig å utføre, kan det vanskelig hevdes at de nasjonale myndigheters kapitaldekningsregler har hatt særlig påvirkning på omfanget av reklassifisering. Selv om det er forskjeller mellom USA og Skandinavia angående hvilke finansielle eiendeler i kategorien ”tilgjengelig for salg” som potensielt kan gi gunstig påvirkning på kjernekapitalen, har dette mest sannsynlig ikke hatt merkbar effekt på reklassifiseringen. Derimot har vi påpekt at reklassifiseringen av de finansielle eiendelene mest sannsynlig har hatt positiv effekt på kapitaldekningen til det enkelte foretak.

5) KONKLUSJON

I denne oppgaven har vi foretatt en studie av den regnskapsmessige behandlingen av finansielle instrumenter i Europa og USA. Fokuset har ligget på adgangen til å reklassifisere enkelte finansielle eiendeler. Gjennom en teoretisk og praktisk tilnærming har vi forsøkt å besvare problemstillingen som kom til uttrykk innledningsvis.

Omfang

Det er på bakgrunn av vår analyse grunnlag for å påstå at det eksisterer enkelte forskjeller i omfanget av reklassifisering av finansielle eiendeler for finansielle foretak som rapporterer etter IFRS i forhold til foretak som rapporterer etter US GAAP.

Gjennomsnittlig antall reklassifiseringer er større for de skandinaviske foretakene. I tillegg har mange av disse valgt å benytte seg av flere typer reklassifiseringer. De amerikanske foretakene har kun valgt å utføre én type reklassifisering hver. Til gjengjeld valgte alle de amerikanske foretakene i vårt utvalg å reklassifisere. Antall typer reklassifiseringer som ble benyttet var fem i Skandinavia og to i USA. Snittverdien av de reklassifiserte eiendelene i forhold til totale finansielle eiendeler var høyere i Skandinavia enn i USA.

Reklassifiseringens påvirkning på resultat og "other comprehensive income" har ikke kunnet bli avdekket kvantitativt for de amerikanske foretakene. Det har resultert i at det ikke var mulig å utføre en fullstendig sammenligning av dette aspektet ved reklassifiseringen mellom amerikanske og skandinaviske foretak. Vi kan på bakgrunn av opplysninger som er gitt i regnskapene konkludere med at de skandinaviske foretakene som følge av reklassifiseringen opplevde betydelige forbedringer på resultatet og "other comprehensive income". Samlet resultateffekt for de syv foretakene i Skandinavia som reklassifiserte var 8 377 mill NOK. Samlet effekt på "other comprehensive income" var 5 866 mill NOK.

Årsaker

Når det gjelder årsaker bak forskjellene i omfang har vi fokusert på om dette kan forklares med ulik regnskapsmessig behandling, og eventuelt andre regulerende myndigheters krav.

I drøftelsen om kategorisering og måling kom det frem at forskjellene mellom IFRS og US GAAP var relativt små. Definisjonene på de ulike kategoriene av finansielle instrumenter er i stor grad overlappende mellom de to regnskapsregelverkene. Resultatene av de innsamlede dataene viste en tendens til at andelen av finansielle eiendeler målt til fair value var større i Skandinavia. Dette kan være en årsak til at vi ser større omfang av reklassifiseringer i Skandinavia, ettersom foretakene i markeder med sterkt fallende verdier ikke ønsker en slik type måling. Til tross for dette var det de amerikanske foretakene som hadde en karest tendens til vridning mot amortisert kost gjennom regnskapsperioden 2008. Dette forteller oss at det er andre faktorer i tillegg til reklassifisering som vil ha påvirkning på kategoriseringen.

Når det gjelder adgangen til reklassifisering av finansielle instrumenter i US GAAP i forhold til IFRS, har vi sett at det på enkelte punkter er forskjeller i regelverket. I utgangspunktet skulle vi anta at de amerikanske foretakene i større grad hadde gjort reklassifiseringer av finansielle eiendeler, da disse var antatt å ha større eksponering for finanskrisen. Vi ser imidlertid tendenser til at dette ikke stemmer. Årsaken tror vi i stor grad kan forklares med IFRS sin mulighet til å tilbakedatere reklassifiseringene til 1. juli. Foretakene hadde da kunnskap om utviklingen i markedene og kunne dermed unngå store tap i resultatregnskapene og "other comprehensive income" for tredje kvartal. Denne tilbakedateringen var ikke lovlig i US GAAP. Det vil dermed være grunnlag for å påstå at forskjeller i omfang av reklassifisering delvis kan skyldes ulike regnskapsregler.

Nedskrivningsreglene i US GAAP i forhold til IFRS er på enkelte områder forskjellige, da i hovedsak behandlingen av verdipapirer. I den teoretiske tilnærmingen så vi at nedskrivningsreglene i IFRS i større grad kan gi incentiver for reklassifisering, enn tilsvarende regler for verdipapirer under US GAAP. Det har på bakgrunn av de opplysningene som kommer frem i årsrapportene ikke vært mulig å fastslå om dette er tilfelle.

Siden Basel-rammeverket danner grunnlaget for de nasjonale myndighetenes reguleringer i forhold til kapitaldekning, er disse reglene i stor grad samstemte. Det eksisterer imidlertid små nasjonale variasjoner. På bakgrunn av de få utregningene som har vært mulig å utføre på dette området, er det vanskelig å konkludere med at myndighetenes kapitaldekningsregler har hatt særlig påvirkning på omfanget av reklassifisering. Likevel er kapitaldekningsreglene noe alle foretakene må forholde seg til, og vil kunne bli påvirket av eventuelle reklassifiseringer.

6) Forslag til videre forskning

Oppgaven vil til slutt kort se på hvordan man kunne utført en videre og mer dyptgående forskning på dette området.

Som nevnt i drøftelsen har utvalget av finansielle foretak i denne undersøkelsen vært svært begrenset. I en eventuelt mer dyptgående undersøkelse vil det være naturlig med et større utvalg, for på den måten i større grad å kunne underbygge de konklusjonene man kommer frem til. Det kunne også vært interessant å skille ut de ulike segmentene finansielle foretak betjener for å se om det eksisterer forskjeller her. Eksempelvis vil det muligens være tilfelle at de finansielle eiendelene innenfor bankvirksomheten fordrer mer reklassifisering enn eiendelene tilhørende forsikringssegmentet. Til slutt vil det være hensiktsmessig å nevne at man gjennom en videre forskning også burde se på andre aspekter, utover de regnskapsmessige, når det gjelder påvirkningen på omfanget av reklassifisering. Her vil et eksempel kunne være makroøkonomiske faktorer som kan påvirke foretakene forskjellig.

På den andre siden er utviklingen i regnskapsreglene stor. Vi ser i dag et skift mot at adgangen til reklassifisering av finansielle instrumenter blir mer begrenset under IFRS gjennom innføringen av IFRS 9. Det kan på den måten tolkes som at reklassifiseringsmulighetene det ble gitt adgang til høsten 2008 var et engangstilfelle. I tillegg vet vi at det er planer om at IFRS og US GAAP på sikt skal konvergeres. Disse faktorene taler for at reklassifisering i fremtiden muligens ikke vil ha et så stort fokus slik vi så det under finanskrisen. Dette er noe som kan tone ned viktigheten av videre forskning.

Appendix A

Utdrag av tallmateriale fra Wharton Research Data Services for US BHC										
Period	Securities, Equity	Securities, Debt	Securities, Trading	Securities, AFS	Securities, HTM	Equity %	Debt %	Trading %	AFS %	HTM %
1996:1		993 421 854	85 610 872	750 638 222	157 172 760			8,62 %	75,56 %	15,82 %
1996:2		968 749 457	76 270 965	738 226 639	154 251 853			7,87 %	76,20 %	15,92 %
1996:3		956 448 893	81 194 234	720 313 300	154 941 359			8,49 %	75,31 %	16,20 %
1996:4		951 974 188	78 017 950	721 882 047	152 074 191			8,20 %	75,83 %	15,97 %
1997:1	17 823 170	987 143 056	93 731 544	740 155 771	153 255 741	1,77 %	98,23 %	9,50 %	74,98 %	15,53 %
1997:2	20 433 962	1 001 173 519	100 583 534	749 004 370	151 585 615	2,00 %	98,00 %	10,05 %	74,81 %	15,14 %
1997:3	20 060 870	1 027 581 653	97 791 381	780 567 011	149 223 261	1,91 %	98,09 %	9,52 %	75,96 %	14,52 %
1997:4	21 728 280	1 089 849 913	99 801 482	843 930 990	146 117 441	1,95 %	98,05 %	9,16 %	77,44 %	13,41 %
1998:1	23 041 054	1 156 645 268	112 282 402	902 875 021	141 487 845	1,95 %	98,05 %	9,71 %	78,06 %	12,23 %
1998:2	24 205 140	1 143 608 774	102 581 339	900 086 625	140 940 810	2,07 %	97,93 %	8,97 %	78,71 %	12,32 %
1998:3	21 296 118	1 170 854 708	109 867 717	922 850 392	138 136 599	1,79 %	98,21 %	9,38 %	78,82 %	11,80 %
1998:4	28 073 040	1 437 574 996	162 876 143	1 142 307 349	132 391 504	1,92 %	98,08 %	11,33 %	79,46 %	9,21 %
1999:1	28 239 312	1 477 715 303	182 269 860	1 164 557 307	130 888 136	1,88 %	98,12 %	12,33 %	78,81 %	8,86 %
1999:2	30 160 349	1 491 704 647	202 264 216	1 157 995 428	131 445 003	1,98 %	98,02 %	13,56 %	77,63 %	8,81 %
1999:3	29 887 793	1 531 439 452	194 913 138	1 199 113 443	137 412 871	1,91 %	98,09 %	12,73 %	78,30 %	8,97 %
1999:4	39 530 501	1 623 442 408	198 657 752	1 282 138 206	142 646 450	2,38 %	97,62 %	12,24 %	78,98 %	8,79 %
2000:1	40 543 284	1 656 701 055	240 026 506	1 273 710 410	142 964 139	2,39 %	97,61 %	14,49 %	76,88 %	8,63 %
2000:2	38 269 698	1 648 732 246	255 361 382	1 249 995 444	143 375 420	2,27 %	97,73 %	15,49 %	75,82 %	8,70 %
2000:3	38 663 593	1 663 360 440	265 844 793	1 259 034 898	138 480 749	2,27 %	97,73 %	15,98 %	75,69 %	8,33 %
2000:4	38 139 864	1 688 311 394	267 210 600	1 285 018 384	136 082 410	2,21 %	97,79 %	15,83 %	76,11 %	8,06 %
2001:1	40 980 752	1 768 213 415	282 581 630	1 375 520 288	110 111 497	2,27 %	97,73 %	15,98 %	77,79 %	6,23 %
2001:2	43 567 268	1 794 501 008	301 423 877	1 389 304 999	103 772 132	2,37 %	97,63 %	16,80 %	77,42 %	5,78 %
2001:3	44 604 356	1 996 786 267	350 397 132	1 546 332 952	100 056 183	2,18 %	97,82 %	17,55 %	77,44 %	5,01 %
2001:4	42 859 218	1 627 527 811	248 308 216	1 313 816 248	65 403 347	2,57 %	97,43 %	15,26 %	80,72 %	4,02 %
2002:1	51 708 480	2 112 211 742	330 221 236	1 680 194 856	101 795 650	2,39 %	97,61 %	15,63 %	79,55 %	4,82 %
2002:2	47 958 215	2 193 077 883	344 869 996	1 744 779 071	103 428 816	2,14 %	97,86 %	15,73 %	79,56 %	4,72 %
2002:3	43 677 885	2 235 903 742	351 723 632	1 779 330 340	104 849 770	1,92 %	98,08 %	15,73 %	79,58 %	4,69 %
2002:4	50 416 939	2 338 543 258	362 372 444	1 871 141 285	105 029 529	2,11 %	97,89 %	15,50 %	80,01 %	4,49 %
2003:1	42 300 971	2 446 656 525	359 644 718	1 980 370 560	106 641 247	1,70 %	98,30 %	14,70 %	80,94 %	4,36 %
2003:2	45 229 830	2 607 589 910	377 335 991	2 125 387 889	104 866 030	1,70 %	98,30 %	14,47 %	81,51 %	4,02 %
2003:3	41 807 150	2 534 475 230	380 078 448	2 043 303 441	111 093 341	1,62 %	98,38 %	15,00 %	80,62 %	4,38 %
2003:4	45 184 401	2 684 238 153	436 491 420	2 135 616 334	112 130 399	1,66 %	98,34 %	16,26 %	79,56 %	4,18 %
2004:1	45 482 425	3 011 494 140	481 886 917	2 409 157 409	120 449 814	1,49 %	98,51 %	16,00 %	80,00 %	4,00 %
2004:2	43 945 070	3 046 311 933	491 687 570	2 431 471 752	123 152 611	1,42 %	98,58 %	16,14 %	79,82 %	4,04 %
2004:3	41 219 841	3 040 681 252	546 306 439	2 370 543 494	123 831 319	1,34 %	98,66 %	17,97 %	77,96 %	4,07 %
2004:4	45 966 368	3 136 422 650	550 770 733	2 453 835 094	131 816 823	1,44 %	98,56 %	17,56 %	78,24 %	4,20 %
2005:1	43 367 424	3 374 708 233	597 531 747	2 646 715 089	130 461 397	1,27 %	98,73 %	17,71 %	78,43 %	3,87 %
2005:2	41 871 021	3 434 263 174	627 622 503	2 675 993 473	130 647 198	1,20 %	98,80 %	18,28 %	77,92 %	3,80 %
2005:3	44 059 686	3 252 089 027	615 835 390	2 505 034 275	131 219 362	1,34 %	98,66 %	18,94 %	77,03 %	4,03 %
2005:4	47 024 437	3 242 686 455	613 797 450	2 500 537 930	128 351 075	1,43 %	98,57 %	18,93 %	77,11 %	3,96 %
2006:1	33 551 825	2 358 668 516	488 524 432	1 764 439 300	105 704 784	1,40 %	98,60 %	20,71 %	74,81 %	4,48 %
2006:2	35 040 001	2 420 784 685	540 618 541	1 775 834 857	104 331 287	1,43 %	98,57 %	22,33 %	73,36 %	4,31 %
2006:3	41 620 928	2 469 743 983	572 231 651	1 795 622 936	101 889 396	1,66 %	98,34 %	23,17 %	72,70 %	4,13 %
2006:4	43 891 366	2 510 350 390	604 080 213	1 812 135 175	94 135 002	1,72 %	98,28 %	24,06 %	72,19 %	3,75 %
2007:1	39 060 940	2 588 242 800	697 888 533	1 793 341 798	97 012 469	1,49 %	98,51 %	26,96 %	69,29 %	3,75 %
2007:2	40 668 514	2 579 284 285	693 410 680	1 790 056 789	95 816 816	1,55 %	98,45 %	26,88 %	69,40 %	3,71 %
2007:3	44 567 751	2 626 140 072	739 251 953	1 795 720 398	91 167 721	1,67 %	98,33 %	28,15 %	68,38 %	3,47 %
2007:4	62 294 342	2 572 215 461	715 952 620	1 770 650 681	85 612 160	2,36 %	97,64 %	27,83 %	68,84 %	3,33 %
2008:1	59 991 393	2 609 089 527	744 500 757	1 798 126 754	66 462 016	2,25 %	97,75 %	28,53 %	68,92 %	2,55 %
2008:2	63 357 027	2 641 867 910	689 043 435	1 887 055 618	65 768 857	2,34 %	97,66 %	26,08 %	71,43 %	2,49 %
2008:3	52 014 753	2 848 714 006	789 336 053	1 909 700 324	149 677 629	1,79 %	98,21 %	27,71 %	67,04 %	5,25 %
2008:4	52 918 504	2 550 285 965	511 261 997	1 881 069 533	157 954 435	2,03 %	97,97 %	20,05 %	73,76 %	6,19 %
						Snitt	1,87 %	98,13 %		

Appendix B

Gjeldende valutakurser per 31.12.08 (hentet fra Norges Bank):

Valutakurser 31.12.08	SEK	DKK	EUR	USD	NOK
NOK	90,42	132,38	9,8650	6,9989	1

Under følger en oversikt over IB og UB av totale finansielle eiendeler som er benyttet som grunnlag i utregningene for de ulike foretakene (alle tall i mill NOK):

Finansielle Foretak	Totale finansielle eiendeler inngående balanse 2008	Totale finansielle eiendeler utgående balanse 2008
<i>Skandinaviske:</i>		
Handelsbanken	1 668 194	1 936 929
Nordea	3 761 288	4 600 651
SEB	1 988 332	2 105 223
Swedbank	1 417 334	1 613 364
DnBNOR	1 427 806	1 782 309
Sparebank 1 SR-bank	103 267	125 877
Danske bank	4 075 435	4 352 273
Jyskebank	278 018	306 323
Nykredit Realkredit	1 414 172	1 600 073
Sydbank	164 047	196 280
<i>Amerikanske:</i>		
BNYM	1 102 411	1 421 778
First Horizon National	240 261	198 637
SunTrust Inc	1 143 845	1 208 687
USbancorp	1 461 993	1 644 084

Referanseliste

2000 - Rules and Regulations PART 325—CAPITAL MAINTENANCE (2010). Hentet fra Federal Deposit Insurance Corporation:

<http://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/2000-4600.html#fdic2000appendixatopart325> (27.04.2010)

Bakken, J. B. (08.03.2010). *Døden på Oslo Børs.* Dagens Næringsliv. www.dn.no (25.05.2010)

Bank of New York Mellon Corporation. (2009). *Annual Report 2008.*

Basel Committee on Banking Supervision (1988). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards (Basel I).* Hentet fra Bank for International Settlements: www.bis.org (20.03.2010)

Basel Committee on Banking Supervision (2004). *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards (Basel II).* Hentet fra Bank for International Settlements: www.bis.org (20.03.2010)

Bawden, T. (08.09.2008). *Fannie Mae and Freddie Mac bailed out by US Government.* Times Online. www.timesonline.co.uk (03.02.2010)

BIS (19.12.2009). *Consultative proposals to strengthen the resilience of the banking sector announced by the Basel Committee.* Hentet fra Bank for International Settlements: <http://www.bis.org/press/p091217.htm> (25.04.2010)

Bonham, M. et al. (2008). *International GAAP 2008.* Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.

CESR (2008). *Fair value measurement and related disclosures of financial instruments in illiquid markets.* Hentet fra Committee of European Securities Regulators: <http://www.cesr-eu.org/popup2.php?id=5285> (24.02.2010)

CESR-a (15.07.2009). *Application of and disclosures related to the reclassification of financial instruments.* Hentet fra Committee of European Securities Regulators: <http://www.cesr-eu.org/popup2.php?id=5802> (10.04.2010)

CESR-b (30.10.2009). *Application of Disclosure Requirements Related to Financial Instruments in the 2008 Financial Statements.* Hentet fra Committee of European Securities Regulators: <http://www.cesr-eu.org/popup2.php?id=6156> (12.04.2010)

Cook, D. et al. (2002). *IAS/US GAAP Comparison 2nd Edition.* London: British Library Cataloguing in Publication Data.

Crovitz, L. G. (08.09.2008). *Closing the Information GAAP.* The Wall Street Journal. <http://online.wsj.com> (28.02.2010)

Danske Bank. (2009). *Annual Report 2008.*

Directive 2006/48/EC of the European Parliament and of the Council (14.06.2006).

Hentet fra EUR-Lex:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:177:0001:0200:EN:PDF>
(23.03.2010)

Directive 2006/49/EC of the European Parliament and of the Council (14.06.2006).

Hentet fra EUR-Lex:

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_177/l_17720060630en02010255.pdf
(23.03.2010)

DnBNOR (2007). Risiko- og kapitalstyring. Hentet fra DnBNOR:

https://www.dnbnor.com/portalfront/nor_com/nedlast/no/2007/8/pilar_3_26juni_no_07_endret.pdf
(23.03.2010)

DnBNOR (2009). Årsrapport 2008.

E&Y-a. (okt. 2008). Finanskrisen får konsekvenser for regnskapsprinsipper og –regler.

Nyhetsbrev nr 3 Regnskap.

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Nyhetsbrev_regnskap_nr_3_08/\\$FILE/Nyhetsbrev_regnskap_oktober_web.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Nyhetsbrev_regnskap_nr_3_08/$FILE/Nyhetsbrev_regnskap_oktober_web.pdf) (05.03.2010)

E&Y-b. (23.12.2008). Reclassification of financial assets. Supplement to IFRS outlook.

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement to IFRS Outlook issue 23/\\$FILE/pdf_supp_outlook23.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Supplement_to_IFRS_Outlook_issue_23/$FILE/pdf_supp_outlook23.pdf) (05.03.2010)

E&Y-c. (okt. 2008). Presiseringer vedrørende nye regler om reklassifisering av finansielle instrumenter. Nyhetsbrev nr 4 Regnskap.

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Nyhetsbrev_regnskap_nr_4_08/\\$FILE/Nyhetsbrev_Regnskap_Nr.%204%20oktober.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Nyhetsbrev_regnskap_nr_4_08/$FILE/Nyhetsbrev_Regnskap_Nr.%204%20oktober.pdf) (14.03.2010)

Elgsaas, R. B. (01.02.2005). Basel II kommer 1. januar 2007. Hentet fra

Sparebankforeningen: <http://www.sparebankforeningen.no/id/4735.0> (22.03.2010)

Elliott, D. J. (28.01.2010). A Primer on Bank Capital. Hentet fra Brookings Institution:

http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2010/0129_capital_elliott/0129_capital_primer_elliott.pdf (26.04.2010)

Fardal, A. (2008). IFRS under lupen – Finanskrisen gir ny næring til debatten om måling til

virkelig verdi. Magma nr 6. <http://www.sivil.no/magma.asp?FILE=2008/06/0107.html>
(15.02.2010)

FASB (18.09.2002). Memorandum of Understanding "The Norwalk Agreement". Hentet fra

FASB: <http://www.fasb.org/news/memorandum.pdf> (22.02.2010)

FASB. (01.07.2009). FASB Accounting Standards CodificationTM Launches Today. Hentet fra FASB:

http://www.fasb.org/cs/ContentServer?c=FASBContent_C&pagename=FASB%2FFASBContent_C%2FNewsPage&cid=1176156318458 (14.03.2010)

FASB-a (2010). Facts about FASB. Hentet fra FASB:

<http://www.fasb.org/facts/index.shtml#mission> (13.03.2010)

- FASB-b. (2010).** *Recently Completed Projects*. Hentet fra FASB:
<http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156240004> (16.03.2010)
- FDIC-a (05.11.2007).** *FDIC Approves Implementation of Basel II Capital Rule*. Hentet fra Federal Deposit Insurance Corporation:
<http://www.fdic.gov/news/news/press/2007/pr07091.html> (15.05.2010)
- FDIC-b (2007)** *Key Aspects of the Final Rule on Risk-Based Capital Standards: Advanced Capital Adequacy Framework – Basel II*. Hentet fra Federal Deposit Insurance Corporation:
<http://www.fdic.gov/news/news/financial/2007/FIL-107-2007a.pdf> (20.05.2010)
- Federal Reserve (31.03.2010).** *Consolidated Financial Statements for Bank Holding Companies - FR Y-9C*. Hentet fra Federal Reserve:
http://www.federalreserve.gov/reportforms/forms/FR_Y-9C20100331_f.pdf (24.05.2010)
- Financial Stability Forum (07.04.2008).** *Report of the Financial Stability Forum on Enhancing Market and Institutional Resilience*. Hentet fra Financial Stability Board:
http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_0804.pdf (20.02.2010)
- Finansdepartementet (2003)** *NOU 2003: 23 Evaluering av regnskapsloven*. Hentet fra Finansdepartementet: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/nouer/2003/nou-2003-23/27.html?id=372229> (20.02.2010)
- First Horizon National Corporation (2009).** *Annual Report 2008*.
- FOR 1990-06-01 nr 435 (06.01.1990).** *Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for finansinstitusjoner, oppgjørssentraler og verdipapirforetak*. Hentet fra Lovdata:
<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-19900601-0435.html> (22.03.2010)
- Gangwani, S. et al. (feb. 2000).** *Accounting for investments in MBS and ABS*. Speaking of securitization Vol. 5 Issue 1. <http://www.securitization.net/pdf/mbsacct.pdf> (04.02.2010)
- Grant Thornton (31.12.2009).** *Comparison between U.S. GAAP and International Financial Reporting Standards*. EDITION 1.4 – December 31, 2009.
<http://www.grantthornton.com/staticfiles/GTCom/Grant%20Thornton%20Thinking/Resource%20centers/IFRS%20Resource%20Center/Comparison%20Document-09%2016%2009%20-%20Final%20Version%20%282%29.pdf> (20.03.2010)
- Grytten, O. H. (20.05.2008).** *Krakk og Kriser i historisk perspektiv*. Hentet fra Nhh.no:
www.nhh.no/Admin/Public/DWSDownload.aspx?File=%2FFiles%2FFiler%2FKonferanser%2FVarkonferansen%2F2008%2FGrytten.pdf (10.02.2010)
- Handelsbanken. (2009).** *Annual Report 2008*.
- Hauglid, S. B. (15.10.2008).** *Regelskapt krise*. Dagens Næringsliv. www.dn.no (18.01.2010)
- Holmquist, J. (05.03.2007).** *Implementation of Basel II Challenges & Opportunities*. Hentet fra European Commission:
http://ec.europa.eu/internal_market/speeches/docs/2007/jh05032007.pdf (25.03.2010)
- IAS 1.** *International Accounting Standard 1 Presentation of Financial Statements*. IASB.

IAS 32. *International Accounting Standard 32 Financial Instruments: Presentation.* IASB.

IAS 39. *International Accounting Standard 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement.* IASB.

IAS 8. *International Accounting Standard 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.* IASB.

IASB (2010). *About the IASC Foundation and the IASB.* Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/The+organisation/IASCF+and+IASB.htm> (16.02.2010)

IASB-a (mars 2008). *Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments.* Hentet fra International Accounting Standards Board: http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/A2534626-8D62-4B42-BE12-E3D14C15AD29/0/DPReducingComplexity_ReportingFinancialInstruments.pdf (25.02.2010)

IASB-a (05.03.2009). *IASB enhances financial instruments disclosures.* Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/0372BB40-D721-45A3-87A1-79DDD4C2D37A/0/PRIFRS7amendment.pdf> (28.02.2010)

IASB-b (okt. 2008). *Measuring and disclosing the fair value of financial instruments in markets that are no longer active.* Hentet fra International Accounting Standards Board: http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/0E37D59C-1C74-4D61-A984-8FAC61915010/0/IASB_Expert_Advisory_Panel_October_2008.pdf (22.02.2010)

IASB-b (13.11.2009). *IFRS 9: Financial Instruments (replacement of IAS 39).* Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/Current+Projects/IASB+Projects/Financial+Instruments+A+Replacement+of+IAS+39+Financial+Instruments+Recognitio/Financial+Instruments+Replacement+of+IAS+39.htm> (19.05.2010)

IASB-c (02.10.2008). *IASB staff position on SEC-FASB clarification on fair value accounting.* Hentet fra International Accounting Standards Board: http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/2A5C5070-750A-4DE8-B7B1-44AAB93FAAAA/0/Fair_value_accounting_02102008.pdf (26.02.2010)

IASB-d (14.10.2008). *IASB provides update on applying fair value in inactive markets.* Hentet fra International Accounting Standards Board: http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/2F9525FD-4671-439D-B08E-27C18C81C238/0/PR_FairValue102008.pdf (25.02.2010)

IASB-e (03.10.2008). *IASB announces next steps in response to credit crisis.* Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/C852569A-8BA6-4636-8C0D-DB7EEB088A26/0/IASBannouncesnextstepsinresponsetothecreditcrisis.pdf> (26.02.2010)

IASB-f (13.10.2008). *IASB amendments permit reclassification of financial instruments.* Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/7AF46D80-6867-4D58-9A12-92B931638528/0/PRreclassifications.pdf> (26.02.2010)

IASB-g (okt. 2008). *IASB Update*. Hentet fra International Accounting Standards Board: <http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/92B14B81-1377-4CDF-A292-AD172079D42F/0/IASBUpdateOct08.pdf> (27.02.2010)

IFRS 7. *International Financial Reporting Standard 7 Financial Instruments: Disclosures*. IASB.

IFRS 9. *International Financial Reporting Standard 9 Financial Instruments*. IASB.

Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode 2. utgave*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jansrud, A. (des. 2008). *Effektene på kapitaldekning av IFRS og endring i kredittspreader*. Finansnytt Nyhetsmagasin fra KPMG utg. 2. http://www.kpmg.no/arch/_img/9449058.pdf (15.02.2010)

Johansen, E. (21.09.2001). *Nye kapitaldekningsregler foredrag på revisorkonferansen 17. - 18. september 2001*. Hentet fra Sparebankforeningen: <http://www.sparebankforeningen.no/id/1591.2> (21.03.2010)

Jyske Bank (2009). *Annual Report 2008*.

Karlsen, H. & Øverli, F. (2001). *Nye kapitaldekningsregler: Mulige virkninger av «Basel II» for banker, myndigheter og det finansielle systemet*. Hentet fra Norges Bank: http://www.norges-bank.no/upload/import/publikasjoner/penger_og_kreditt/2001-03/regler.pdf (26.05.2010)

Kashyap, A. K. et al. (03.12.2009). *Rethinking Capital Regulation*. Hentet fra Kansas City Fed: <http://www.kansascityfed.org/publicat/sympos/2008/KashyapRajanStein.03.12.09.pdf> (24.03.2010)

Knutsen, S. (2008). *Finansielle kriser i aktuelt og historisk perspektiv*. Magma nr 3. <http://www.sivil.no/magma.asp?FILE=2008/03/0108.html> (02.02.2010)

Kristoffersen, T. (2008). *Regnskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kvifte, S. S. & Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap*. Oslo/Stavanger: Den norske Revisorforening.

Kvifte, S. S. (2006). *IASB Rammeverk*. (I: Gjesdal, F. et al. *Internasjonale regnskapsstandarder* (s. 27-59). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag).

Lag (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar (07.12.2006). Hentet fra Svensk författningssamling: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2006:1371> (26.04.2010)

Larsen, E. R. & Mjølhus, J. (2009). *Finanskriser! Lånefest, boligboble - og dagen derpå*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Lov 2004-12-10 (10.12.2004). *Lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (gjennomføring av EØS-regler om anvendelse*

av internasjonale regnskapsstandarder m.m.). Hentet fra Lovdata:
<http://www.lovdata.no/all/hl-20041210-081.html#map0> (20.02.2010)

LOV nr 453 af 10/06/2003. (10.06.2003). *Lov om finansiell virksomhed.* Hentet fra European Commission:
http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/actionplan/transposition/denmark/d3.1-dk.pdf (26.04.2010)

Madsen, R. et al. (2007). *IAS 32, IAS 39 og IFRS 7 Regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.* (I: Ernst & Young. *IFRS i Norge, Tema- og bransjeartikler* 4. utgave (s. 354-398). Oslo: Ernst & Young).

Nordea (2009). *Annual Report 2008.*

Nykredit Realkredit (2009). *Annual Report 2008.*

Petterson, L. I. (des. 2008). *Endringer i IAS 39 og IFRS 7 - som følge av finanskrisen.* Finansnytt Nyhetsmagasin fra KPMG utg 2. <http://www.kpmg.no/arch/img/9449058.pdf> (15.02.2010)

PwC (11.09.2009). *What exactly is "other comprehensive income".* Hentet fra PriceWaterhouseCoopers: <http://pwc.blogs.com/ifrs/2009/09/what-exactly-is-other-comprehensive-income.html> (07.03.2010)

Rees, T. G. & Fick, K. F. (mars 2009). *Weathering the "Other-Than-Temporary" Impairment Storm.* Journal of Accountancy. www.journalofaccountancy.com (19.04.2010)

Ryan, S. G. (2008). *Accounting in and for the Subprime Crisis.* The Accounting Review, Vol. 83, No. 6. Tilgjengelig via EBSCO Host (03.02.2010)

Sæther, R. K. (10.09.2006). *Risikobasert tilsyn Moduler for Markedsrisiko og likviditetsrisiko.* Hentet fra Bankenes Sikringsfond:
<http://bankenesiskringsfond.no/PageFiles/2270/Seniorr%c3%a5dgiver%20Runa%20S%c3%a6ter,%20Kredittilsynet.ppt> (26.04.2010)

Sander, K. (23.08.2004). *Hva er en metode?* Hentet fra Kunnskapssenteret:
<http://www.kunnskapssenteret.com/articles/2484/1/Hva-er-en-metode/Hva-er-en-metode.html> (10.05.2010)

SEC (30.09.2008). *SEC Office of the Chief Accountant and FASB Staff Clarifications on Fair Value Accounting.* Hentet fra U.S. Security and Exchange Commission:
<http://www.sec.gov/news/press/2008/2008-234.htm> (30.02.2010)

SEC (13.10.2009). *SECURITIES EXCHANGE ACT OF 1934.* Hentet fra U.S. Security and Exchange Commission: <http://www.sec.gov/about/laws/sea34.pdf> (27.05.2010)

SFAS 107. *Statement of Financial Accounting Standards No. 107 Disclosures about Fair Value of Financial Instruments.* FASB.

SFAS 114. *Statement of Financial Accounting Standards No. 114 Accounting by Creditors for Impairment of a Loan .* FASB.

SFAS 115. *Statement of Financial Accounting Standards No. 115 Accounting for Certain Investments in Debt and Equity Securities.* FASB.

SFAS 157. *Statement of Financial Accounting Standards No. 157 Fair Value Measurements .* FASB.

SFAS 159. *Statement of Financial Accounting Standards No. 159 The Fair Value Option for Financial Assets and Financial Liabilities.* FASB.

SFAS 65. *Statement of Financial Accounting Standards No. 65 Accounting for Certain Mortgage Banking Activities.* FASB.

Skandinaviska Enskilda Banken (2009). *Annual Report 2008.*

Sparebank 1 SR-Bank (2009). *Årsrapport 2008.*

ssb (2007). *Internasjonal Økonomi. Økonomiske analyser, Nr 4.*
<http://www.ssb.no/emner/08/05/10/oa/200704/int-ok.pdf> (12.02.2010)

SunTrust Banks (2009). *Annual Report 2008.*

Swedbank (2009). *Annual Report 2008.*

Sydbank (2009). *Annual Report 2008.*

The accounting regulatory committee and contact committee (15.10.2008). *Meeting of the accounting regulatory committee and contact committee.* Hentet fra European Commission:
http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/arc/2008-10-15-summary-record_en.pdf
(11.02.2010)

Thrane-Nielsen, D. & Pettersen, L. I. (2006). *IAS 32, IAS 39, IFRS 7 Finansielle instrumenter.* (I: Gjesdal, F. et al. *Internasjonale regnskapsstandarder* (s. 282-328). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag).

USbancorp (2009). *Annual Report 2008.*